

Date Printed: 04/20/2009

JTS Box Number: IFES_64
Tab Number: 121
Document Title: Valasztasi Olvokonyv
Document Date: 1994
Document Country: Hungary
Document Language: Hungarian
IFES ID: CE00841

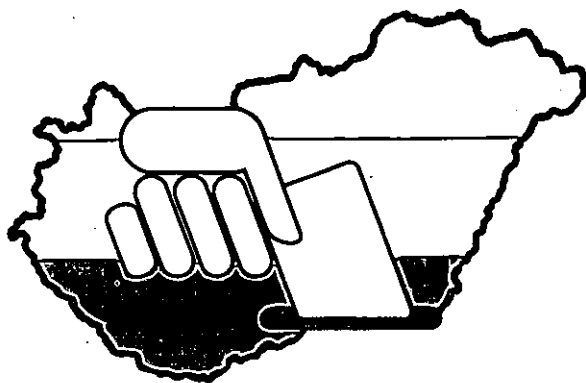
* E 3 D D A 1 1 5 - 1 3 E D - 4 A 2 A - B A 7 1 - 2 0 1 5 5 8 4 9 C C 7 B *

VÁLASZTÁSI FÜZETEK

34.

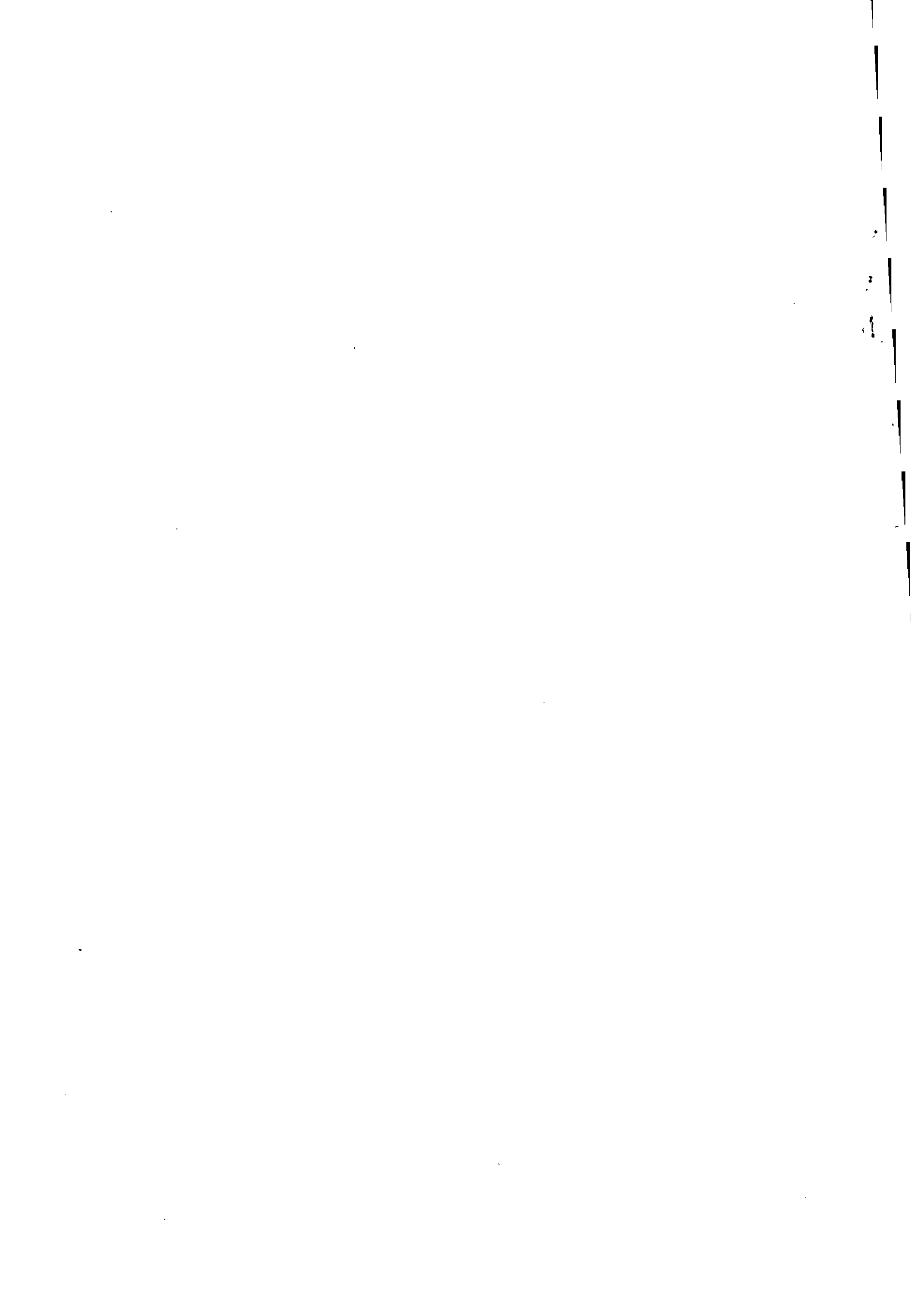
VÁLASZTÁSI OLVASÓKÖNYV

Szemelvények a hazai országgyűlési és helyhatósági
választások történetéből
(1848–1994)

BELÜGYMINISZTERIUM

KÖZPONTI NYILVÁNTARTÓ ÉS VÁLASZTÁSI HIVATAL

VÁLASZTÁSI FÜZETEK
34.

VÁLASZTÁSI OLVASÓKÖNYV

**Szemelvények a hazai országgyűlési és helyhatósági
választások történetéből
(1848–1994)**

Budapest, 1996.

A „Választási füzetek” című sorozat szerkesztője:

Dr. TÓTH ZOLTÁN
a Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal vezetője

Szerkesztette:

Benczéné Dr. Nagy Eszter

Lektorok:

Dr. Dezső Márta
Dr. Gyáni Gábor
Dr. Kara Pál

Megjelentetését támogatta:

Soros Alapítvány

TARTALOMJEGYZÉK

I. A NÉPKÉPVISELET MEGTEREMTÉSE (1848–1874) 9

1. Az 1848-as törvények a választásokról (részletek). Pozsony, 1848. április 11. 9
2. 1848-as népképviseleti választások. Miskolc, 1848. június 20.....10
3. Kossuth Lajos a választójogról, a népfelség elvéről.
Kütahya (Törökország), 1851.....11
4. A pesti közgyűlés határozata az országgyűlési követválasztásoknak az
1848-as törvények alapján történő megejtéséről. Pest, 1861. február 1.12
5. Törvénysértő választási kortesutasítás. Galsa, 1861. március 16.13
6. Buda főváros követválasztása. Buda, 1861. március 17.13
7. Deák Ferenc nem fogadja el a zalai képviselőséget. Pest, 1861. május 15.15
8. Csongrád megye választási elnökének jelentése a makói választásról.
Makó, 1865. november 24.15
9. Kossuth Lajos nem fogadja el a szentesi képviselőséget. Torinó, 1869. április 19.17
10. Meghatalmazás választási ügyben történő eljárásra. Veszprém, 1869. április 26.....18
11. Egy képviselő emlékeiből.....19
12. Részletek a törvényhatóságok rendezéséről szóló
1870. évi XLII. törvénycikkből. 1870. augusztus 1.20

II. ÚJ TÖRVÉNY – KEVESEBB JOG A SZÁZADFORDULÓN (1874–1900) . 23

1. Az 1874. évi XXXIII. törvénycikk a választási eljárásról (részletek).
1874. november 26.23
2. Mikszáth Kálmán a képviselőség mesterségéről (Hasznos tanácsok
az új képviselőknek egy öreg képviselőtől). 1887. október 10.....24
3. A fővárosi választásokról, a polgár szemével. Budapest, 1887.26
4. Rendbontás a választáson. Abony, 1892. február 10.27
5. Kortessedalok. Kiskunfélegyháza, 1896. október 11.28
6. Kérelem választói névjegyzékbe történő felvételre. Újpest, 1896. július 15.....29

III. ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK A KIEGYEZÉS UTÁN (1867–1900) 31

1. Szabálytalan községi jegyzőválasztás. Debrecen, 1867. június 17.....31
2. Jelentés községi előljárók megválasztásáról. Eger, 1869. január 13.31
3. Reklamáció virilis névjegyzékből történt kihagyás miatt.
Somogyviszló, 1873. november 30.....32
4. Kérelem választási eredmény megsemmisítésére.
Isztimér, 1891. február 10.33
5. A választáson vesztes fél fellebbezése. Tiszadob, 1893. március 21.34
6. Felszólamlás választási visszaélésről. Budapest, 1894. november 10.....35
7. Fővárosi választási külsőségek. Budapest, 1901. szeptember 29.36

IV. REFORMTÖREKVÉSEK – HARC AZ ÁLTALÁNOS, EGYENLŐ ÉS TITKOS VÁLASZTÓJOGÉRT (1900–1919) 39

1. Kossuth Ferenc parlamenti felszólalása a választójog kiterjesztéséről. 1903. november 30.....	39
2. A választásoktól való távolmaradások okairól. Pozsony, 1903.....	39
3. Választási körút szervezése nemzetiségi lakta területben. Kajdacs, 1904. szeptember 6.	41
4. Választás után. 1905. február 5.	42
5. Javaslat a választási rendszer további korlátozásáról. Debrecen, 1905. szeptember 30.	43
6. Miért kell a nőnek választójog? Budapest, 1910 k.....	44
7. Munkásgyűlés határozati javaslata a választójog reformjáról. Székesfehérvár, 1910. január 16.....	45
8. Jelentés a képviselő-választás biztosításához szükséges karhatalomról. Paks, 1910. május 7.....	46
9. Az „Általános, egyenlő, titkos választójog országos szövetsége” felhívása. Budapest, 1910 k.	47
10. A szociáldemokrata párt választási előkészületei. Budapest, 1914. június.....	47
11. Községi képviselőtestületi választás eredményének felülvizsgálata. Gyula, 1917. március 12.	48
12. Részletek a választójogi reform javaslatának indoklásából. 1918.	49
13. A debreceni munkásság határozata a kormányzat választási csalárdságáról. Debrecen, 1918. június 9.	51
14. Tanácsválasztások Tolna megyében. Szekszárd, 1919. április 13.	52

V. VÁLASZTÓJOG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT (1920–1944)..... 53

1. A paksi főszolgabíró jelentése a főispánhoz a választójogról. Paks, 1920. február 29.....	53
2. A fővárosi választókerületek aránytalanságáról. Budapest, 1920. május 18.	54
3. Horthy Miklós az országgyűlésről	54
4. A kiscgazdapárt plakátjainak terjesztési engedélye. Budapest, 1922. április 27.....	55
5. Bethlen István miniszterelnök korteslátogatása. Kiskunfélegyháza, 1922. május 25.	56
6. Hirdetmény a választások ideje alatti szesztilalomról. Budapest, 1922. május 29.....	57
7. A szociáldemokrata párt választási kampánya. Budapest, 1922.	58
8. Községi képviselőtestületi tagválasztás jegyzőkönyve. Jászkisér, 1923. december 7.	60
9. Részletek a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. törvénycikkből. 1929. június 29.	60
10. Árajánlat választási nyomtatványokra. Nyiregyháza, 1929. október 5.....	62
11. A fővárosi választókerületek arányos kialakításáról, a választások titkosságának kiterjesztéséről. Budapest, 1931. május 11.....	63
12. Benyújtott ajánlasi ívek felülbírálnása. Gyömrő, 1931. június 24.....	64
13. Kortess-nóta. Szombathely, 1931.....	65
14. A főváros közgyűlésének határozata az általános titkos választójogról. Budapest, 1932. április 9.	66
15. Községi választási szabálytalanság kivizsgálása. Makó, 1933. február 17.	67
16. Zavargások a mezőkeresztesi választásokon. Budapest, 1933. március 8.....	68
17. Választási jelentés a nyilasok előretöréséről. Mecsér, 1935. március 26.....	69

18. Levél a választási kortesek ellentéteiről. Újdombóvár, 1935. március 29.....	69
19. Még a halottak is szavaztak. Balatoncehi, 1935. április	70
20. A választást megelőző korteskedés idejének csökkentéséről. Budapest, 1938. február 4.	72
21. Segédanyag a községi választás lebonyolításához. Szombathely, 1938.....	73
22. A megválasztott képviselő mandátumátvétele. Zalaegerszeg, 1939. június 1.	74
23. Jelentés a belügyminiszternek a zsidók választójogának kérdéséről. Szekszárd, 1941. szeptember 22.....	74

VI. KOALÍCIÓS IDŐSZAKBÓL AZ EGYPÁRTRENDSZERBE (1944–1960). 77

1. Kecskemét küldötteinek megválasztása az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. Kecskemét, 1944. december 16-17.	77
2. A főváros képviselői a Nemzetgyűlésben. Debrecen, 1945. március 13.	79
3. Részletek a nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. évi VIII. törvénycikkből. 1945. szeptember 16.	79
4. A Kisgazdapárt választási felhívása. Budapest, 1945. szeptember 19.....	81
5. A két munkáspárt közös választási felhívása. 1945. szeptember 27.	82
6. Kisgazdapárti győzelem a választásokon. 1945. november 6.	83
7. Képviselőtestület újjáalakítása delegálással. Nagykanizsa, 1946. október 23.	84
8. Választási megbízólevél. Budapest, 1947. augusztus 26.....	85
9. „Kékcédulákkal” elkövetett választási csalások. Nagykanizsa, 1947. szeptember 3.	86
10. Beszédvázlat a Népfrent-gyűlések szónokai részére. Budapest, 1949. május 8. ...	87
11. Az országgyűlési választások eredménye a fővárosban. Budapest, 1949. május 19.....	88
12. Városi pártbizottsági jelentés a választásokról. Zalaegerszeg, 1949. május 26.	89
13. Szempontok a kerületi, járási, városi tanácsok összetételére. Budapest, 1950. július 13.	91
14. A Belügyminisztérium Választási Csoportjának tájékoztatója. Budapest, 1950. október 16.	93
15. Dobolási hirdetmény a tanácsválasztás helyi tudnivalóiról. Keléd, 1950. október 21.....	94
16. Tanácsválasztási jegyzőkönyv. Vencsellő, 1950. október 26.....	95
17. Munkaversennyel a választások sikeréért. 1953. május 12.	97
18. Rákosi elvtárs szavaz. Budapest, 1953. május 18.	98
19. Képek Sztálinváros első országgyűlési választásáról. 1953. május 18.	99
20. Járási tanács VB-elnökének választási beszédvázlata. Ráckeve, 1958. november 4.	100
21. Országszerte befejezéshez közelednek a választási előkészületek. 1958. november 14.	101
22. Tanácselnöki hangulatjelentés a választásokról. Salgótarján, 1958. november 16.....	102

VII. VÁLASZTÓJOGI REFORM: TÖBBES JELÖLÉS – PLURALIZMUS NÉLKÜL (1960–1989)..... 105

1. Jelentés a képviselők és tanácsstagok választásának előkészületeiről. Szeged, 1963. január 16.....	105
2. 7 086 596 szavazat a Népfrent jelöltjeire. 1967. március 22.	106
3. Tájékoztató jelentés az országgyűlési és tanácsi választásokról. Monor, 1967. március 25.....	107

4. A jelölógyűlések legfontosabb témái. Salgótarján, 1971. április 8.....	109
5. Hogyan szavazzunk? – tanácstagra. 1973. április 15.....	110
6. Hogyan szavazzunk? – országgyűlési képviselőre. 1975. június 14.	111
7. Jelentés a képviselő és tanácstag választásokra történő felkészülésről. Hódmezővásárhely, 1985. március 8.	113
8. Jelölógyűlések országszerte. 1985. április 15.....	114
9. Kádár János beszéde a csepeli választási nagygyűlésen. Budapest, 1985. június	115
10. „A választás népünk egységét bizonyította”. 1985. június 29.	117
11 A többpártrendszer első csirái. 1989. augusztus 7.....	118

VIII. ÚJ VÁLASZTÓJOGI TÖRVÉNY – RENDSZERVÁLTOZÁS

(1989–1994) 121

1. Részletek az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1989. évi XXXIV. törvényből	121
2. Részletek a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 1990. évi LXIV. törvényből.....	122
3. Start 19 pártnak, 1614 jelöltnek. 1990. március 1.	123
4. Kampánymondatok. 1990.március 5.	123
5. Antall József beszédéből a szabad választás „előestéjén”. Budapest, 1990. március 23.	124
6. Történelmi lecke a szavazófülkében. 1990. március 24.....	126
8. „T. állampolgár”. 1990. április 12.....	127
9. Etikái kódex a TV 20 működéséhez a választások időszakában. Budapest, 1994. április 5.	129
10. Először Választó Társaim! Szeged, 1994. május 8.....	130

AJÁNLOTT IRODALOM 131

Ajánlás az először választó fiataloknak

Az athéni demokrácia létrejötte sorsforduló volt az emberiség történelmében. Megjelent egy új, addig ismeretlen társadalmi forma, a demokrácia. Az emberiség azóta a demokrácia és az egyeduralkodó rendszerek jegyében él. A demokrácia fejlődése hosszú utat tett meg, amíg elérkezett mai formájához, a polgári demokráciához. A hatalom megosztása, az emberi szabadságjogok tiszteletben tartása és egy sor más dolog mellett a demokrácia sajátossága, létének alapeleme a meghatározott időszakonkénti szabad választás! Az országos és helyi választások az érdeklődés középpontjában álltak és állnak ma is. Az állampolgárok mindig fokozott figyelemmel kísérték az eseményeket, melyek az egész ország és szűkebb pátriájuk életét is alapvetően meghatározták.

Ma természetesnek tartjuk, hogy minden 18. életévét betöltött állampolgár szavazójoggal rendelkezik. Amikor választani megyünk, talán meg sem fordul a fejünkben, milyen hosszú utat kellett bejárnunk míg elérteztünk az általános, titkos választójog alapján megvalósuló választásokhoz. Ennek igazolására ne csak világ-, vagy Európa-történeti példákat vegyünk. Lapozzuk fel az országunk történetét bemutató könyveket vagy dokumentumokat is.

A feldolgozás, melyet kezében tart az olvasó, történeti hűséggel mutatja be a magyar választások történetének tanúságait és a mának is szóló üzeneteit.

Reméljük, e kiadvány segít tudatosítani azt a tényt, hogy nem csak gyakorolni, hanem tanítani is szükséges a demokratikus választójogot. Segít abban, hogy a tanulóifjúságból tudatos, a demokrácia játékszabályait is jól ismerő és használó, a társadalomban eligazodó állampolgár váljék.

Örömmel adjuk át a hiányt pótló kötetet minden hazája története iránt érdeklődő olvasónak, de különösen ajánljuk az első választás előtt álló fiataloknak és az őket oktató pedagógusoknak. Reméljük hasznos ismereteket merítenek belőle a közigazgatás e területén dolgozók is. Az országgyűlési és önkormányzati választásokon résztvenni minden választópolgár joga és erkölcsi kötelessége. E történeti visszatekintés gazdag tényanyagával ezt kívánja bizonyítani.

Dr. Gál Zoltán

I.
A NÉPKÉPVISELET MEGTEREMTÉSE (1848–1874)

1.
Az 1848-as törvények a választásokról (részletek)
Pozsony, 1848. április 11.

V. Törvényczikk.¹

Az országgyűlési követeknek népképviselet alapján választásáról.

1. §. Politikai jogélvezetet azoktól, kik annak eddig gyakorlatában voltak, elvenni, a jelen országgyűlés hivatásának nem érezhetvén, mindazok, kik a megyékben és szabad kerületekben az országgyűlési követek választásában eddig szavazattal bírtak, e jog gyakorlatában ezennel meghagyatnak.

Ezeken kívül:

2. §. Az országnak s kapcsolt részeknek mindazon benszületett, vagy honosított, legalább 20 éves, és sem atyai sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelenség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyujtogatás miatt fenyték alatt nem levő lakosai, a nőket kivéve, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül választók:

a) Kik szabad királyi városokban, vagy rendezett tanácsccsal ellátott községekben 300 e.ft. értékű házat vagy földet, egyéb községekben pedig eddigi urbéri értelemben vett 1/4 telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot, kizáró tulajdonul vagy hitvesekkel, s illetőleg kiskorú gyermekeikkel közösen bírnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok telepedve vannak, ha tulajdon műhellyel, vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, s ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a fentebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokukból vagy tőkájükből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmükre való tekintet nélkül a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiai művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkesek, segédlelkészek, községi jegyzők és iskolatanítók, azon választókerületben, mellyben állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fentebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

3. §. Választható mindaz, ki választó, ha életének 24-ik évét betöltötte, s a törvény azon rendeletének, miszerint törvényhozási nyelv egyedül a magyar, megfelelni képes.

¹ A közölt dokumentumok a korabeli helyestrás, illetve frászmód szerint kerültek közlésre.

6. §. Minden egy követ választása végett egy külön választókerületnek kell alakíttatni, s mindegyik választókerület csak egy országgyűlési követet választ.

28. §. A választásnál szavazati joggal csak azok birnak, kik a választóknak a fentebbiek szerint kerületenkint készítendő összeírásában befoglaltatnak, s csak azon kerületben birnak szavazati joggal, a mellyben összeírva vannak.

29. §. Az összeírásban foglaltak közül a választási jog senkitől meg nem tagadtathatik.

32. §. A szavazás a szavazó nevének a küldöttség általi feljegyzésével, – s valamint a szavazatok összeszámítása is mindazonáltal nyilván történik.

34. §. Ha a szavazás bevégeztével a szavazóknak általános többsége egy egyén mellett nyilatkozik, az megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

35. §. Ha a szavazóknak általános többségét azok közül, kikre a szavazás történt, egyik sem nyerné el, azon két egyén között, kik aránylag legtöbb szavazatot nyertek, újabb szavazás történik.

39. §. Kiki csak személyesen szavazhat.

43. §. A szavazatszedő küldöttség a választás folyamáról rendes jegyzőkönyvet vezetvén, azt a választás befejezésével az elnök és jegyző s a szavazatszedő küldöttségnek legalább két tagja, 3 példányban aláírják, s egy példányt a megválasztott követnek azonnal kezéhez juttatván, a másik kettőt a levéltárban fentartás, s illetőleg a belügyek miniszterének leendő átküldés végett, a központi választmányoknak beadják.

44. §. A megválasztott követnek a kezéhez juttatott választási jegyzőkönyv, megbízólevél gyanánt szolgál.

56. §. Mindegyik országgyűlési követnek az országos pénztárból 5 pft. napidíj, s lakbér fejében évenként 400 pft. fizettetik.

57. §. A pénzügy s közmunkák ministerei megbizatnak, hogy az országgyűlési tanácskozásoknak Pesten leendő folytatásához megkívántató alkalmas helyről gondoskodjanak.

1847/8-ik évi országgyűlési törvényczikkek. Pozsony, 1848.

2.

1848-as népképviselőti választások Miskolc, 1848. június 20.

Losonczy Gedeon mint a követválasztás vezérletére a dédesi választó kerületbe kiküldött elnök a két pártra szakadt választók között és ittasság következtében támadt vérengzés – és a többiek tetemes megsérülésében végződött verekedés miatt a követválasztásnak megtörténését jelentvén be –

– amely örömmel értesül a választmány a követválasztásnak a megye többi kerületében óhajtott renddel történt véghezviteléről, oly fájdalom tölti el arról tudatván, hogy a dédesi kerületben ama naphoz, melynél szebb a haza polgárait nézve még nem de-

rült, vérengzés és alacsonyító rendbontás emléke csatlakozik. Amennyiben a bejelentett tények megtorlást igényelnek, a részben azokat a megyei bizottmány intézkedése alá bocsátá, amennyiben pedig a felfüggesztett választást a jövő július 2-ig okvetlenül eszközölnie okvetlenül kötelességében áll a választmánynak, a követválasztás tudósítást tévő elnökét ezen minőségi munkálásra újólág felhatalmazza, oda utasítván mint-hogy az 1848. V. t.c. rendeletéhez képest, miszerint a rendfenntartást fegyverek alkalmazásával is eszközölheti, – annak az újabbi választáshoz megszerzésére oly mértékben, mennyit elegendőnek vél – az illető helyen minden lépést tegyen meg. Egyszer-smind a dédesi kerület választóihoz oly tartalmú körlevél kibocsátását rendeli el a választmány, mely ... az illetőket bejelentett tényekhez hasonló merénnytől óvakodásra szigorúan figyelmeztesse, hogy ki ... tilalom ellenére fegyverrel jelenik meg a választáson, fegyverétől azonnal megfosztatik, más részről pedig arról is biztosítsa, miképp a választást gátló rendetlenkedés elhárítása, a választók bátorságosítása a célszerűnek látott intézkedést maga részéről kötelessége szerint megtévén, választói jogait aggodalomtól menten gyakorolandják. –

Egyébiránt az újabbi választás határnapjának kitűzése akkorra halasztatik, midőn a követválasztási elnök a rendelkezése alá nyerendő fegyveres erőnek mennyiségéről biztos tudomást nyervén, azt a választmánnyal közli. 1848. június 20-án Bárá Vay Lajos főispán úr elnöklete alatt Borsod vármegye képviselő bizottmánya részéről Miskolc városában tartott gyűlés alkalmával.

Deák Sándor-Gyimesi Sándor: Olvasókönyv Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc város történetéhez. Miskolc, 1965. 94-95.old.

3.

Kossuth Lajos a választójogról, a népfelség elvéről Kütahya (Törökország), 1851.

1851-ben kutahiábani letartóztatásom alatt, kérdés intéztetvén hozzám, miként gondolom jövendőben kiegyenlíthetőnek azon nyelv és nemzetiségi viszályt, melly 1848-ban oly szerencsétlen befolyással volt a szabadsági mozgalmakra? E kérdésre francziául egy előterjesztéssel feleltem, mellynek magyar fordítása itt következik:

Javaslat

*Magyar Ország jövő politicalai szervezetét illetőleg,
– tekintettel a nemzetiségi kérdés megoldásaira*

...Én ... mint Magyar, ismerve nemzetem jellemét és osztozva benne, én hazám jövendőjét nem a hatalomban, hanem a szabadságban keresem. Beszéljenek „erős kormányról” azok, kik a „rend” ürügye alatt uralomra vágynak. Én azt hiszem, hogy a rendnek nincs erősebb biztositéka mint a megelégedés, melly csak szabadság alapján lehetséges. Én tehát ellene vagyok a központosítás eszméjének, én gyűlölöm a mindenhatósági irányt ugy a törvényhozó, mint végrehajtó hatalomnál és soha nem fogok kezet nyujtani oly intézvények behozatalához, mellyek egy részt ellenkeznek az emberi-jogokkal, miket az államnak védeni, s nem elnyelni kell; más részt ellenkeznek a politicalai szabadsággal is, mert a hatalmat csak a szabadság rovására lehet öszpontosítani.

Én azt ohajtom, hogy úgy az emberi-jogok mint a politicalai szabadság minden csorbitás ellen biztonságban legyenek. Ezen szempontból indulva ime feljegyzem a vezéri elveket, mikre Hazám jövőendő szerkezetét fektetve látni „ohajtom”:

Fő alap elv: a *népfelség* vagy is *önkormányzat*. Nép alatt értem a honpolgárok egyetemét. Ezen értelmezés jogegyenlőséget, annál fogva egyetemes szavazat jogot feltételez. Azonban a honpolgárok egyeteme választói jogának gyakorlatával – és az ezen választásból kifolyó megbízatások gyakorlatával csak az államot összesen érdeklő tárgyakban képezhetik a Népfelség organumát.

Vannak ennek más organumai is.

Az egyén – az egyéni jogok körében, – a család a családi ügyekre nézve, – a község a községi ügyekben, és a – megye a megyei ügyekben, szerintem olly sérthetlen organumai a Népfelségnek mint az összes Nemzet a nemzeti ügyekben.

Sok család rosszul vezeti családi dolgait, de azért nincs olly korlátlan despotizmus a világon, melly magát a családi ügyek gyámnokává felvetette volna, azon ürügy alatt, hogy ő azokhoz jobban ért.

Szint úgy mint a családnak, önkormányzati szabadsággal kell birni az egyénnek, a községnek, a megyének. Szabad országban, a polgároknak önkormányzati szabadsággal kell birniok, mind azon jogok gyakorlatában, mellyek őket, mint egyéneket, mint családokat, mint községi és megyei tagokat megilletik.

Az egyén jogai nem függhetnek a család, a község, a megye, az állam kényétől; ellenkezőleg, a családi kényuralom ellen pártfogást kell találniok a községben, a község ellen a megyében, a megyéié ellen az államban, és az államé ellen, – az egyéni, családi, községi, megyei Önkormányzat elvének az – alkotmány által elismert sérthetlenségében – mint szinte a megye azon jogában, hogy az állam kényuri parancsaitól a végrehajtást megtagadhasák – a köz tisztviselők felelőségében, mellynek valóságát biztosítsa az, hogy minden egyénnek, családnak, községnek, és megyének joga legyen panaszt emelni akár melly köztisztviselő ellen, bármi magas helyzetű legyen is az és a nyilvánosság által ellenőrzött független bírák által, a hatalommal visszaélést megbosszútatni.

A melly szabadságot követelem az egyéni jogok számára, követelem azt, a családi, községi, megyei önkormányzat számára is...

Kossuth Lajos alkotmányterve. Kiadó: Budapest Főváros Levéltára. 1994. 1-8.old.

4.

A pesti közgyűlés határozata az országgyűlési követválasztásoknak az 1848-as törvények alapján történő megejtéséről Pest, 1861. február 1.

Miután ezen legfelsőbb helyen az országgyűlési követek választása iránt megállapított szabályok az 1848-i V. törvény cikk több pontjával – nem egyeznek, határoztatik, hogy Pest városa, mely az 1848-iki törvények alapján szervezte magát, csak ezen törvények V. cikkében gyökerezett választási módot követendi, mi is, hivatkozva a f.

é. január hó 16.-i tartott közgyűlésből a n[agy] m[éltóságú] magyar kir. főkancellár-hoz intézett feliratra, ugyan ezen magas kormány hatósághoz egy feliratban ezen kéreással terjesztendő fel, hogy tekintve a törvény világos rendeletét és azt, hogy Pest város úgy fekvése mint népessége, s fővárosi anyagi és szellemi kényelmeinél fogva hazánkban kizárólag van hivatva a törvényhozás helyéül szolgálni, emellett mint főváros ennek minden kellékeivel birva leginkább van összhangzásban a törvény hozásnak úgy anyagi mint szellemi céljaival, – méltóztatnék a n.m. főkancellár ur hathatos befolyását arra használni fel, hogy ő felsége eltérve a f. évi január 7-kén határozatától az országgyűlés helyéül nem Budát hanem Pestet rendelni el.

Források Budapest múltjából. Szerk.: Ságvári Ágnes. I.k. Bp. 1971. 234.old.

5.

**Törvénytörő választási kortesutasítás
Galsa, 1861. március 16.**

Tanító Ur!

Mit hallok, maga Repecki részére kolompol? hát melylyik ördög tanította ere meg és micsoda Lucifer fogott helyet szívébe, hogy önmaga Egyháza ellen fordítsa a fegyvert, és megkeserítse az Anyát, melynek kebelén született és jelenleg is ápoltatik. Hát ilyen allyas lelkű tanitót tartok én kerületemben? – nem tugya é Szent-Pál mondását, „hogy mindenek előtt hitsorsoddal tegyél jót”. Hát azért tartottam meg az egyház kenyerét enni, azért tartottam meg tanítói állomásában mikor anyni alkalmam lett volna magát kicsapni, hogy magátul keserűséget kellessen nyelni. – Ezennel meghagyom magának hogy még ma a faluval végezzen, az illető szavazókat beszéllye rá hogy Károlyira szavazzanak, azoknak Nevöket írja fel, és hozzám holnap délután személyesen elhozza. Ellenkező esetre megszűnt katolikus ember lenni. Egész környék mind Károlyi részén ál, csupán csak faluja Egyház ellenes

Kelt Galsán 16 már. 1861.

Valovics János
ker. alesperes

*Magyar Országos Levéltár. K 2-61. csomó (külön iktató szám nélkül)
A füleki képviselőválasztás ellen beadott iratokból*

6.

**Buda főváros követválasztása
Buda, 1861. március 17.**

A lefolyt hetekben a politikai lapok számos követválasztás leírását hozák. Nem egy helyről szomoruan kellett tapasztalnunk, hogy a pártszenvedély fékét vesztette s oly jeleneteknek valánk tanui, melyeket alkotmányos életünk új reggelén valóban csak ellenségeink örömeire idézett elő a meggondolatlanosság vagy roszakarat. De voltak, még

pedig tulnyomó számmal voltak megható, szép választások is, melyek népünk társadalmi műveltségéről és politikai érettségéről tesznek fényes bizonysgot.

Ez utóbbi tekintetben a legragyogóbb példával ment elő az ős főváros Buda, mely a képviselő-választás napján, mártius 17-én, lélekemelő alkotmányos ünnepet ült, tanuságot adva a választók hazafiui szelleméről s alkotmányos polgárhoz illő rendszeretéről. Olvasóink tudják már, hogy Buda főváros egyik választókerülete fényes érdemű hazánkfiát, az 1848-i miniszter, b[áró] Eötvös Józsefet, a második kerület a főváros s a távoli vidék köreiben dicséretesen ismeretes ügyvédet, Balássy Antalt választá meg.

B. Eötvös megválasztásának színhelye a budai téres nyári színház¹ volt, mely egészen megtelt választókkal; a páholyokat és karzatokat vidám hölgyek serege foglalá el. Minden választó b. Eötvös arczképét viselé kalapja mellett. Az emeltebb helyet elfoglaló szinpadon ült a választási bizottmány, virágok, zászlók és városi czimerek között. A gyűlést a bizottmány elnöke, a korábbi polgármester, Walheim, nyitotta meg rövid beszéddel, mire a jegyző magyar és német nyelven felolvasá az ide vonatkozó törvény-cikkelyt. Ekkor Buda egyik legérdemesebb polgára, Ráth Péter lépett a szószékre, elmondván a nap fontosságát s azon tulajdonokat, melyeket Buda városa az ő képviselőjétől megkiván. Midőn b. Eötvös József nevét kimondá, a ház falait megrendítő Éljen! tört ki, a karzat hölgyei kendőiket lobogtatták, – s a színház falain kívül álló, több ezerre menő népsokaság hiven viszhangzá a belülről hangzó örömkialtásokat. – Szavazást – ismételt kérdésre – sem ohajtván senki, a választás néhány percz műve volt. Az eredmény elnöki kimondása után b. Eötvös József lépett választói elé, fényes beszédben köszönvén meg választói bizalmát. Miután ő Budán született s itt élte ifjusága legszebb éveit, főtörekvésének vallá, hogy ezután is mindig hú fia maradjon szülővárosának. Beszédét zajos éljenzések kísérték s a lelkesedés riadva tört ki, midőn előadása végén kimondá azon meggyőződését, „hogy oly nemzet, mely egyetért, s magát a jog teréről sem anyagi érdekek által elcsábíttatni, sem fenyegetések által elijesztetni nem enged, oly nemzet, mely a törvény paizsa alatt szabadságaért küzd, – *legyőzhetetlen!*” – A beszéd végeztével egy gyönyörű nemzeti zászló adatott át a megválasztottnak, melyet Buda hölgyei ezüsttel himeztek. Erre az egész gyülekezet eléneklé a Szózatot, melylyel a választási ünnep be lőn fejezve.

De az utczák ünnepe csak ezután kezdődött s oly diadalmenetnek valánk tanui, melynél nagyszerűbbet fejedelmek sem tapasztaltak. Báró Eötvös Józsefet, ki Pesten lakik, haza kísérték választói. Zászlót lobogtató, magyar diszruhába öltözött lovasok után jött a négylovas hintó, melyben a képviselő s egy választó ült, utána ismét lovasok, gyalog zászlósok, vagy ötven hintó s a tengernyi népség, mely az egész hosszú uton nem szűnt meg éljenezni és a Szózatot énekelni...

Vasárnapi Újság. 1861. március 31.

¹ A ma Budapest I. kerületi Horváth-kertben 1843-tól működött az akkoriban német nyelven játszó Budai Nyári Színház.

7.

**Deák Ferenc nem fogadja el a zalai képviselőséget
Pest, 1861. május 15.**

Tekintetes Megye Közönsége!

Azon bizalomnak, melyel engem a Tekintetes megye közönsége meg ajándékozni kegyeskedett, csak akkor volnék képes meg felelni, ha szándékom szilárdságának erőm s tehetségem meg felelnének. De a helyzet rendkívüli nehézségei között érzem gyöngeségemet.

A bizalom melyet a T[ekintetes] Közönség irántam nyilvánított, erősíteni fog hogy ne csüggedjek, s öröm érzéssel tölti el keblemet annyival inkább, mert azon megyéről származik, mely szülő földem, melyhez életem leg szentebb emlékei kötnek.

Fogadja a Tekintetes Közönség e bizalomért mély tisztelettel ki jelentett őszinte köszönetemet, melyel vagyok

A Tekintetes Megye Közönségének

alázatos szolgája
Deák Ferencz¹

Pesten Majus 15-én 1861

Zala Megyei Levéltár. IV. 251-B. Közgyűlési iratok 1861. június 3. 1206.sz.

8.

**Csongrád megye választási elnökének jelentése a makói választásról
Makó, 1865. november 24.**

Méltóságos Báró Főispán Úr!

Makó város országgyűlési képviselőjének megválasztására kijelölt határidőn, folyó hó 23. napján megejtett szavaztatás eredménye az lőn, hogy a három követjelöltek közül általános többséget egyik se nyert. Törvény értelméhez képest tehát a legtöbb szavazatot nyert két követjelöltek, úm.: Návay Tamás és Faragó Ferenc urakrai szavazást tegnap délután két óra tájban megkezdettük.

Azonban mig a szavazás mint látszott csendesen folytattatott, a városházi nagy teremben összegyülekezve volt választóközönség közt igen nagy rendetlenség ütött ki. Ugyanis Faragó Ferenc úr pártjabeliek beszivárogtatott, szavazattal nem bíró csócselék nép által gyámolítottan azt kezdték követelni, hogy kit a nép többsége kíván, annak kell a város képviselőjének lenni, s ezen fanatizált sokaság, a Faragó-

¹ Deák Pest-Belváros választókerület országgyűlési képviselőségét fogadta el, ahol szintén megválasztották.

féle jelvényt fölragadva, pártoltját mindenféle bachanalis ujjongások s lövöldözések s az ellenpártiak sértegetve fenyegető szavakkal illetése után, bár pártfogoltjuk nélkül a városházi nagy terembe visszatérvén, az ott volt ellenpártbelieket a teremből kiszorította s helyszinről elszéledésre kényszerítette, következésképpen engemet s a velem működő küldöttségi tagokat is.

Ennélfogva miután többé a személyes bátorságot, több igen érdeemes választók előadásuk szerint is fenntarthatónak nem láttam, a szavazást a törvény szerint rám háramló felelősség súlya alóli menekülhetés tekintetéből felfüggesztendőnek találtuk annak kijelentésével, hogy a szavazás mai nap délelőtti 1/2 10 órára elhalasztatik.

A városházához mai nap a kijelölt időben felmenvén, bár Méltóságodnak tegnap bemutatott kérésem folytán közbátorság szempontjából tett intézkedéséből a Cs[ászári és] k[irályi] csendőrséget fölállítatva tapasztaltam: fent a szavazásra rendelt szobában a legnagyobb rendtelenségnek, panaszokadásoknak lettem tanújává. Ugyanis a Faragó-féle párt emberei közül többen ... azon felbőszítő hirt terjesztették a nép közt, hogy az összeírásból a házzal bíró zsellérek törvényellenesen zárattak ki, mert 1861. évben a szavazásra történt összeírásba valamennyien fölvetettek.

Ily körülmények közt, mivel a felbőszült néptömeg közt megjelenni a magokat csendesen viselt ellenpártbeliek nem bátorkodtak, de meggyőződésük szerinti szavazásukat szabadon kijelenteni a nyers tömeg túlnyomósága miatt nem bátorkodtak, s mert a kirendelt fegyveres erőben sem láttam feltalálhatónak azon nyugodalmat, mely a szavazás közben megkívántatik: a szavazat jegyzésével föl hagyni ismét kényszerítettnek láttam magamat; és miután e szerint úgy látszott, hogy a nyers tömeg felbőszültségének lecsillapulására pár napi időköz okvetlenül megkívántatik, miután továbbá az idő ilyen megszaggatásánál fogva a T[ekintetes] Központi Választmány október 5. határozata szerint november 23-ra kijelölt határidő tetteleg megszűnt, és a T. Központi Választmány jóváhagyása reményében a választásra határidőül f. hó 28. napját, a délelőtti órákat tűztem ki...

Többnyire mély tisztelettel vagyok

Makón, 1865. november 24. napján

Méltóságodnak alázatos szolgája
Bánfy József
választási elnök

Csongrád megye évszázadai. Történelmi olvasókönyv II. Az önkényuralomtól a Tanácsköztársaság leveréséig.

Szerk.: Géczy Lajos, Labádi Lajos, G.Tóth Ilona. Szeged, 1987. 30-32.old.

9.

**Kossuth Lajos nem fogadja el a szentesi képviselőséget
Torinó, 1869. április 19.**

Ifj. Bartha János

választási elnök urnak Szentesen

Tisztelt Elnök Ur!

Volt szerencsém venni becses levelét, mellyel értesíteni méltóztatott, hogy Szentes városa országgyűlési képviselőjévé egyhangulag megválasztattam.

Reám a sors soknemű bánatot mért. E sok bánat közt jótékonyan hatott lelkemre a bizalom, mellyel Szentes városa választó polgárai rólam – a hazámiai köréből oly régóta számkivetetről megemlékeztek...

Bár olyanok volnának hazánk állami viszonyai, hogy e hálatartozásnak a reám ruházott diszes tiszt elvállalásával s hűséges teljesítésével eleget tenni szabadnak tekinthetném.

Ezt azonban – fájdalom – tennem nem szabad. S úgy hiszem nem is várták tőlem tisztelt választóim, hogy képviselő állást a jelen viszonyok közt elfogadok.

Hiszen ismerik nyilvánosságra hozott nyilatkozataimból nézeteimet ama közjogi törvények felől, melyek által hazánk az osztrák birodalommal egy államtestté összeforrasztattott. – És tudják, hogy én ezen (legbensőbb meggyőződéseim szerint) hazánk állami jogait mélyen sértő törvények alatt élni s még a megváltoztatásukra irányandó parlamentáris közreműködhetés kilátása mellett is – a belőlük folyó kötelességek teljesítéséhez csak egy pillanatig is hozzájárulni, lelkiismeretemmel, elveimmel s kötelességeim érzetével merőben ellenkezőleg tartom...

E hittel kebelemben én, távol minden személyes érdekhajhásztól s minden fontoskodási viszketetgtől (mit minél gyakoribbnak látok korunkban, annál jobban utálok) én szerényen, de szilárdan megállok a sorstól számomra kijelölt őrálláson, bár ha ott felejtetném is. Megállok, míg felvált vagy a cselekvés alkalmá, vagy egy erősebb ör, vagy – a halál. Leszen, mint az Isten akarja, de megállok.

Szentes város polgárai nem lehettek ez elhatározásom változhatlansága iránt kétségben: azért nem is vélek csalódnai, midőn azt hiszem, hogy nem olly célal adták reám szavazatukat, mintha megvárnák tőlem, hogy képviselőtöket a jelen viszonyok közt elfogadjam, hanem... megválasztásomnak főrugója és lényeges politikai értelme mégis csak az, hogy Szentes városa polgárai – egy nem régi csalódáson okulva a legfélreismerhetlenebb módon tudatni akarják az országgal, miként ők a mult országgyűlésen nevükben támogatott politikát határozottan kárhoztatják és az ott létrehozott államjogi törvények által nemzetünk önállását s törvényes függetlenségét sértve találják, hazánk jövődjét pedig biztosítva nem találják.¹

Mondanom sem kell, hogy Szentes városa polgárainak e meggyőződésében lelkem egész erejével osztozom...

¹ Kossuth az 1867. évi XII., a kiegyezési törvénycikkre hivatkozik. (Szentes mellett ugyanekkor Kaposvár is képviselőjének választotta Kossuth Lajost.)

Ezek után megújítva az irántam tanusított becses bizalomért mélyen érzett hálás köszönetemet, ezennel kijelentem, hogy a reám ruházott képviselő tisztet ez alkalommal el nem fogadhatom...

Turin, április 19. 1869.

Kossuth Lajos

*Páhi Ferenc-Schneider Miklós: Pusztaszertől–Pusztaszerig. Dokumentumok
Csongrád megye történetéből. Szeged, 1965. 77-79.old.*

10.

**Meghatalmazás választási ügyben történő eljárásra
Veszprém, 1869. április 26.**

Meghatalmazás

Melynek erejével alúlirott Galánthai gróf Eszterházy Pál, az ugori választókerület országgyűlési képviselője budafalvi Vermes Illés veszprémi lakos s köz és váltó ügyvéd urat felhatalmazom, hogy az ugori választók egy része által ellenem és megválasztatásom s különösen a választási eljárás ellen s annak megsemmisítése végett az Országgyűléshez beadott kérvény tárgyalásánál¹ a Képviselőház házszabályainak értelmében engem képviselhessen, nyilatkozatokat tehessen, válaszomat úgy írásban mint élőszóval előterjeszthesse, ahhoz minden szükséges adatokat és bizonyítékokat össze gyűjthessen, a választás érvénye vagy érvénytelensége fölött legjobb belátása szerint nyilatkozhassék, a vizsgálat elrendelését kérhesse vagy ellenezhesse, tanúkihallgatásokat kérhessen, esküt ajánlhasson, egy szóval mindent, mi a választás érvényességének törvényes utoni bebizonyításához szükséges, nevemben és megbízásomból, szabadon tehessen. Mindezekért mindennémű költségét, fáradságát és időmulasztását megtéríteni fogom.

Melyről kiadtam ezen meghatalmazó levelet saját nevem aláírásával ellátva.

Veszprémben 1869ik évi április hó 26án.

Előttünk: *Gr.Zichy Manó*

Eötvös Károly

Gr.Esterházy Pál

Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém. Legújabbkori gyűjtemény 60.236.

¹ Az érvénytelenítési kérvényt legalább 10 választónak kellett aláírni. A gróf elleni petíciót csupán öten, továbbá „bizonyos egyének” írták alá. El is utasították.

11.

Egy képviselő emlékeiből

...A választási korrupció ... a korrajzból ki nem hagyható. Ez már a Deák-párti időben, különösen az 1872. évi választásoknál vette kezdetét, de azóta nőttön-nőtt, miglen az 1910. évi választásoknál tetőpontját érte el, bár közben volt aránylag igen tisztességes választás is, melynél a hivatalos presszió is kevésbé érvényesült. Ilyenekül kell megjelölnöm a Széll Kálmán vezetése alatt 1901-ben, a Tisza István vezetése alatt 1905-ben és a koalíciós kormány kinevezése után 1906-ban rögtön kiirt választásokat: Ez utóbiaknál a legrosszabb akarat mellett sem szervezhette volna a kormány a szokott apparátust és nem is gyűjthetett volna kasszát. Annál csodálatosabb az a szédületes visszaesés, amely 1910-ben beállt. Ezek a szomorú jelenségek korántsem szoritkoztak a kormánypártra. A szélsőbal kivételével, mely azonban később szintén belesodortatott a piszkos árba, minden párton előfordultak, de nem egyenlő mértékben. A szélsőbali törzskerületek sokáig adtak ugynevezett „ingyen-mandátumot”, de utóbb a ragály sokat közülük megméltelyezett. Ámde a partie nem volt egyenlő kormánypárt és ellenzék közt, mert az ellenzéki jelöltek csak a magukéból költhettek, a kormánypártiak a pártkasszából nyertek bőséges támogatást. A függetlenségi pártnak sohasem volt pártkasszája, az én pártomnak a tehetős párttagok hozzájárulásából néha volt, de ez sohasem ért nagyobb összeget, mint annyit, amiből 60-70 jelöltnek a legális költségekre lehetett támogatást nyújtani, tehát semmiképpen sem volt a korrupciónak előmozdítója. A kormánypárti kassza azonban, mely kitüntetések vagy egyéb vizsontszolgáltatásokat keresők, a hatalomhoz simuló gazdagok, vállalatok és bankok hozzájárulásából táplálkozott, némely választásnál (különösen 1896 és 1910) milliókra rugott. Az utolsó esetben köztudomásu botrány is tapadt keletkezéséhez. Mindenesetre az a szomorú szerep, melyet a pénz a választásoknál játszott, szintén a kormány javára billentette az eredmény mérlegét, mert az ő pártjának volt, az ellenzéknek pedig nem volt, – vagy alig volt pénze.

Már itt is ki kell emelnem, hogy az én jászberényi választókerületem, melyet 1881. évtől kezdve mostanáig szakadatlanul szerencsém van képviselni, a kevés, de ragyogó kivételek közt első helyen áll. Midőn itt először megválasztottak, még viseltem legális költségeket; azután ezeket sem. Pedig ismételten megmozdítottak minden követ, hogy engem onnan kibuktassanak. Hasztalan volt. Választóközönségemről még szólni fogok, mert politikai emlékeim egyik legszebbike az a viszony, amely köztünk fennállott....

Már magábanvéve is ritkaság ugyanannak a mandátumnak 40 éven át megszakítás nélküli birtoka; legfeljebb akkor fordul elő, mikor a képviselőt helyi kötelékek is fűzik választóihoz, mikor körükben lakik, helybeli társadalmi befolyással, rokoni összeköttetésekkel rendelkezik. De Jászberény közönsége közt és köztem mindebből semmi sincs meg. Egy talpalatnyi földem sincs nekem, sem bármely rokonomnak, vagy már korábban ismert barátomnak, sem a Jászágban, sem annak szomszédságában; egy árva lelket sem ismertem a városban, mikor az 1878. évi választások alkalmával, pusztán a politikai rokonérzés alapján, az ottani ellenzék nekem ajánlotta fel a jelöltséget. Én azt akkor nem fogadhattam el, mert úgy véltem, hogy, ameddig lehet, meg kell tartani az árvabobrói tót kerületet, melyben másfél évvel előbb megválasztattam és akkor is ellenjelölt nélkül állot-

tam... 1881-ben... nem volt Jászberényben más lehetséges jelölt, mint én, még pedig bizonyos győzelemmel. Bobrón állásom meginogván, elfogadtam a jászberényi jelöltséget és ezzel egész politikai pályámnak megbecsülhetetlen szilárd alapot szereztem egy példátlanul tisztességes, nagyon értelmes, feltétlenül megbízható, tántoríthatatlanul hű választóközönségben... Családi kincsként őrzöm azt a zászlót, amelyet 25 éves jászberényi képviselőségem ünnepén nekem emlékül adtak. Mig a legtöbb politikus, aki állandóan képviselő akar lenni, a választási költségeket privát költségvetésébe mint jelentékeny tételt kénytelen beállítani (hacsak a pártkassza nem segít rajta), nekem az egész 40 esztendő alatt, melyen át Jászberényt képviseltem, csak kétszer kellett feltűnően csekély összeggel a legális költségekhez járulnom. Rendesen egy árva garast nem költöttem, zászlót, jelvényt sem fizettem; szóval a szó legszorosabb értelmében ingyenmandátumot élveztem. A cigánynak adott borraivaló és a vasúti menetjegy volt egész választási költségem. Pedig két kétségbeesett rohamot kellett kiállanom: egyszer a kormánypártét (a Bánffy-féle választások alatt), amikor óriási pénzüsszeggel és a helyi érdekek dédelgetésének kilátásával léptettek fel ellenem egy minisztert; később egy helyi frakcióét, mely kezébe tudta keríteni a választás vezetését és fufanggal remélt győzni. Mindezekkel szemben tiszta eszközökkel tartottam meg a pozíciót, vagyis inkább tartotta azt meg választóim erkölce, míg végre mindenki elállott annak megostromlásától.

Gróf Apponyi Albert: Emlékirataim. Ötven év. I.k. Bp. 1922. 116-117. és 157-159.old.

12.

Részletek a törvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi XLII. törvénycikkből 1870. augusztus 1.

1.§. A vármegyék, székelyszékek, Jász-Kun, Hajdu- és nagyikindai kerület, Kővár-, Fogaras és Naszód vidéke, a szepesi XVI város kerülete, s a szabad királyi valamint a 88-ik §-ban elősorolt városok, mint önálló törvényhatóságok, jövőre is gyakorolni fogják a törvény korlátai között:

a) az önkormányzatot,

b) az állami közigazgatás közvetítését,

c) ezeken felül a törvényhatóságok egyéb közérdekű, sőt országos ügyekkel is foglalkozhatnak, azokat megvitathatják, azokra nézve megállapodásaikat kifejezhetik, egymással és a kormánynyal közölhetik s kérvény alakjában a képviselőházhoz közvetlenül felterjeszhetik. Buda és Pest városok beligazgatási szervezéséről azonban külön törvény rendelkezik.

18.§. A törvényhatóság egyetemét a bizottság képviseli...

19.§. A bizottság áll fele részben a törvényhatóság területén legtöbb egyenes államadót fizető azon nagykorú állampolgárokból, kik országgyűlési képviselőválasztásra jogosítva vannak; hason fele részben pedig a választó közönség választójaiból.

22.§. A legtöbb adót fizetők névjegyzékét az adóhivatalok hivatalos kimutatásai alapján minden év végével a törvényhatóság igazolási választmánya állítja össze, illetőleg igazítja ki...

25.§. A bizottsági tagok választása vármegyékben, székekben, kerületekben és azon törvényhatósági joggal felruházott városokban, a melyekben a választók száma a 600-at meghaladja, választó-kerületenkint eszközöltetik. A választó-kerületeket az egymáshoz tartozó községek, illetőleg utczák, s a választási főhely kijelölésével a törvényhatóság maga alakítja meg. Egy-egy választó-kerületben 200 választónál kevesebb és 600 választónál több nem lehet...

33.§. A választás a szavazók nevének és lakhelyének nyilvános feljegyzése mellett személyesen beadott szavazatlapok által történik. Ha a szavazatlap több nevet tartalmaz, mint a hány bizottsági tagot a kerület választani jogosítva van, az utólirott nevek számba nem vétetnek. Ha többen egyenlő szavazatot nyertek, a fölött, hogy melyik legyen bizottsági tag, a választási elnök által kihuzott sors dönt.

35.§. A választás egy s ugyanazon kerületben, illetőleg alkerületben egy napnál tovább nem tarthat. Kezdődik reggel 8 órakor és végződik este 6 órakor. A határidőn túl szavazatot elfogadni nem szabad....

36.§. A szavazatok összeszámítása nyilvánosan történik.

Magyar Törvénytár. 1869-1871. évi törvényczikkek. Bp. 1896. 212-214.old.

II. ÚJ TÖRVÉNY – KEVESEBB JOG A SZÁZADFORDULÓN (1874–1900)

1.

Az 1874. évi XXXIII. törvénycikk a választási eljárásról (részletek)¹ 1874. november 26.

56.§. Az általános képviselőválasztásokra a belügyminister 10 napi határidőt tűz ki oly módon, hogy az e tárgyban kibocsátandó rendeletnek a hivatalos lapban közzétételétől a választásra kitűzött határidő zárnapjáig legalább 30 napi időköz legyen s a választások befejezésétől az országgyűlés megnyitásáig legalább 10 napi időköz maradjon.

59.§. Azon kerületekre, melyekben a választók száma az 1500-at meg nem haladja, egy szavazatszedő küldöttség alakítandó, a választási elnök elnöklete alatt. Ez esetben egy választási, egy helyettes elnök, egy jegyző és egy helyettes jegyző választandó.

Azon kerületekre, melyekben a választók száma az 1500-at meghaladja, két szavazatszedő küldöttség alakítandó...

Azon kerületekre pedig, melyekben a választók száma a 3000-et meghaladja, szabadságában áll a központi választmánynak három küldöttséget alakítani...

65.§. A választás a választási székhelyen történik, akár egy, akár több küldöttség előtt történik a szavazás. A községek vagy városrészek sorrendje és a küldöttség, melyhez beosztattak, a szavazó helyiség előtt és a község több helyén kifüggesztett hirdetményben közzéteendő.

70.§. Képviselőjelöltet ajánlhat a kerület minden választója; ezen ajánlat írásban adandó be a választási elnöknek, ki azt az általa meghatározandó helyen és időben a választást megelőző napon is átveheti, legkésőbb azonban ily ajánlat félórával a választás megnyitása után adandó át a választási elnöknek.

71.§. Ha azonban a választás megnyilta után fél óra alatt csak egy egyén ajánlatot, a választási elnök a választást befejezettnek s az illető egyént megválasztott országgyűlési képviselőnek nyilvánítja.

Ha a kellő időben több egyén ajánlatot képviselőjelöltnek és 10 választó szavazást kíván, a választási elnök azt elrendelni köteles s ez esetben a szavazás a ki-rendelt küldöttségek előtt reggeli 9 órakor megkezdendő és megszakítás nélkül folytatandó.

73.§. A választási szavazati joggal csak azok birnak, kik a választói névjegyzékekben bennfoglaltatnak, s csak azon kerületben birnak szavazati joggal, a melyben összeírva vannak.

¹ A törvény az 1848. évi V. tc. módosításáról és kiegészítéséről rendelkezik.

76.§. A szavazás nyilvánosan élőszóval történik. A község vagy városrész, melyhez a szavazó tartozik, a szavazó neve és szavazata a rovatos ivre azonnal feljegyeztetik.

83.§. Miután minden község a megállapított sorrend szerint szavazott, és szavaztak vagy szavazásra felhivattak azon községek is, melyek a megállapított sorrendben nem jelentek meg, a választási elnök legalább egy órai és két órán túl nem terjedő határidőt tűz ki, melynek lefolyta után több szavazat el nem fogadtatik.

A küldöttség elnöke a szavazás névsorát berekeszti, annak három példányát, valamint a szavazás lefolyásáról szóló jegyzőkönyvet a jegyzővel együtt aláírja és a választási elnöknek átadja.

Magyar Törvénytár. 1872-1874. évi törvénycikkek. Bp. 1896. 324-328.old.

2.

Mikszáth Kálmán a képviselőség mesterségéről (Hasznos tanácsok az új képviselőknek egy öreg képviselőtől) 1887. október 10.

Bevezetés

Még egészen friss a mandátumotok gyerekek, egészen hótiszta, ahogy mondani szokták. Még a választási elnökök porzója is rajta van. Csak közönséges homok, pedig bizony aranypor is lehetne azért a pénzért...

De mindegy, ugymint aranyos papír az, nem csoda, hogy annyian törnek magukat érte, mert olyan mint a wolwichi bűvös kancsó, melyből mindenki olyan nedűt iszik, a minőre a szive vágyik.

A szegény együgyű ember csak a napidíjakat látja benne. A számító okos ember elébe tett létrának becsüli, melyen a magasba mehet, ha eresztik. A szónoki tempreamentum kevély rá, hogy immár az egész ország színe előtt mennydöröghet és a stenographusok jegyezni fogják szavait az utókor számára. Van olyan species is, aki az udvari estélyekre való meghívást becsüli az egészben a legtöbbről: az ügyvéd a klientelája nagyobbodását, a parthie-hajhász a megnövekedett chance-ait látja ebben a papírban.

Sőt nekem magamnak van egy ismerősöm, züllött alak, garázda vén korhely, utcai botrányokat csináló, aki meglátván a minap a mandátumomat, elábrándozva sóhajtott fel:

– Nekem de jó volna!

Azt hittem, a napidíjakat áhítja hát csak ugy a szokás kedvéért kérdeztem a szegény ördögtől:

–Ugyan mint csinálna vele?

–Mit? kiáltá és a bedült szeme lázas fényben csillogtak. Minden este összetüznék a rendőrséggel és soha sem vihetnének be.

Lám még ennek is becses lenne a mandatum, csakhogy megint más szempontból. Egyszóval, uri dolog az, gyerekek. Csak egy baja van, hogy megszereni nem

nagyon könnyű, de megtartani nagyon nehéz. Mert sok csinja-binja van. Vagy az ember un rá a választóira bizonyos okoknál fogva, vagy a választók unnak rá az emberre némelykor ok nélkül; de tegyük fel, hogy a választók is szeretik az embert, az ember is a választókat, akkor esetleg a minisztereket nem szereti (ami egyébiránt a mi pártunkon nagy ritkaság) vagy a miniszterek nem szeretik. S ez mind olyan, a mi halálos kimeletelű lehet.

Azért hát a legfőbb dolog a fiatal képviselőnek, hogy hosszú életü lehessen, két-tőt megtanulni, először:

Hogyan kell bánni a választókkal?

Az asszonyoknak kezet csókol az ember, de egyiknek sem udvarol. A miniszterekről fumigative beszél otthon és fenyegetődzik, hogy csak ezt merje tenni egyik vagy másik, ő akkor ellene fog szavazni. Ez örökké imponál a választóknak.

A főemberek nevenapjára üdvözlő sürgönyt küldjön. A választási elnök gyerekeinek egy-egy barackot el ne felejtсен nyomni a fejükre. Egy disznótorra minden évben elmenjen.

A képviselő mindennap korán keljen, hogy a «Budapesti Közlöny»-t átolvassa, s ha van benne valami kerületbeli kinevezés, azonnal értesitse az illetőt táviratilag, hogy az abban a gyanuban legyen holtig, mintha a képviselőnek is köze volna a kinevezésben.

Minden új képviselőnek föl kell állítani otthon tervbe egy leendő minisztert a belső barátjaiból, olyant, a kiról meg van győződve, hogy soha sem lesz azzá s ennek a budgetjéből építeni a légvárakat a választók számára ilyenformán:

– Most nehéz viszonyok vannak. Elhanyagolnak bennünet. De ez nem sokáig tart, csak mig Tisza a kabinetjét rekonstruálja, a mikor az én tisztelt barátom (itt az illető képviselő vezeték- és keresztneve következik) veszi át (itt a tárca neve következik). Már megígérték neki. Bizonyos. Csak az időpontot nem lehet tudni. A t. barátom határozott ígérését birom, hogy első sorban (s itt következik a kerületnek minden kivánsága) ezeket veszi a programjába.

A választók két három cikluson át rendesen türelmesen megvárják az illető jó pajtás miniszterségét, mely csodálatos konfliktusok miatt mindig a küszöbön van, de mindig elodázódik.

Mert a választó olyan kétlábu, tollas lény, akinek a «várákozás» a tápláléka. Más ember akkor nyugtalan, ha valamint vár. A választó akkor kezd nyugtalanodni, mikor már semmit se vár.

De hát ez csak egyik fele, még azt is tanuljátok meg,

Hogyan kell bánni a miniszterekkel?

No ehhez aztán sok tapintat és invenció kell fiatal barátaim...

*Mikszáth Kálmán országgyűlési karcolatai. Összegyűjtötték és kiadták:
Légrády testvérek. Bp. 1892. 163–164.old.*

3.

**A fővárosi választásokról, a polgár szemével
Budapest, 1887.**

Az ablakon nézem, miképen választanak odalenn. És olyan hideg maradok tőle, mint egy hulló.

Megy a dísz-fiakkerezés véges-végig a kerepesi úton s egymásra licitálnak a föliratos nemzeti lobogók. Kohn Mór készíti őket, a zászlógyáros, nem pedig a lelkesedés. Darabja csak egy forint.

Mert a lelkesedés az, ami nem látszik meg rajtuk. Sem a fiakkerlovakon, sem a választókon. Szenvedély nélkül húzzák, – azok a választók szekerét, ezek meg a jelölt szekerét. S elfanyalodik a fül tőle, amint fölhangzik az utczaszerről egy-egy elkényszeredett:

–Eéljeeen!

Ki lehet venni, hogy nem a szivből jön, hanem csak a torokból. Az emberiség ezen sajtyszerű szervéből, melyet nem kell megtermékenyíteni eszmékkel és gondolatokkal; egészen elég, ha egy kis itallal öntözik.

Milyen boldog az, aki a programbeszédektől illedelmes távolságban, a sok jelölt közül kiválasztja magának a – filozófiai nyugodalmat s mosolyogva nézi az országos veszkölődést.

Már megvan hozzá egy allegóriám is. Kár, hogy nem vagyok piktor.

...Az u.n. praktikus kor s a még ugyabbul nevezett „kijózanodás” fiakker-gebék által vont szekerén tartja a bevonulást a törvényhozó testületbe. A Kijózanodás nemtője fényesre kefélt cylinderkalapot visel és lehetőleg szélesen mosolyog. Jobbra tőle a Lelkesedés alakja potyaszivarokat önt ki bőségszarvából a szent nép fejére, balról pedig a Siker szórja a választási napidíjakat és fuvarbéreket. Elől egy lictorangyal ugrándozik s egy nyaláb fütyküst, fokost és hátultöltős szuronyos puskát hord jelvény gyanánt. A fejére tollas zsandárkalap van nyomva. Némely apró angyalkák kövekkel hajigálóznak mellette... s a földön összetaposva feküsznek a nagy eszmék, nemesebb indulatok és tisztább gondolatok virágfüzérei. – A háttérben különben málé néptömeg áll és eéljenez a komédiának...

...A köznyavalyák általában olyanok, amelyek elől az ablakot és ajtót elegendő szoroson betenni nem lehet. Bejönnek a hasadékokon s miután az egész levegőt megfertőztetik, sohasem tudni, hogy melyikünkben lappanganak már a betegség bacillusai.

Deák Ferencz egyszer visszautasított egy zalai mandátumot, mely némi pénzzel, sőt valamelyest vérrel is be volt szennyezve. Az öreg úr szava mint egy villámcsapás hatott akkor a morális levegőre és igen sok ember fejét és szivét megtisztítá.

Ma ilyen villámok többé nem járnak s az országos választási potyázás oly óriási, hogy a legtisztességesebb lelkek sem ütköznek meg, ha pávatollal sétálgató jelöltjeink, a politikai veteránokkal egyetemben, egy és ugyanazon „választóvízben” páczoltatván, a törvény és az ország színe előtt, a szent nép által ünnepélyesen megkopasztatnak.

Az immoralitás egyetemlegességének legsikerültebb satyráját talán maga Jókai Mór mondotta egy alkalommal a képviselőházban.

A koszorús író az elnöki emelvény előtt a szószékről beszélt a választási visszaélések ellen, azzal a szelid és jótékony humorral, mely az emberi szivekből nem szakgatja ki erőszakkal, hanem csak fájdalom nélkül gyomlálgatja ki a gonoszságot.

A szószéket egy sereg ellenzéki képviselő vette körül s egy erősebb mondásnál nagy lármát ütött.

Jókai megállította a beszédet s ugyan azzal a kedves, őszinte hanggal, amelyen csak ő tudott szólni, a beszéd keretén kívül leszólott a méltatlankodó csoporthoz:

– Ugyan ne izéljetez már! Hát itattunk mi is, itattatok ti is. Azzal quitt!

Az pedig vala még a múlt választások után, mikor szeretett polgártársaink csak három évre itták tele magukat. De hát most már öt évre valót kell inniök s hozzá még az idő is rövidebbre van szabva...

Magyar Salon. Képes havi folyóirat. VII.k. 1887. 305-307.old.

Kenedi Géza: Az urnák előtt.

4.

Rendbontás a választáson Abony, 1892. február 10.

Nyilatkozat

Alulirottnak következőket jelentettek:

1892 évi Január hó 28kán az országos képviselő választási napon Pintér testvérek könyvelőjét Wiener Gyulát ahogy a 48 pártbeliek¹ közzé vegyeledet megfogták, kampos bottal, és ütő fákkal véresre verték a fülét levágták, és segítségére sietet Razenzweig orás legénynek szemét megsirtették, néhány lépésnyire e verekedő helytől állt a Katonáság és két városi rendőr, de azért e véres harcot meg nem akadályozták, még végtére Szalnika Mihály e kegyetlenséget megsokalta Wiener Gyulát betakart egy bundába és átdobta a takarékpénztár udvarába, a tömeg utána rohant és ujjonban bántalmazni akarta, de Molnár Lajos takarékpénztári szolga becsukta a kaput és így mentette meg az agyonütéstől, Wiener menekült Hoji Nándor cukrászhoz, a tömeg ismét utána rohant de Hoji megvédte, ot a vérből kimosakodott; és egy katona fedezet alatt lakására kísértetett.

Abonyban 1892 február hó 10

Hurbiczek János
nyugalmazot főellenőr

Magyar Országos Levéltár. K2 – 1892–1896 – 442. 315. csomó

¹ *Negyvennyolcas és Függetlenségi Párt*

5.

Korteszalok¹

Kiskunfélegyháza, 1896. október 11.

Kis lány kezit...

„Selyem kendő, selyem lájbi, selyem szoknya” dallamára

Kislány kezit megsúrta a
Szederinda,
Nem köll nekünk, nem köll nekünk
Reverenda.
Sok zseb van a reverendán:
Tizenkettő,
Egytől-egyig olyan, mint a
Lyukas teknő.

Megint pénzzel akarjátok
Betemetni,
De biz abból nem lesz semmi,
Nem lesz semmi.
Elvitte már a szenteltvíz
Meg a stóla
Szobalánynak, szakácsnőnek
Viganóra.

Puci takács . . .

„Ferenc Jóska azt irta a muszkának” dallamára

Puci takács elindult a vásárba,
A szekere megfeneklett a sárba.
De Bakonyi megpróbálta kirántani –
Azóta lett Puci takács néppárti.

Tóni bácsi lovat vett a vásárba,
A Bakonyi zsebében van az ára,
Könnyű is a más zsebére vásálni:
Azóta lett Tóni bácsi néppárti.

Berta Jánost pénzért meg nem vehette,
Uti passust adtak neki a mennybe,
Azóta jár a papoknak kápsálni:
Azóta lett Berta János néppárti.

Becsületünk nem eladó, nem nem, nem:
Se pap, sem pénz nem tántorit el engem:
Igaz embert, igaz magyart követünk.
Nem Bakonyi, Holló lesz a követünk.

Olvasókönyv Kiskunfélegyháza történetéhez.
Szerk.: Iványosi-Szabó Tibor. Kecskemét, 1985. 288–290.old.

¹ A katolikus Néppárt választási népgyűlése ellen hangoló függetlenségi korteszalók.

6.

**Kérelem választói névjegyzékbe történő felvételre
Újpest, 1896. július 15.**

Tekintetes Központi Választmány!

Alulírott m. kir. államrendőrségi fogalmazó 37 éves újpesti lakos, a képviselő választási névjegyzékből kihagyattam és pedig azért, mert nőmnek Újpesten ingatlana van, mely után adóval hátralékos.

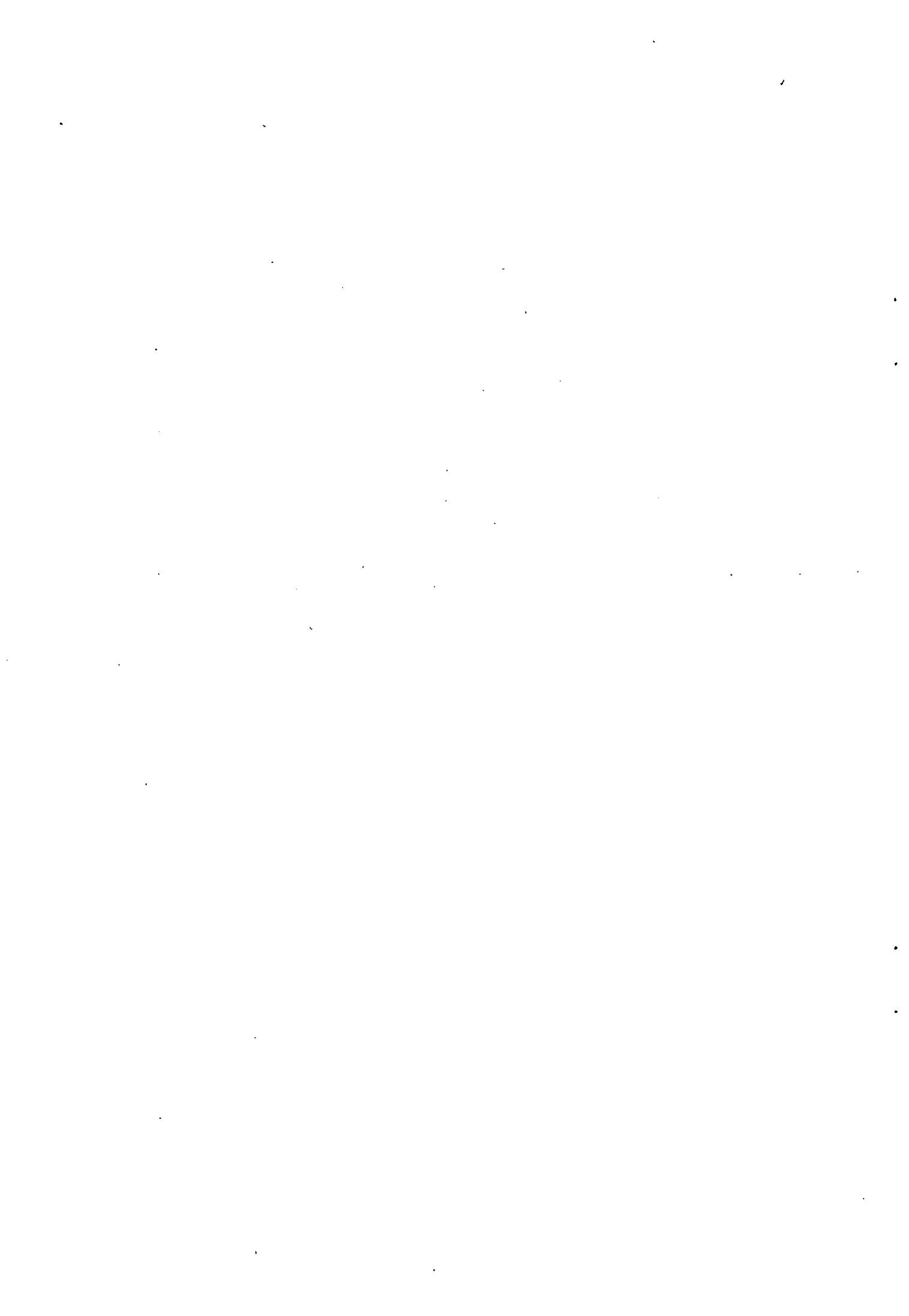
Ez ellen tisztelettel felszólamlással élek, s kérem magamat a névjegyzékbe pótlólag felvételni, mert engem, kinek nőm adótartozásához semmi közöm nincs, a választási jog állásomnál fogva megillet.

Tisztelettel

Újpesten 1896 július 15 én

Lisznyai Szabó Jenő
rendőrségi fogalmazó

Pest Megyei Levéltár. IV.407. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei Törvényhatósági Bizottság Állandó Bizottsága választási iratai, 1896.

III. ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK A KIEGYEZÉS UTÁN (1867–1900)

1.

Szabálytalan községi jegyzőválasztás Debrecen, 1867. június 17.

Főszolgabíró Fényes Kálmán jelentvén, miszerint egyik érmelléki szolgabíró főszolgabírói utasítás nélkül, egyik községben előljárókat és jegyzőt választatott¹ – miért is kérdést tesz, vajon az alszolgabírók utasítás nélkül ily esetekben jogosan intézhetnek-e? —

— A járás kormányzata a főszolgabírókat illetvén, ha valahol az előljárók választása szükséges leend, az alszolgabírók tegyenek a járás kormányzójának jelentést, mihez képest a főszolgabírók vagy személyesen, vagy az alszolgabírók által intézkejenek.

A felemlített de meg nem nevezett helyen, az újabban választott községi előljárók ez alkalommal kivételesen újévig állomásaikon meghagyassanak, – de a jegyző főszolgabíró Fényes Kálmán beleegyezése nélkül állomását el nem foglalhatja.

Ezen végzés jövő miheztartás végett fő- és alszolgabíró uraknak kiadatni rendeltetett.

Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. IV.B. 253. 1.k. 334/1867.sz.

2.

Jelentés községi előljárók megválasztásáról Eger, 1869. január 13.

Tekintetes megyei Bizottmány!

Mult 1868 évi December 16-án 1120/CXCIX868 sz. alatt hozott végzésnek megfelelőleg, tiszti kerületemhez tartozó város és községekben jó eleve történt kihirdetések után a bírák illetőleg az előljárók választását megtartottam, hivatalosan jelenthetem: miként a választások kivétel nélkül mindenütt a legszebb és legjobb rendben történtek meg. A népnek a választások körül tanusított eme példás magaviseletének okát abban találván: hogy a tért – jogainak szabad gyakorolhatása végett – teljesen szabadon hagytam, s hol az összegyűlt nép egyhangúlag nem nyi-

¹ Az olvasókönyv címében az országgyűlési és a helyhatósági választásokról van szó, a tartalom sokszíniübbé tétele érdekében említés történik a községi közigazgatásban fontos szerepet betöltő jegyzők, bírók és más előljárók megválasztásáról is.

latkozott, személyes szavazást rendeltem el, s a többséget a szerint mondám ki, – miből azon tapasztalatot meritettem, miszerint a nép is megért arra nézve, hogy ily eseteknél a többség akarata előtt meghajol, s abban megnyugvást talál.

Nem mulaszthatok el még is egy körülményt a Tekintetes megyei Bizottmány előtt felemlíteni, mely nem közvetlen a választáskor, hanem a választás után harmad napra Verpeléten történt, ugyan is: az ottani választások alkalmával erős két párt állván egymással szemben, a múlt évi bíró, és Elöljárók egy része meg nem tartattak, hanem azok helyébe újak választattak. – A választás után harmad nap a Verpeléti Cassinoba egy Bál rendeztetett, hol a két pártbeliek szinte jelen voltak, – a lemaradt előljárók sértett büszkeségük, vagy megszűnt hatalmuk érzetében a megválasztottak ujdón hatalmuknak túl gyakorlata folytán talán összekocztanak, miből verekedés fejlődött ki, mely verekedés mindkét pártbelinek éber vigyázata folytán azzal végződött, hogy egyik s másik részről vagy három embernek eddigiek szerint ugyan nem halálosan megveretett. – Az esetet megvizsgálendő rögtön megjelentem Verpeléten, a vizsgálatot meg is kezdettem, de egészen nem fejezhettem be, részint azért, mivel a megkezdett választásokat meg nem szakaszthattam, de leginkább azért, mert mind két párt főbjeitől azon írásbeli biztosítékot nyertem, hogy az ideig, míg ez ügyet teljesen megvizsgálva – befejezhetni időm engedni fogja – a közrend, személy és vagyonbátorság meg nem rendítettik, személyekkel válaltak felelőséget.

Kelt Egerben Januar 13-an 869

Tarna jár[ási] szolgabíró

Heves Megyei Levéltár. IV-256/2. Közgyűlési iratok, 308/1869.sz.

3.

**Reklamáció virilis névjegyzékből történt kihagyás miatt
Somogyviszló, 1873. november 30.**

Tekintetes Igazoló Választmány!

A virilisek névsorából nevem ki hagyatott holott eddig benne volt, és adóm jelenleg is túl haladja a száz frt. Ugy hiszem, ez, tévedésből történt, enélfogva a ki igazítást alázatosan kérem.

Ha pedig az adóm csekélységénél fogva történt, ami bár ugy volna, de nem hihetek, mert száz forintnál többet fizettem ez évbe is, vagynak pedig a névsorba igen sokan kik sokkal kevesebb adót fizetnek.

Ha mondom: az adóm tsekélységénél fogva történt a ki hagyás: akkor mint Lelkész a Törvény 23k §sa kedvezményeivel kívánok élni. Mely alázatos jelentésem mellett őszinte tisztelettel vagyok Viszlón Nov 30kán 1873.

A Tekintetes Igazoló Választmánynak alázatos szolgálja

Beleváry Ferenc
viszlói Lelkész.

Baranya Megyei Levéltár. Baranya vm. Igazoló Választmány 125/1873.sz.

4.

**Kérelem választási eredmény megsemmisítésére
Isztimér, 1891. február 10.**

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

Isztimér községben folyó évi február hó 5-én megtartott községi előjárósági választás – mely a moori járási szolgabíró elnöklete alatt ment végbe – több rendbéli szabálytalanság közt folyt le, miért is ez ellen a választás ellen alulírott isztiméri községi választók felebbezéssel vagyunk kénytelenek élni a következő okokból. –

Szabálytalan volt első sorban a választás, mert a községi birói tisztségre kijelölt három egyén közül sem felkiáltás sem szavazás útján egyik sem lett megválasztva, a mennyiben azok egyikét, Sumser Andrást, jelölte meg az eljáró szolgabíró megválasztott községi birónak, holott ennek megválasztását úgy a községi választók tulnyomó része, – s ezek között mi alulírottak erősen elleneztek. –

Szabálytalan sőt törvényellenes volt az eljárás a törvénybíró választása körül. Erre a tisztségre három községi tag u.m. Krausz János, Mattl József és Tolonits János lettek kijelölve, s a választást vezető szolgabíró arra kérdésére, valjon ki legyen törvénybíró, a jelenlevők legnagyobb része Tolonits János nevét hangoztatta, s midőn közfelkiáltás útján a törvénybíró személyében megállapodás nem jöhetett létre, a választó közönség nagy tömege, – különösen mi alulírottak – szavazást kívánt, mégis erre való tekintet nélkül – a törvény határozott rendelkezéseinek ellenére Krausz Jánost kiáltotta ki a szolgabíró megválasztott törvénybírónak.

...Ilykép a községi polgárok leghőbb jogának gyakorlásában megcsorbítottván, a választás nemcsak hogy a községi választók legnagyobb része akarátának figyelembe vétele nélkül, hanem egyenesen akarata ellenére történt meg. –

Minthogy azonban mi alulírottak – kik az előadott tények valóságát mindnyájan tanusíthatjuk, – választási akarátunk meggyőződésébe bele nem nyugodhatunk, tisztelettel esedezünk a tekintetes megyei Bizottsághoz:

Miszerint idei február hó 5-én megtartott községi előjárósági választást, megejtendő vizsgálat után – megsemmisíteni, s a törvény határozmányainak szemmel tartásával foganatosítandó újabb választást elrendelni méltóztatásuk.

Kelt Isztiméren 1891 évi február hó -

Melylyel maradunk a tekintetes Bizottságnak kész szolgálói:

[50 választópolgár aláírása]

Fejér Megyei Levéltár. Fejér megye alispánjának általános iratai.

VII. Isztimér. 1890/4341.sz.

5.

**A választáson vesztes fél fellebbezése
Tiszadob, 1893. március 21.**

Tekintetes Miklos László alispán Úrhoz,

mint a bizottságitag vállasztásra vonatkozólag megvállasztott igazoló vállasztmány Elnökéhez Nyiregyházán.

A Tiszadobon f. évi márczius hó 20-án megejtett törvényhatósági bizottságitag vállasztásnál én alólirott tiszadobi lakos, mint egyik felleptetett pályázó a Tiszadob és Tiszadada községbeli vállasztók részéről, a beadott szavazatlapok szerint, összesen 97, tehát a legtöbb szavazatot nyerttem, – mindennek daczára Szomjas László rendszerinti elnök, a vállasztás vezetésénél részt nem vévén, az általa állitolag megbizot Bodnár László, tiszadobi lakos, községi jegyző, mint helyettes elnök, a ki szintén, mint jelölt szerepelt; az ön maga érdekének is előtérbe tolásával azon nem minősíthető részrehajló eljárást követte el, hogy engem, ki a fentiek szerint legtöbb szavazatot nyerttem, a megvállasztottak közé, felsem vett; azon indokolással, hogy a fenti szavazat mennyiségből „Lepkowski G.” felirással beadott 82 és a „Lepkowski” 2 szavazat, – miután a vállasztók lajstromában „Lepkowski Gábor” van kitüntetve, teljesen figyelmén kívül hagyott és csak a „Lepkowski Gábor” felirással beadott 13 szavazatomat vette figyelembe.

Ó ezen önjogú és részrehajló eljárása mellett ő sajátmagát 74 és Tordai József tiszadobi lakost 68 szavazattal jelentette ki V[ár]megyei bizottsági megvállasztott tagoknak.

Tekintetes Alispán Úr, köztudomású dolog miszerint nevemhez hasonló nevűek, nem csak a Tisza-Dob és Tisza-Dada községekbe, hanem a V.-megye, sőt az ország területén sem igen vannak, s azonfelül a beszedett szavazatlapok közül 13on Lepkowski Gábor nevemnek teljes kiírásával, 82 pedig vezetéknevemnek és keresztnem kezdő betűjének rendszerinti kiírásával adatván be, a fent ecsetelt eljárást szándékos roszakaratú az alkotmányos vállasztási jog gyakorlatát s a vállasztó közönség közérzületét mélyen sértő kijátszásnak lehet tekinteni.

Köztudomású dolog Tekintetes alispán Úr, hogy a képviselő vállasztásoknál is, hol törvényhozók választatnak és a vállasztások országosan fölülbiráltatnak, a szavazatok beszédésénél, ha a jelöltek közt hason vezeték nevűek nincsenek, a szavazat szedő küldöttség többet a vállasztóktól, mint az illető jelölt vezeték nevének meghatározását, illetve kimondását nem kívánja és nem követeli, – a legélesebb politikai küzdelmek szenvedélyének malma alatt is a képviselő vállasztásnál egyes vállasztók szavazata azért, mert a jelöltnek csak vezeték nevét kimondva adta be, szavazatát megsemmisíteni nem szokták.

Végül nem mulaszthatom még az eljárás illusztrálására azt is felemlíteni, hogy a fenti el nem fogadható pedanteria, ugyanezen vállasztásnál sem Tordai Jozsef másik jelöltel szemben, sem Bodnár László jelölttel szembe érvényesítve nem lett, mint a beterjesztett, vagy beterjesztendő szavazati lapok igazolhatják, számos szavazatlap volt Tordai Józsefre ezen felirással „Tordai tisztartó” és Bodnár Lászlóra ezen felirással „Bodnár jegyző” lettek beadva, a mint arról a szavazatlapok nyilvános összeírásánál számosan személyesen meggyőződtek.

Tisztelettel kérem azért Tekintetes Alispán Urat a fentiek figyelembe vétele és előterjesztésével az igazoló vállasztmánynál odahatni méltoztassék, jelen panaszos kérvényem közöltetése mellett, hogy a tiszadobi V.-megyei bizottsági tag vállasztásánál a fentiek szerint ellenem elkövetett sérelmes eljárást hatályon kívüli helyezése mellett, mint azon vállasztásnál a legtöbb szavazatot nyert jelöltet a törvényhatósági bizottsági tagok sorába az érdekelt vállasztók legnagyobb többsége által írásbelileg is kifejezett kívánalomnak megfelelőleg elsősorban felvétetni, illetve kérvényem elintézésének eredményéről engem kegyesen értesíteni méltoztassék.

Mély tisztelettel alázatos szolgája

Tisza Dob 1893 Márczius 21

Lepkowski Gábor

*Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár. Szabolcs vármegye alispánja.
IV.B. 411., II. 230/a. 1893. 262.d.*

6.

Felszólamlás választási visszaélésről Budapest, 1894. november 10.

Méltóságos Uram!

Van szerencsém a következő sürgős indítványt betérjeszteni. Bátorkodom kérni kegyeskedjék annak a legközelebbi közgyűlés napi rendjére való felvétele iránt intézkedni:

„Tekintettel arra, hogy a fő és székváros törvényhatósági bizottságának választásánál a szavazásnak titkos volta, a múltból merített tapasztalat szerint, kijátszott az által, hogy egyes pártok, – a választópolgárok szavazatának az urnánál való ellenőrizhetősége végett, – feltűnő színű papírból készített szavazó cédulákat bocsátottak forgalomba, és tekintettel arra, hogy ezen eljárás által nemcsak a törvény azon intentioja van meghiusítva, a mely a polgárságnak minden bárminemű külfolyástól teljesen ment, tisztán a lelkiismeret szerint gyakorolható választói jogot akar biztosítani, hanem, hogy ezen eljárás folytán a választási eljárás moralitása és ennek következtében úgyszólván a törvényhatóság alapjának moralitása van megátadva:

indítványozom, hogy a törvényhatósági bizottság a jelentésből azonnal és érdemlegesen intézkedjék az iránt, hogy a törvény intentiójával, a választás szabadságával és a közmorállal meg nem egyeztethető ily visszaélés a küszöbön álló községi választásoknál elő ne fordulhasson. Legcélrányosabb intézkedési módnak vélem, ha az igazgató vállasztmány közvetítése mellett a fő és székváros költségére egyöntetű szavazó űrlapok készíttetnek és ez űrlapok a választás napját megelőzőleg a kerületi előljáróságoknál, a választás napjain pedig a választás helyiségeiben, a közönség rendelkezésére bocsátatnak oly kép, hogy nagyobb mennyiségben

az előállítási áron, egyes példányokban pedig ingyen legyenek kaphatók. Egyidejűleg kimondandó volna, hogy a szavazásnak ez úrlapokkal kell történie.”

Mély tisztelettel Méltóságodnak alázatos szolgája

Bpest, 894 nov. 10

Csorba Ferenc

fő és székvárosi törvh. biz. tag

Budapest Főváros Levéltára. Közgyűlési iratok 1369-1894. sz.

7.

**Fővárosi választási külsőségek
Budapest, 1901. szeptember 29.**

Hiába tagadnánk: mint Európaszerte mindenütt, a magyar népnél is nagyon megcsökkent a parlamentárizmusba vetett hit s apránként elfüstölgött az a régi nagy lelkesültség, mely ősi szilaj erejében annyi ellenpárti koponya beverésében is meg-meg nyilatkozott olykor-olykor. De hát a vér mégsem válik vízzé s a hazát mindenáron menteni óhajtó jelöltek fogadkozásai, rászületett, nyughatatlan kortesek sok beszéde, különféle érdekek, stb.: apránként mégis csak megmozdítják a közönyös választók nagy tömegét s mire a szavazás napja elkövetkezik, alig marad valaki, a kit a mozgalmas forgatag magával ne ragadna.

Ezrével van már rekedt torok mindenfelé; ennek mind a sok „éljen”-től esett baja; a kóborgó szellő meg akár merre bujkál, mindenütt csak zászlókba ütközik, melyek a fővárosban ép úgy, mint a legapróbb faluban megszámlálhatatlan mennyiségben hirdetik, hogy melyik jelölt éljen.

Zászló, ennyi még soha sem volt, mint most. Hijába, a „tisztá választás” jelszava becsukta a csapszék-ajtókat, szétszáradtak az ősi, szebb időket ért kulacsok és sok jámbor birka élete megmarad, melyek pedig hatalmas paprikással volnának hivatva az elfáradt kortesek gyenge erejét istápolni. Így állván a dolog, hogy még is legyen valami: a zászlók szaporodtak meg mód nélkül.

Sovány kárpótlás ugyan, de ha különb nincs, ez is megteszi. Legalább az ellenpártot bosszantja. Igaz, hogy a „szeretve tisztelt” jelölt zsebét is jócskán lapítja, mert hát felettébb sok kell belőle, hiszen némely kerületben csakugyan több a zászló, mint a szavazó. És haj, hány jelöltnek nem marad egyéb a dicsőségből, mint a zászlógyáros borsos számlája, mert hiszen a választó lelkesül ugyan, az „éljen”-t sem sajnálja, de már a zászlót csak a jelölt fizeti.

Nem kisebb szerepe van azonban a *tollnak* is. S e részben különösen nagy a haladás. Azelőtt a „fejér tollas párt” maga szerelte fel magát alkalmas jelvény-nyel, saját lúdjai, kappanjai mezéből, a „veres tollas párt” hasonlókép, csak hogy valami helybeli ezermester festékbe mártotta a tolatat; de manapság már ez nem járja. Most már diszes bokkrétákat készítenek, a melyeken ékeskedik a jelölt becses arc képe is, verssel, vagy anélkül. Mind gyárban csinálják már ezeket, pedig hát nem ingyen, a mint azt a szegény jelölt legjobban tudja.

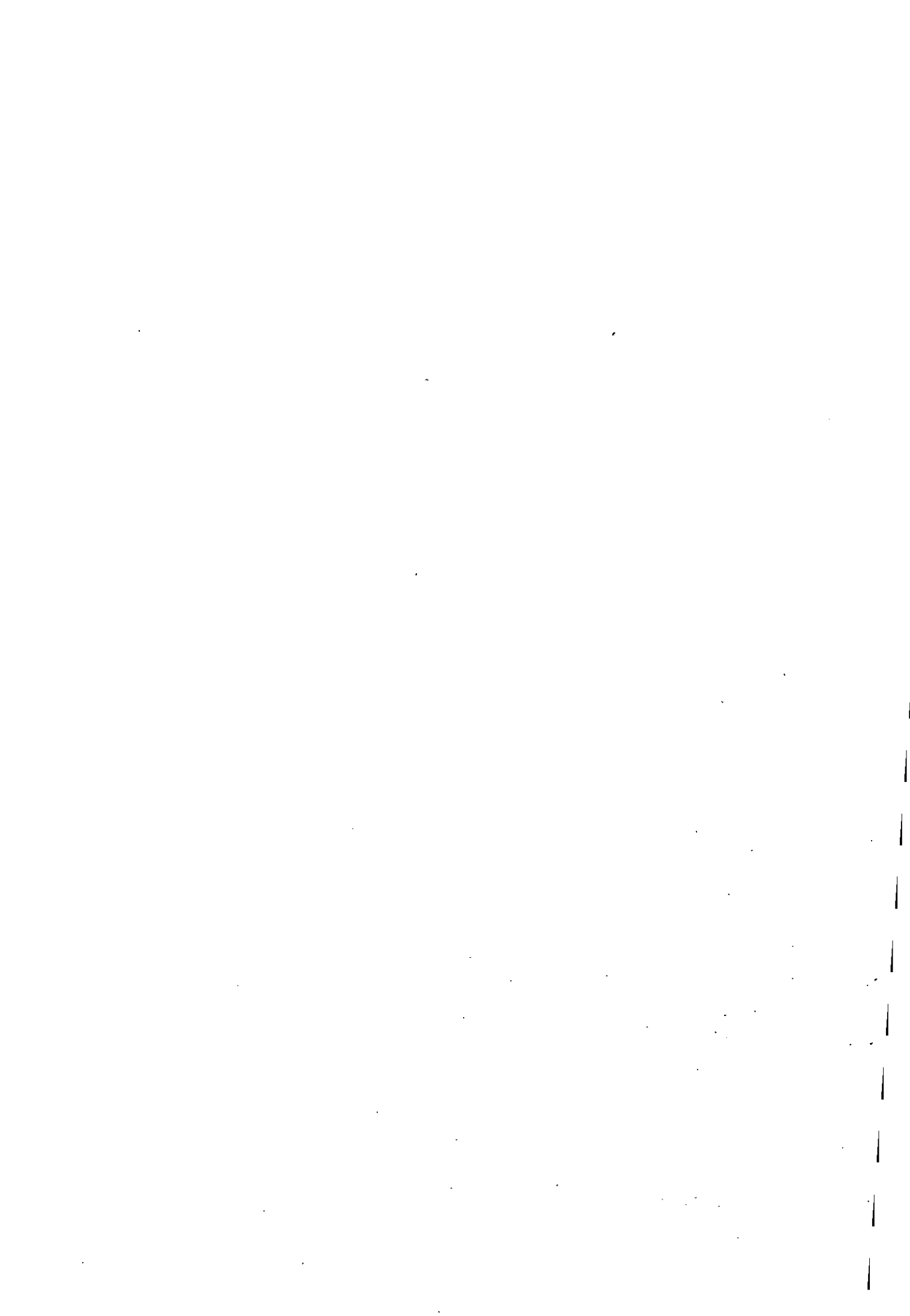
A plakátokról mit szóljunk? Ezekre nézve is most érkezett el az aranykor. Roppant számban ellepik a falakat, mint a sáska, egy ideig hirdetik a jelölt nagyságát, azután mint kályhába gyújtó, avagy sárkánypapiros végzik be rövid életüket. És ha annak szép reményei, kit magasztalnának, ép úgy füstbe mennek, mint a kályhagyújtó, vagy ép úgy elrepülnek, mint a sárkány, de bús emlékei fel-feltűnnek, mikor a nyomdász megsürgeti a számlát.

Még ez azonban mind nem elég. A roppant népszerűsége vergődött levelezőlapok is kiveszik a maguk részét a választásokból. Eleinte híres tájképeket, épületeket, nagy férfiakat s efféléket nyomtak ezekre az apró, kemény papirosokra, most azonban már egyes jelöltek arczképével ellátott levelezőlap is van elég. De hisz ugyan ki és mi is lehetne most érdekesebb e világon, mint a jelölt, a kinek emléke így bizonyosan megmarad, még sajnos bukás esetében is, legalább egyik-másik levelezőlap-gyűjteményben.

De meg is maradhat. Mert hej, sokat dolgozott szegény jelölt ezért a is dicsőséért. Már néhány hete levetette rendes, polgári ábrázatát, mely talán meglegedett, jól táplálát és piros vala, – s helyette aggodalmas, gondterhes arcot öltött, melyen ott ül a honfíúi fájdalom s a haza és „nép” sorsán való töprengés...

...A mint aztán vége a választásnak s ablakfüggöny, bábruha lesz a lengő zászlókból, a győzedelmes jelölt képe megint kiderül, a vesztesén pedig még jobban tanyát üt az a mélységes töprengés; csakhogy most már nem a haza és nép sorsa miatt, hanem a jól felszaporodott alkotmányos költségek kifizetése iránt, a melyekről a „tisztá választások” uralkodása idejében sem lehet azt mondani, mint a boszorkányokról, hogy: nincsenek.

Vasárnapi Ujság, 1901. szeptember 29.

IV. REFORMTÖREKVÉSEK – HARC AZ ÁLTALÁNOS, EGYENLŐ ÉS TITKOS VÁLASZTÓJOGÉRT (1900–1919)

1.

Kossuth Ferenc¹ parlamenti felszólalása a választójog kiterjesztéséről 1903. november 30.

...Az országban igen élénk az az óhajlás, az a kívánság, mondhatnám, az a követelés, hogy a választói jog jelentékenyen kiterjesztessék. Nincsen egész Európában olyan alkotmányos állam, melyben 55 év alatt a választói jog ki ne lett volna terjesztve. Egyetlenegy ország van, a hol ez így van, s ez éppen a szabadságszerető Magyarország!

Sőt tovább megyek: nálunk 55 év előtt 200.000 választóval több volt, mint ma. Ezt a tényt lehetetlen összeegyeztetni azzal a feltevessel, hogy hazánk az emberi haladás útján jár, mert nem lehet azt eltagadni, hogy az emberiség haladása a polgári és emberi jogok kiterjesztését kívánja. Igenis, nagy hiba tehát az, hogy a nemzet szellemének felébredését nem gyümölcsozteti az országgyűlés oly alkotásban, a mi az országnak, s a magyar nemzetnek hasznára lenne. Ilyen alkotás lenne, mint már említettem, a választói jog jelentékeny kiterjesztése; ilyen lenne a választói jogban létező nagy aránytalanságok megszüntetése; ilyen lenne a választókerületek új beosztása, hogy eltöröltesse a nagy visszasságok; ilyen lenne az, a mit november 8-iki felszólalásomban szintén említettem, s a mi közelről érinti a magyar nyelv jogát, vagyis az, hogy a magyar nyelv az iskolákban feltétlenül érvényesüljön. Lehetne gyümölcsoztetni a közvélemény felbuzdulását abban is, hogy szociális téren oly reformok teljesítenek, a melyekre az ország régóta vár és a melyeknek részletezésébe előbb említett beszédem után újra belebocsátkozni nem akarok, de a melyek mind oda lennének irányítva, hogy a szegény ember sorsán segítsünk. (Hosszszantartó élénk helyeslés a szélső baloldalon.)...

*Kossuth Ferencz harmincz parlamenti beszéde. Életrajzi adatokkal kíséri .
Hentaller Lajos. A beszédeket sajtó alá rendezte Szatmári Mór. Bp. 1906. 292.old.*

2.

A választásoktól való távolmaradások okairól Pozsony, 1903.

A kötelező szavazás eszméje a gyakorlat itélőszéke előtt.

Mielőtt reá térnénk arra, hogy milyen orvosszereket kell alkalmazni, hogy a szavazások tömeges mulasztását csökkentjük, nem fölösleges reámutatni azokra az okokra, a melyek a szavazót kötelessége elhanyagolására készítetik.

¹ Kossuth Ferenc K.L. idősebbik fia, Függetlenségi Párti képviselő, az ellenzéki koalíció egyik vezetője.

Első sorban a tudatlanság az, a mely a legtöbb szavazót visszatartja attól, hogy a választói urnánál megjelenjék. Nem is lehet ezen csodálkozni. Azt még félig meddig mindnyájan tudják ugyan, hogy miben állanak állampolgári jogaink – hisz elegenden akadnak, a kik őket erre figyelmeztetik – de hogy minő állampolgári kötelességük vannak a közteherviselésen és katonáskodási kényszeren kívül, annak tudatára csak vajmi kevesen ébrednek...

A tudatlanság után mindjárt a nem törődömség következik a bajt előidéző és fokozó okok között.

Sok ember hihetetlenül kevésre becsüli szavazó jogát. Megfoghatatlan, hogy rövid idő alatt minő értéktelenné lett sokak szemében ez a jog, melyet annyira óhajtottak, míg nem volt meg.

Némelyek kicsinylik a polgárok jogait. A parlamenti szervezetben nap-nap után hallani azt a bárgyu érvet, hogy hisz mit is ér egy szavazat millionyi szavazat között. Az egyén szempontjából bizonyára semmit. De épen ez a helytelen szempont, mert elfelejtik, hogy az a százezernyi – egyenkint és egyénekenként semmit sem érő – szavazat a nemzet ereje, szabadsága...

A szavazások elmulasztásának alig van kárhuzatosabb oka, mint a restség, amely sajnos sokkal gyakoribb jelenség, mintsem képzelnők. Sok embernek a legkisebb ok is elegendő, hogy legszentebb kötelességét elmulassza... Sok ember többre becsül egy kirándulást, vadászatot, gépkocsikázást a szavazásnál...

Sokaknál a szavazás elmulasztásának nem a közönyösség vagy a restség az oka, hanem az, hogy e l v b ő l nem szavaznak...

Találkoznak olyanok is, akik a szavazástól való tartózkodással azt akarják jelezni, hogy nem ismerik el a kormányformát, amely az államban van...

Végtére hagytuk a legsajnálatosabb okot; a félelmet. Ez a legkényesebb valamennyi között. A közömbösség, tudatlanság, passivitás... mind oly egyéni momentumok, amelyekből hiányzik a külső kényszer. A félelem ellenben kívülről jövő befolyás, amely a választót megfosztja függetlenségétől. Fenyegetések távol tarthatják a szavazót az urnától, ahol pedig szívesen teljesítette volna meggyőződésének sugallatát. Hányszor tapasztaljuk az életben, hogy az emberek meggyőződésük feláldozásával járulnak az urnákhoz. Alig van ennél lealázóbb érzés.

Sajnálni való az az állampolgár, a ki még legszentebb kötelességének teljesítésekor sem érezheti magát szabadnak. Ilyennek még aránylag a legszívesebben lehet megbocsátani, ha távol marad a szavazástól. Legalább nem szavaz meggyőződése ellen. Sokszor elég nagy áldozatot hozott már ezzel is...

Mily módon orvosolható, illetőleg csökkenthető a választásoktól való tartózkodás?

A választások alkalmával igen nagy azoknak a száma, a kik azért nem szavaznak, mivel tudatlanságuk miatt egyáltalában fogalmuk sincs választói joguk jelentőségéről. Hajlandók abban inkább kényelmetlenséget látni – a melytől jobb szabadulni – sem mint a legszebb állampolgári jogot és kötelességet, a mely őket az államélet cselekvő elemivé teszi.

Ezen csak az állami életre való nevelés segíthet.

Az államnak kötelessége polgárait felvilágosítani arról, hogy nemcsak pénz- és véradót követel tőlük, hanem, hogy elvárja, hogy a közügyekkel is foglalkozzanak, mihelyt a törvényben megkövetelt kort már elérték. S így első sorban, hogy választói jogukkal is éljenek, mivel annak elmúasztása az állam ellen elkövetett bűn.

Hazánk ebben a tekintetben a legtöbb államot megelőzte. A „népiskolai közoktatás tárgyában” hozott 1868:XXXVIII. t.c. 55. §-a a községi elemi népiskolában köteles tantárgyak között l) pont alatt „a polgári jogok és kötelességek tanítását” is elrendelte.

*Vutkovich Sándor: A kötelező szavazás. Politikai tanulmány.
Pozsony, 1903. 93-103.old.*

3.

Választási körút szervezése nemzetiségiak lakta kerületben Kajdacs, 1904. szeptember 6.

Méltóságos Gróf Úr!

Tegnap estve Gyönkről haza érve számot adok sáfárságomról.

Ott is, útközben is, több választóval találkoztam; mindenütt, mindenki örvendő várakozással tekint Méltóságod látogatása elé s mondhatom, igen szívesen fogják fogadni mindenütt.

Scherer és Brucknerral (a varsádi vezető német, aki a közeli német falukban is otthonos) beszéltem s velük, mint a kik már azon utat hasonló alkalmakkor többször megtették s ismerik a vidék topographiáját jól – közöltem a csoportosított útrendet s teljesen correctnek mondták. Úgy Scherer, mint Bruckner, a német falvakba menetelkor, szükség esetére készenlétben lesznek.

A czélzott gyönki banquette-re nézve a gyönki nagyvendéglőssel is beszéltem. Borsosan számít. A következő árat mondta:

I.

Gulyásos leves

3-4. féle rétes tészta

3-4. féle pecsenye, kenyérrel

sajt és gyümölcs — fél liter borral 1 frt. 50 kr[ajcár]

Egész lit. borral 1 frt 80.

II.

Barna leves

Aszétli (lúdmáj, prágai sonka s ha kap, szulczirozott hal¹)

3-4. féle pecsenye, kenyérrel

3-4. féle rétes tészta

Sajt és gyümölcs — Egész liter borral 2. frt.

¹ Halkocsonya

Miután a vendéglős az mondta, hogy az ebéd napja előtt elég 4. nappal tudatni az elfogadott menu-t: nem álapodtam, nem alkudtam meg vele, míg Méltóságoddal nem beszélek, a mi pénteken este lesz, mikor az ügyvéd úrral is együtt leszünk. Lesz tehát még idő bőségesen, 17-ig.

Miután a régi, jó cigány banda Gyönkön feloszlott, s az ott lévő trombitás banda nem megfelelő: megbiztam a vendéglőst, hogy a hógyészi, jó híres cigány bandát rendelje oda, s kap 15 frt-ot. Ezt el is fogadta s felel róla, hogy 15 frtéért meg lesz. Tányérozás kizárva.

Az első csoportbeli magyar községekbe holnapi postával, mellőzve a távirati értesítést, mert ez így helyesebb és jobb lesz (azon kívül kevesebbe is kerül) ajánlott levélben írok az egyes előljáráságnak, tudatva a beszámoló beszéd terminusát stb. – Így fogok eljárni a többi községekkel is.

Ügyvéd úr meg – megbeszélésünk szerint – a szolgabíróval tudatja, vagy tán tudatta is.

A mi engem illet, jól és rendben fogom elintézni.

A banquettre meghívók kiosztására, biztos kézhezjuttatására nézve is intézkedtem.

Pénteken este, élőszóval bővebben.

Fogadja Méltóságod tiszteletemnek kinyilvánítását, a melylyel vagyok

igaz híve: *Tantó János*

Tolna Megyei Levéltár. XIII.5. Benyouszky iratok, 4.d.

4.

Választás után 1905. február 5.

A választás viharja, – a melyhez hasonló régen vonult végig az országon – kitombolta magát, de a nyomai még sokáig láthatók és érezhetők lesznek.

A választások színhelyei olyan benyomást keltenek, mint valami mulatóhely a lezajlott vigalom után. A nagy piacon a hóréteg sárrá taposva, szerte-széjjel törött üvegek, ujságpapirosok hevernek, itt-ott egy-egy gazdátlan, gyűrött pörge kalap is akad. A házakról, a vesztes párt lobogói eltűntek, a győztesek zászlói is megritkultak, közbe-közbe a rudról szomoruan fityeg le egy-két színes foszlány, mint panaszos bizonyítéka az ellenpárt haragjának.

A korcsmák udvarán lebontják a hevenyészett fabódékat, a laczikonyhák nyitott tűzhelyei visszakerülnek a kamarába, odabenn pedig korcsmáros uram összeül életével párjával és olyan buzgón számíttatja a hasznot, vagy a kárt, hogy beleizzad az üstöke. Ebből még holmi pör is kerekedhetik, kivált, ha a dolog a vesztes fél zsebére ment, mert utólag rendesen már hire sincs annak a pazar bőkezűségnek, a mivel a választás előtt a rendelést tették.

Az is igaz, hogy néhol a „törvényes ellátás” fogalmát a választók sokkal tágabb értelemben veszik, mint a hogy a jelölt képzelte. Bár volt a mostani választáson

szép példa az ellenkezőre is. Egy nagy magyar választókerületben – így beszéli a megválasztott képviselő – a kerülethez tartozó huszonegy községi birái kijelentették, hogy a választók egy krajczár költéséget sem akarnak okozni a jelöltnek. Nem is fogadták el a fuvart sem, sőt zászlót is a maguk pénzén szereztek. Mikor aztán megvolt az egyhangú választás, az új képviselő még se állhatta meg, hogy legalább egy kis pörköltös vacsorára meg nem hívja a választóit; de nagy volt a csodálkozása, mikor nem akadt egy ember sem, a ki elfogadta volna. Becsületbeli dolognak tekintették, hogy még ezt az egy vacsorát se vethesse a szemükre senki. És tényleg ott poshadt a megrendelt ötszáz adag pörkölt azon mód, a hogy megfőzték.

Sajna, ez bizony ritka helyen esik így meg; legtöbbször kelleténél is több vendég akad az efféle lakomákra. S nem egy képviselő búsan gondolhat rá, a ki bekötözött torokkal igyekszik rekedtségét kiheverni, hogy hát azt a sok alkotmányos költséget, melyet a benyújtott számla elősorol, – vajjon mikor heveri ki?

Se szeri, se száma annak a sok apró történetnek, a mit most azon frissiben mondanak el egymásnak az új mandátumok boldog birtokosai a fővárosi pártkörökben, a hol lassankint összegyülekeznek. Van mit beszélni, mert ez a választás a komoly és derűs eseteknek egész seregét szolgáltatta és különösen sok furcsa meglepetést hozott. Ezek között nem utolsó az, a mely egy tekintélyes politikussal történt. A kerületét már régóta képviselte, és megválasztása, bár volt némi ellenmozgalom, most is biztosnak látszott. Annak vette egy barátja is, a ki nem várva semmi hiradást, a választás napján délelőtt ezt a táviratot adta fel a czimére: „Üdvözlöm, mint az x-i kerület ujonnan megválasztott képviselőjét. Éljen!” Nagyon nézett aztán, mikor este ezt a távirati választ kapta: „Csunyául megbuktam, de azért jól vagyok.”...

Azt is érdemes följegyezni, hogy a választás az államkincstárnak is szép hasznot hajtott, mert postának, távirtdának és vasutnak két hét alatt akkora forgalma volt, a milyen rendes időben félesztendő alatt is alig van.

Pár nap múlva a közérdeklődést a választási hadjárat helyett az országgyűlés vonja magára. A megnyitás, a fényes felvonulás, a trónbeszéd, az új kormány megalakulása friss, izgató táplálékkal fognak szolgálni az ujságra éhes kíváncsiságnak.

A választásról pedig csak egy gazdag legendakör marad meg, mely már-már megkezdi körutját és lehatol mindenüvé, a hol az emberek össze szoktak gyűlni, a kávéháztól a fonóig, és folyik majd a magyar ember legkedvesebb szórakozása, a kedélyes adomázás az emlékezetes felfordulásról – a Kárpátoktól az Adriáig.

Vasárnapi Ujság, 1905. február 5.

5.

Javaslat a választási rendszer további korlátozásáról Debrecen, 1905. szeptember 30.

Mélyen tisztelt képviselőház!

Abauj-Torna vármegye a választmányi törvény revíziójánál a választói jog elnyerését a nemzeti szempontok kellő méltatása érdekében az állam hivatalos nyel-

vének tudásához fűzetni elkerülhetetlenül szükségesnek tartván ilyen értelmű törvény megalkotását kérik.

Ezen határozat folytán mély tisztelettel kérjük mi is az igen tisztelt képviselőházat, hogy a választási törvény revíziójánál a választói jog elnyerését a magyar nyelv tudásához fűzven, azt, hogy választói joggal csak az bírhat, aki az állam hivatalos nyelvét érti, azon írni és olvasni tud, – mindazonáltal azok, akik az új törvény életbelépte előtt választó joggal bírtak, az állam hivatalos nyelvének nemtudása címén a választó jogtól el nem eshetnek, – az új törvény keretébe beilleszteni s az egységes magyar állam kiépítésének nagy munkáját ezen újabb s nemzeti szempontból felette üdvös reformmal is elősegíteni méltóztassák.

*A hatszáz éves Debrecen. Szemelvények a város történelméből.
Szerk.: Komoróczy György. Debrecen, 1961. 98.old.*

6.

Miért kell a nőnek választójog? Budapest, 1910 k.

1. Mert a nő ugyanúgy tartozik engedelmeskedni a törvényeknek, mint a férfi; kell tehát, hogy résztvehessen azok alkotásában.
2. Mert a nőt éppúgy megadóztatják, mint a férfit és mégsem szólhat bele az adók felhasználásába.
3. Mert a képviselők csupán a választók kívánságaival törődnek; hiszen azoktól függ mandátumuk.
4. Mert amíg a nő nem választó és nem választható, addig senki sem kérdezi: mire van szüksége. Úgy bánnak vele, mint a gyermekkel, aki nem tudja, mi jó vagy mi rossz reá nézve.
5. Mert kell, hogy a parlament a nép akaratát fejezze ki; ez pedig lehetetlen amíg a nőket, a nép nagyobbik felét, megakadályozzák akaratuk közvetlen nyilvánításában.
6. Mert vannak a nőnek speciális, az anyasággal kapcsolatos érdekei; ezeknek szószólója csakis ő maga lehet. Csak az tudja, hol szorít a cipő, aki viseli.
7. Mert a férfiak a nőkre nézve sértő törvényeket hoztak, megkérdésük nélkül; ezeket csak a nők maguk fogják igazságosan megváltoztatni.
8. Mert a nő elől sok pályát elzártak és a férfiaknak tartották fenn a legjobban fizetett és legkényelmesebb hivatalokat.
9. Mert a nők előtt nyitva álló pályákra sem készítik ők elő a férfiakkal egyenlően; a törvényhozás csupán a fiúk kellő kiképzéséről gondoskodik abból a pénzből, amelyet részben a nők adója szolgáltat.
10. Mert csak a választójog segítségével teremthet a nő leányának is olyan képzési lehetőségeket, aminők fiai számára fennállanak már....
23. Mert mindazokban az államokban, ahol a nők választók és választhatók (...), a politika tisztább, becsületesebb és jobban törődik a nép szükségleteivel.

24. Mert a magyar nők egy részének már ősidők óta követküldési joga volt s azt kitünő politikai érzéssel gyakorolták. (Kossuth Lajos is mint asszonynak követe jutott a parlamentbe.¹)

25. Mert a mai magyar nő megkövetelheti, hogy a megalkotandó választójogi törvény – a modern kor igényeinek megfelelően – minden nőre kiterjessze az 1848-ban eltörölt politikai jogokat.

26. Mert törvényes beavatkozást, állami intézményeket és ellenőrzést igényelnek: az alkoholizmus, a szegénység, a fertőző betegségek elleni küzdelem, a gyermekvédelem és a békemozgalom.

27. Mert a választójog legbiztosabb eszköze annak, hogy minden nő, aki komolyan érdeklődik a társadalmi kérdések iránt, hozzájáruljon e súlyos bajok gyökeres orvoslásához, ami összekoldult, összetáncolt, bazárokon gyűjtött pénzüsszegekkel nem lehetséges.

28. Mert a választójog nem öncél, hanem a védelem fegyvere olyanok kezében, akiknek érdekeit senki sem védi; a legjobb szerszám azoknak, akik őszintén akarják szolgálni a közérdeket.

29. Mert a nőnek, mint anyának, nevelőnek, munkásnak, adófizetőnek összes szolgálataival szemben az állam még az önrendelkezés jogát sem adja meg.

30. Mert a választójog hiánya olyan megaláztatás, amelyet öntudatos, nemét megbecsülő asszony nem tűrhet meg.

31. Mert sokkal nemesebb lesz a gondtalanul élő nő élete, ha komoly közügyekkel foglalkozik, mint ha léha időtöltésre pazarolja idejét.

Csatlakozzék minden öntudatos, az emberiség haladásáért lelkesedő nő és férfi a Feministák Egyesületéhez (V., Mária Valéria-utca 12.), amely minden magyar nőnek aktiv és passiv választójogáért küzd.

Tagsági díj legalább 10 korona; részletekben is fizethető. Ennek fejében kapják a tagok az egyesületnek „A nő és a társadalom” című hivatalos lapját.

Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály. Röplapgyűjtemény 69.380.

7.

Munkásgyűlés határozati javaslata a választójog reformjáról Székesfehérvár, 1910. január 16.

Határozati javaslat.

Székesfehérvár munkásainak 1910. január 16-án tartott népgyűlése magáévá teszi a magyarországi szociáldemokrata pártnak azon álláspontját, hogy a politikai válság csakis a törvényhozás demokratizálásával, tehát csakis az általános, egyenlő, titkos választójog törvénybe iktatásával oldható meg. Kimondja tehát, hogy ezen reform ki-

¹ Kossuth Lajos valójában br. Vécsey Pál – majd aztán többen mások – képviselőként vett részt az 1832-36-os országgyűlésen.

küzdése érdekében bármily áldozatot megkivánó harcra készen áll s hogy állásfoglalását valamennyi politikai tényezővel – úgy a kormánnyal, mint a parlamenti pártokkal szemben ezidőszert eggyedül a választójog kérdésére való magatartásuktól teszi függővé. Ennek megfelelően kimondja, hogy szervezettségének egész erejével melléje áll e kérdésben mindazoknak, akik az általános, egyenlő, titkos választójog azonnal megvalósítását teszik programjukká és hogy ugyanezzel az erővel szembeszáll mindenki-vel, aki bármi ürügy kapcsán e reform törvénybe iktatását hátráltatni vagy meggátolni akarja.

Fejér megye múltja irott emlékekben.

Összeáll.: Farkas Gábor–K.Móra Magda. Székesfehérvár, 1962. 108.old.

8.

**Jelentés a képviselő-választás biztosításához szükséges karhatalomról
Paks, 1910. május 7.**

F. év. 6165 számú rendeletére jelentem [az alispánnak], hogy a képviselő-választások alkalmából a közrend fenntartása és a választói jog szabad gyakorlatának biztosítása érdekében Paksra 2 század (századonkint 60-70 főből álló) lovas-ság, avagy 1 század lovasság és 1 század gyalogság lenne kirendelhető akként, hogy ezek már a választást megelőző nap reggelén Paksra érkezzenek. Ezenkívül Paksra 30 csendőr lenne kirendelendő akként, hogy azok a választás előtti nap reg-gelén Paksra érkezzenek.

Ezenkívül Dunaföldvár községbe 20 csendőr, Bölcске községbe 8 csendőr és Madocsa községbe 5 csendőr lenne a választás előtti napra kirendelendő. Ezek egy ré-szének az is feladata lenne, hogy a választókat a választás színhelyére, Paksra kísérné.

A kölesdi választókerülethez tartozó járásombeli Kajdacs községbe 5 csendőrből álló járőr lenne kirendelendő. Nagydorog és Fadd községekben pedig az ottani tel-jes számú csendőrörs meghagyandó lenne.

Szükségesnek tartanám, hogy úgy a katonaság, mint a csendőrség a választás utáni napon is az illető községekben maradjon.

Rassovszky Julián
főszolgabíró

Évszázadokon át. Tolna megye történetének olvasókönyve. II.k.

Szerk.: K.Balog János. Szekszárd, 1985. 521.old.

9.

**Az „Általános, egyenlő, titkos választójog országos szövetsége” felhívása
Budapest, 1910 k.**

Csatlakozzatok a Választójog szövetségéhez!

Polgártársak! A kevesek kiváltságos uralma minden népet elnyom. Az egész lakosság gazdasági haladását és műveltségbe való fölemelkedését csakis a népuralom szabadsága biztosíthatja.

Népuralom lehetetlen jogegyenlőség nélkül; a jogegyenlőség alapja: az általános, egyenlő, titkos választójog.

Az általános, egyenlő, titkos választójog az az eszköz, melylyel minden polgár befolyást gyakorolhat az állam politikájára s ezáltal a maga társadalmi helyzetét is javíthatja.

Polgártársak! Sorakozzatok és csatlakozzatok hozzánk az általános, egyenlő, titkos választójog kiküzdésére.

Az általános, egyenlő, titkos választójog országos szövetsége nem tartozik egyetlen párthoz sem, tagsági díjat nem szed, de adományokat agitáció céljára szívesen fogad.

A szövetség irodája: Budapest, IV, Kigyó-utca 4, I.

Miért kell az általános, egyenlő és titkos választójog? Bp. év n. [1910 k.] IV. old.

10.

**A szociáldemokrata párt választási előkészületei
Budapest, 1914. június**

Budapest munkásnépéhez!

Munkások!

Elvtársak

Évtizedes küzdelem eredménye az a – sajnos – szűkméretű választójog, amelyet az új törvényben sikerült elérnünk.¹ De még ez a kevés jog is semmivé foszlik, ha nem törekszünk minden éberséggel és a legnagyobb buzgalommal arra, hogy legalább minden munkásember megkaphassa választójogát, ha már törvényt is hoztak erről. Segíteni akarunk ebben minden fővárosi szegény embernek! Minthogy a legközelebbi napokban a hatóságok már megkezdik az új választók névjegyzékének összeírását, *mi magunk, a szervezett munkások pártja és annak bizalmiférfiai*² *vigázni akarunk arra, hogy minden munkás és kispolgár csakugyan bejusson a vá-*

¹ 1913. évi XIV. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról. - Az első világháború kitörése következtében e törvény alapján nem történtek választások (a korábban megválasztott képviselők mandátumát meghosszabbították).

² A bizalmi feladata a mozgalom időszerű kérdéseinek megvitatása, véleménynyilvánítása volt, fontos szerepet játszott a gazdasági vagy politikai akciók megindításában, helyi irányításában.

lasztók névjegyzékébe, mert aki a választók névjegyzékéből most kintreked, annak a szavazójoga elveszett.

Szükségesnek tartjuk a szegény nép figyelmét felhívni arra, hogy rosszlelkű csalók itt-ott elhíresztelték, hogy aki választójogát megszerzi, azt megadóztatják. Aki ilyet híresztel, azt dobja ki a munkás a lakásából, mert az csak azt akarja, hogy a munkás ne keresse jogát. Az ipari munkás választójogát semmiféle adóhoz nem kötötte a törvény, a balga híresztelésnek ne üljön fel senki! A választójoghoz szükséges adatokat a törvény értelmében semmiféle adózási célokra felhasználni nem szabad!

De hogy a választójog dolgában mindenkinek segíthessünk, a szükséges okmányokat neki megszerezhessük és minden tekintetben tanáccsal elláthassuk, azért *mi magunk írjuk előbb össze mindazokat a munkásokat és kispolgárokat, akiknek valami címen meg lehet szerezni a szavazati jogot.*

Ezért most vasárnap, június 14-én, lakásról-lakásra megyünk, hogy a szavazókat összeírjuk.

„Kérdőív” című nyomtatványon felvesszük azokat az adatokat, amelyek azért szükségesek, hogy ha a hatóságok netán nem vennék fel a választók névjegyzékébe, mi az illető érdekében felszólalhassunk.

Vasárnap reggel lehetőleg 10 óra előtt pártunk megbízottja felkeres minden lakást, várja meg minden 29 éves és annál idősebb férfi a lakásban, hogy minden választót összeírhassunk.

*Munkatársi és elvtársi üdvözlettel
a magyarországi szociáldemokrata párt.*

Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály. Röplapgyűjtemény 74.414.

11.

Községi képviselőtestületi választás eredményének felülvizsgálata Gyula, 1917. március 12.

Orosházi községi képviselőválasztás elleni felebbezését a járási főszolgabíró be-
terjeszti. –

Véghatározat :

Békésvármegye közigazgatási bizottsága Orosháza község igazoló választmánya által 1917. február 19-én 1. sz. a[latt] hozott véghatározatot, –melyszerint Orosháza község III. kerületében megtartott községi képviselőválasztást megerősíti – Szalai József orosházi lakosnak felebbezése folytán felülvizsgálván, azt megváltoztatja a megfelebbezett választást megsemmisíti és az orosházi III. kerületben az új választást elrendeli. –

Indokok:

Felebbező azért kéri a választás megsemmisítését, mert annak titkossága megsértett azzal, hogy a választást levezető elnök a beadott szavazatlapokat a választói névjegyzéknek az illető szavazót feltüntető sorszámával megjelölte és így módot nyújtott

arra, hogy megállapítható legyen, hogy az egyes szavazók kit kívántak községi képviselővé választani. A községekről szóló 1886:XXII. t.c. 46.§-a szerint: „A választás a szavazók nevének nyilvános feljegyzése mellett szavazatlapok által történik.” Ebből világos, hogy csak a szavazók nevének feljegyzése nyilvános, egyébként a választás titkos. A törvény ezen rendelkezése a község békéjét ovó azon politikai célzt szolgálja, hogy sem a választás alkalmával, sem később megállapítható ne legyen, hogy az egyes községi lakosok kire adták le szavazatukat.

Az iratokhoz csatolt szavazatlapokból megállapítható, hogy azok tényleg sorozámozva vannak, sőt azokból 5 darab 1-5-ig nemcsak kívül, hanem a választandók nevét tartalmazó oldalon is számmal van megjelölve, ami azt jelenti, hogy a szavazatlapokat megnézték.

A törvény fennebb hivatkozott rendelkezése értelmében a választásnak úgy kell történnie, hogy az elnök miután a jelentkező szavazó választói jogának a választói névjegyzék alapján leendő megállapítása után a szavazó nevét feljegyzik. – a szavazatlapot átveszi és az urnába helyezi. Minden ezen tulmenő tevékenység ellenkezik a törvénnyel. –

Miután ekként a választási eljárás során a törvény egy lényeges rendelkezése sértegett meg, – az új választást elrendelni kellett. Ezen II. foku véghatározat ellen panasznak van helye a közigazgatási bírósághoz, amely 15 nap alatt az orosházi járás főszolgabirájánál, mint a községi igazoló választmány elnökénél nyujtandó be.

Miről az orosházi járás főszolgabiráját ezen véghatározat 3 példányának és az iratoknak kiadása mellett további eljárás végett értesítjük. –

Kelt Békésvármegye közigazgatási bizottságának Gyulán, 1917. évi márczius hó 12 napján tartott ülésében. –

[olvashatatlan aláírás]
főispán, elnök

*Békés Megyei Levéltár. Orosháza nagyközség iratai.
Általános iratok 3451/1917.*

12. Részletek a választójogi reform javaslatának indoklásából 1918.

A titkos szavazás módja. / A titkos szavazás elvének a gyakorlatban csak úgy van értéke, ha a szavazás módja komolyan megőrzi a titkosságot. Azok a külföldi államok, amelyekben a titkos szavazás meghonosodott, a titkosság biztosítására különböző rendszereket fogadtak el. Eltekintve Görögországtól és Szerbiától, mely országok az analfabéták kedvéért a golyóval való szavazás módszeréhez folyamodnak, – majd azt rendeli a törvény, hogy a választók csak hivatalos úton előállított szavazólapot használhatnak, majd pedig csak előírja, hogy milyennek (méret, szín, papir minősége stb.) kell lennie az elfogadható és érvényes szavazólapnak. A szavazással tett tapasztalatok következtében azonban mindinkább tudatára jutottak annak, hogy a szavazás titkosságának legfontosabb biztosítéka nem a szavazólap minősége, hanem a hivatalos

boriték, amelyet a szavazás színhelyén vesz kézhez a választó. Ez a boriték, amelybe a szavazó elkülönített helyen (külön helyiség, külön asztal, vagy külön fülke); senki által meg nem figyelve elhelyezi szavazólapját és amelyet aztán lezárva ad át a szavazatszedő küldöttségnek, a legnagyobb biztonsággal óvja meg a szavazás titkosságát...

Szavazóurna. / Javaslatunk a szavazás titkosságának további biztosítására szabályozza, hogy milyen szerkezetűnek kell a szavazóurnának lennie. Egyes külföldi törvények nagy gondot fordítanak erre a kérdésre, még az urna rajzát is közlik és azt a törvény kiegészítő részének tekintik.

Az 1913. évi XIV. t.-c. e tárgyról csak annyit tartalmaz (121. §.): „Az asztalra egy fedett és zárt urnát kell állítani, amely a szavazólapok bedobására alkalmas nyílással van ellátva.” Nézetünk szerint nem lehet az egyes központi választmányokra vagy választási elnökökre bízni, hogy milyen urnát használjanak. Ez az állapot nem fér össze a választás titkosságával és a választási aktus komolyságával. Javaslatunk kimondja, hogy az urnának kulccsal olyan módon lezárhatónak kell lennie, hogy a zár felnyitása nélkül az urnából szavazólapot eltávolítani ne lehessen, és elrendelni, hogy a kulcsot a szavazatszedő küldöttség bírói tagja vegye őrizetbe. Hogy technikai okokon ne mulhasson a szavazás titkosságának komolysága, javaslatunk szerint az urnákat a belügyminiszter egységesen állíttatja elő...

A választások tisztaságának és zavartalanságának biztosítása. / A már eddig ismerttetett intézkedések mind a választások tisztaságát szolgálják, de a cél elérésére ezek önmagukban nem elégségesek. Biztosítanunk kell a választások komolyságát, a szavazás szabad és öntudatos gyakorlását, a választás tényének azt az ünnepélyességét, amely nem lármás és költséges külsőségekben és cifraságokban, hanem a választás erkölcsi jelentőségének megértésében nyilvánul. A választótól távol kell tartanunk minden ártalmas befolyást, amely öntudatát elhomályosítaná, lelkiismeretét megintgatná és szabadságát korlátozná, származzék bár az ártalom akár a pénz, akár az alkohol, akár csoportok terrorjának, vagy a hivatali hatalommal való visszaélésnek forrásából...

A fuvarozás és ellátás tilalmazása. / A szavazás decentralizációja után teljesen indokolatlan volna, ha továbbra is törvényesítenők azt a visszaélést, hogy megengedett a választóknak a szavazás helyére való szállítása és onnan visszaszállítása, továbbá a választóknak a szavazás helyén és ideje alatt ellátásban részesítése. A fuvarpénzek és az úgynevezett „szükséges ellátás” szükségképpen tág kaput nyitnak a választási korrupciónak...

Midőn azonban tilalmazzuk a választóknak a szavazás helyére szállítását és visszaszállítását, egyúttal gondoskodni akarunk arról is, hogy a választók a szavazás helyére feltétlenül eljuthassanak. A szavazóköröket lehetőleg úgy kell alkotni, hogy a választók rendszerint nagyobb nehézség nélkül gyalog is eljuthassanak a szavazás színhelyére...

Javaslatunk a vesztegetés fogalmát az eddiginél szabatosabban kívánja megállapítani,... nemcsak azt tekinti vesztegetésnek, ha valaki a választó részére vagy a választó beleegyezésével annak hozzátartozója részére, hanem azt is, ha bármely más harmadik személy részére ajándékot, jutalmat vagy egyéb előnyt ad, juttat vagy ígér.

Alkoholtilalom. / Meg akarjuk védelmezni a választót az alkohol korrumpáló hatásától is.

A választás tisztaságát a szeszes itallal való visszaélés leghátrányosabban befolyásolja, mert morális romboló eredménye mellett a választójog öntudatos gyakorlását is lehetetlenné teszi. Ez az oka másfelől nem ritkán olyan összeütközéseknek és szenvedélyes jeleneteknek is, amelyeket a választás komolyságának megóvására lehetőleg meg kell akadályozni. Az utólagos megtorlás helyett tehát hatályosabb eszközöz nyúlhatunk: a megelőzéshez. Javaslatunk szerint a választás napját megelőző nap délutánjának hat órájától kezdve a választási eljárás befejezéséig a választókerületben szeszes italnak árusítása, kiosztása vagy a közvetlen fogyasztás céljára egyéb módon való forgalombahozatal tilos, és aki ezt a rendelkezést megszegi vagy kijátsza, 15 napig terjedhető elzárással, valamint 200 K[oroná]-ig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ha gyökeresen végezni akarunk az alkohol alkotmányos szerepével, más utat nem választhatunk.

Vázsonyi Vilmos¹: *Miért kell és milyen lesz a választójog reformja?*
A választójogi javaslat általános indoklása. Bp. 1918. 130-135.old.

13.

A debreceni munkásság határozata a kormányzat választási csalárdságáról Debrecen, 1918. június 9.

Határozati javaslat. Debrecen munkásainak 1918 június hó 9.-én megtartott nyilvános gyűlése, foglalkozva az általános politikai helyzettel, mindenekelőtt megállapítja, hogy az a becstelen árulás és csalás, amelyre a politikailag lezüllött munkapárti többségre támaszkodó Vekerle² kormány a választójog dolgában készül, az egész kultúrvilág előtt ismeretes *korrupt magyar politikai rendszer* eddigi történetében is páratlanul áll.

Ezt a megdöbbentő tény a magyar munkásság annál nagyobb erkölcsi felháborodással kénytelen megállapítani, amennyiben az ország dolgozó népe még alig egy esztendővel ezelőtt ünnepélyes kir[ályi] manifesztum formájában kapott ígéretet a választójognak becsületesen demokratikus kiterjesztésére.

Ezzel szemben megállapítja a gyűlés, hogy míg a Vázsonyi féle javaslat ezen ünnepélyes királyi ígéretnek némi teljesítését és annak a minimumát jelentette, amivel Magyarország dolgozó népe egyelőre megelégedhetett volna, addig azok a módosítások, amelyeket eddig véghezvittek, értéktelen ronggyá változtatták, amelyet a szervezett magyar munkásság úgy maga, mint az ország érdeke szempontjából elfogadhatatlannak minősít s amellyel szemben bármely kínáló harci eszközt alkalmazni fog mindaddig, amíg ez a javaslat – avagy törvénnyé válása után ez a törvény – a politika szemétdombjára nem kerül, miként választójogi elődje.

A gyűlés megállapítja, hogy a készülő választójogi csalást a magyar parlament egy részének becstelen árulása mellett elsősorban a háborus helyzet okozta általános kül-

¹ Vázsonyi Vilmos (1868–1926): ügyvéd, igazságügyminiszter, 1917.VIII.24.–1918.I.25. között a választójogi törvényjavaslat előkészítésével megbízott tárca nélküli miniszter.

² Helyesen: Wekerle

és belpolitikai reakció teszi lehetővé. Ezért a munkásság az országot pusztulással fenyegető háborúnak azonnal való befejezését tartja legsürgősebb követelésének és elhatározza, hogy ezen cél elérése és ezzel elsősorban a választójogi küzdelem harci feltételeinek megjavítása érdekében erőteljes és messzemenő agitációt és akciót indít; végül kimondja a gyűlés, hogy a legelső kínálkozó alkalmat fel fogja használni arra, hogy Magyarország ezidő szerinti reakciós, népellenes és népcsaló kormányzatát és egész politikai rendszerét a legelkeseredettebb és bármily messzemenő harci eszközök igénybevételével végleg megdöntse. Agitációjával a magyar munkásság valóra fogja váltani azt az évtizedes jelszavát és fogadalmát, amely szerint nem lesz addig nyugalom Magyarországon, míg az általános, egyenlő, titkos választójogot törvénybe nem iktatják.

A hatszáz éves Debrecen. Szemelvények a város történelméből. Szerk.: Komoróczy György. Debrecen, 1961. 116-117.old.

14.

Tanácsválasztások Tolna megyében Szekszárd, 1919. április 13.

A Forradalmi Kormányzótanács rendelete értelmében az elmúlt hét folyamán megyénkben is megejtették a proletárdiktatúrát gyakorló tanácsok választását, hogy az eddig működött – ideiglenes szervek helyett a Tanácsköztársaság alkotmánytervezet szerint megalakított szervek vegyék kezükbe az ország sorsának intézését. Köztudomású, hogy a most megválasztott tanácsok is csak átmeneti jelleggel bírnak, mert mandátumuk csak hat hónapra szól, s a végleges választás csak akkor fog megtartatni, ha a tanácsok országos gyűlése a köztársaság alkotmányát végleg megállapítja.

A rendelet szerint a városi és falusi tanácsok választását e hó 7-én kellett megejteni, azonban, mivel a végrehajtási rendelet csak 5-én este érkezett le a direktóriumhoz, e határidőt 1, illetőleg 2 nappal el kellett halasztani. Így Szekszárd város tanácsa csak e hó 8-án, a falusi tanácsok pedig 9-én választottak meg.

A járási tanácsokra már a rendes időben, vagyis e hó 10-én szavaztak, míg a megyei tanács választása most folyik. A tanácsok országos gyűlésének tagjait hétfőn, 14-én fogják megválasztani.

A megye különböző helyeiről beérkezett jelentések szerint a választások elég nyugodtan folytak le, bár tudomásunk van arról is, hogy egyes községekben szabálytalanságok történtek, amennyiben olyanok is szavaztak, sőt meg is választottak, akik éppen nem minősíthetők proletároknak és a cselekvő és szenvedő választójogból az alkotmánytervezetben kizárattak.

Ezek a választások a direktórium felülvizsgálata alá fognak kerülni és előreláthatólag meg lesznek semmisítve.

Szekszárdon a választás nyugodtan és szabályszerűen folyt le, s aránylag kevesen járultak az urnák elé, mert csak későn lehetett közzétenni a választás határidejét. Leadtak összesen 799 szavazatot, amelyből alaki hibák miatt 17-et megsemmisítettek.

*Évszázadokon át. Tolna megye történetének olvasókönyve. III.k.
Szerk.: K.Balog János. Szekszárd, 1990. 72.old. – Az Igazság cikke nyomán.*

V. VÁLASZTÓJOG A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT (1920–1944)

1.

A paksi főszolgabíró jelentése a főispánhoz a választójogról Paks, 1920. február 29.

Folyó évi 10/biz. számú rendeletére jelentésemet következőkben teszem meg:

A nők választójoga feltétlenül eltörrendő lenne. Ez ellen maguk a nők zúgolódtak s a legtöbb csak azért szavazott, mert félt a büntetéstől, vagy pedig férjük, apjuk – családfe – reájuk parancsolt. E szerint a nők nem szabad akaratuk, helyesebben meggyőződésük szerint szavaztak, hanem külső befolyás nyomása alatt, tehát a szabad és tiszta választás elve a nőknél egyáltalában nem érvényesült s így épen ezen elv helyes keresztül vitele parancsolólag követeli a nők választójogának a megszüntetését, eltörlését. – A nők ellenszenvét a választás ellen igazolja azon minden községemben megfigyelt tünet, hogy sokan eltagadták irni-olvasni tudásukat, a minek következményeképp a választók sorából kihagyattak. – Mint általános véleményt felhozom még azt is, hogy a férfiak kevés kivétellel határozottan ellene vannak a nők szavazati jogának.

A másik igen fontos körülmény a választók zömének éretlensége. – Ennek igazolásául felhozom a következő tényeket, adatokat: Mikor egyesek – főképp nők – a szavazó cédulát átvették, ujukat nyomban beletették az első négyszögbe, s így mentek a fülkébe; megtette egy helyen – megfigyelés végett – a választási elnök, hogy egy közismert Bodor párti szavazó nőnek a lapot megfordítva adta kezébe, úgyhogy Erdélyi neve volt felül s ekkor is a felül lévő négyszögbe tette az ujját. – Tehát nem is gondolkozott, hanem azon parancs szerint járt el, hogy a felső négyszögbe kell a keresztet bele rajzolni. – Az irni-olvasni nem tudó felet az őt a fülkébe bevezető egyén félrevezethette, s másra szavaztathatta le. – Sokan mindkét négyszögbe belerajzolták a keresztet. – Igen sok oly szavazó lap volt minden községben, a melybe gúnyos és szidalmazó megjegyzéseket, trágár utálatos szavakat, kifejezéseket írtak, szemérem sértő jeleket rajzoltak bele, bitófát stb. stb. – Mindezekből kétségtelenül kitűnik, hogy a nép zöme a szavazás komolyságát nem ismeri fel, azt játéknak tekinti vagy tehernek s nem is gondol arra, hogy mily rendkívül fontos actus részesévé tette őket az ország. Ilyen szavazókra hazánk sorsát bízni, tőlük elvárni, hogy minden tekintetben kifogástalan s a mai nehéz viszonyok között megállni s hazánk üdvéért eredményesen munkálkodni tudó férfit küldjenek a nemzetgyűlésbe – teljesen lehetetlen. – Az ország, édes hazánk jövője, boldogulása megkívánja parancsolólag az általános szavazati jog megszüntetését, a nők ezen jogának teljes eltörlését, s ennek a férfiaknál való korlátozását legalább is oly mérvben, hogy mint alap feltétel az irni s olvasni tudás állapíttassék meg minden körülmények között.

Becht
főszolgabíró

Évszázadokon át. Tolna megye történetének olvasókönyve. III.k.
Szerk.: K.Balog János. Szekszárd, 1990. 201.old.

2.

**A fővárosi választókerületek aránytalanságáról¹
Budapest, 1920. május 18.**

– – – T. Nemzetgyűlés, méltóztasság vizsgagondolni arra, hogy maga az általános választói reform Magyarországon miből indult ki. Magyarországon kiindult abból a tényből, hogy a kerületek rendkívül aránytalanul voltak elosztva. Megtörtént, hogy Budapest VII. kerületének 17.000 választója volt s ugyanakkor Erdélyben, Széknek volt 120 választója, vagy Oláhfalunak 150, azután Vízakna, Berecsk voltak azok a híres kerületek, ahol pár száz volt a választók száma, vagy néha pár száz sem, csak pár választó mindössze. Ezzel szemben Budapest nagy kerületeiben 16-18 ezer ember járult a választási urnák elé. Ez volt tehát az egyik alapja és kiindulási pontja a választói reformnak. Most az történik, hogy ezzel a javaslattal megint visszaesünk oda, ahonnan a választói reform kiindult....

Összeállítottam a budapesti választók számát. Budapesten a legutolsó nemzetgyűlési választásnál 464.000 választó volt, – csak a kerek számokat mondom. Ez a szám kerületenként a következőképen oszlott meg, – a nagyság szerint veszem sorrendben a kerületeket. A legkisebb a IV. kerület, a Belváros volt 15.000 szavazóval. Utána következik a X. kerület 22.000 szavazóval, azután a III., az óbudai kerület 23.000 szavazóval, a II. kerület 24.000 szavazóval, a Lipótváros, az V. kerület 38.000 szavazóval, a IX. kerület, a Ferencváros 44.000 szavazóval, a VIII. kerület 78.000 szavazóval, a VI. kerület 82.000 szavazóval és a VII. kerület 89.000 szavazóval.

Hogyan lehet igazság szerint azt mondani, hogy a 15.000 szavazót magában foglaló IV. kerület ugyanannyi bizottsági tagot válasszon, mint a 89.000 szavazót számláló VII. kerület, az Erzsébetváros? Ez abszolúte igazságtalan. – – –

Források Budapest múltjából. Szerk.: Ságvári Ágnes. III.k. Bp. 1972. 35.old.

3.

Horthy Miklós az országgyűlésről

Sem a régi főrendiház, mely többé-kevésbé az angol lordok házához hasonlított, sem az egykamarás rendszer, amely 1920 óta nálunk kivételesen fennállott, nem felelt meg a mi viszonyainknak. A Bethlen-kormány javaslatára a nemzetgyűlés 1926-ban törvényt hozott, mely a két kamarás országgyűlés régi magyar intézményét visszaállította, azonban a főrendiház helyébe új alapon álló felsőházat szervezett. A régi főrendiház túlnyomó részében a nagybirtokos főnemesség tagjaiból állott, akiknek tagsági joga öröklődött. Az új felsőház négy csoportból alakult, és tagjai nagy többségükben választás útján nyerték megbízatásukat. A Habsburg-Lotharingiai -háznak azok a tagjai, akik Magyarországon éltek, ott előírt mennyiségű földadót fizető nagybirtokot bírtak tulajdonul, és magyarul tudtak, a korhatár elérésével a felsőház tagjaivá váltak. A régi főnemések közül azok, akiknek azelőtt

¹ Bródy Ernő felszólalása az új fővárosi törvény nemzetgyűlési tárgyalásán.

a főrendiházban örökös tagsági joguk volt, és megfeleltek azoknak a feltételeknek is, amelyeket előbb a Habsburgokra vonatkozóan felsorolt, saját soraikból tagokat választhattak a felsőházba. Az ő képviselőik létszáma feleannyi volt, mint a törvényhatóságok: vármegyék és városok által választottaké, ezek a legnagyobb csoportot alkották, a felsőháznak közel egyharmadát. Hivatalból lettek a felsőház tagjai bizonyos méltóságok és hivatalok viselői, köztük a katolikus püspökök, a protestáns egyházi főhatóságok képviselői, két főrabbi, továbbá a legfelsőbb bíróságok elnökei és mások. Az egyetemek, egyéb közművelődési intézmények, úgyszintén a kereskedelem, az ipar, a mezőgazdaság és a szabadfoglalkozások országos szervezetei választás útján küldték be képviselőiket. Végül 44 tagot a kormányzó nevezhet ki.

A 244 tagú felsőház és az általános, egyenlő, a városokban titkos, a vidéken 1939-ig nyílt választás útján öt évre választott 245 tagú képviselőház együttesen alkotta az országgyűlést, mely a törvényhozást gyakorolta. A miniszterelnököt és a kormány tagjait a kormányzó nevezte ki és bocsátotta el, de az országgyűlésnek tartoztak felelősséggel.

Mi, magyarok, igen büszkék vagyunk alkotmányunk ősi voltára. Akárcsak az angol, a magyar sem írott alkotmány; alapjai visszanyúlnak az 1222-i Aranybullára, sőt a honfoglalás előtti vérszerződésre. Az alkotmányos és parlamentáris gondolkodás Európában sehol másutt nem érvényesült olyan mértékben, mint nálunk, Angliában és Lengyelországban, és semmi sem igazságtalanabb, mint ha hazánkat „feudális” államnak nevezik.

Horthy Miklós: Emlékirataim. Európa-História Bp. 1990. 164-166. old.

4.

A kiszgazdapárt plakátjainak terjesztési engedélye Budapest, 1922. április 27.

Másolat:

M.kir. belügyminisztérium

Szám: 60228/1922 VII.-a.

Tárgy: A Független Kiszgazda Földmives és Polgári Párt kérelme választási plakátjainak országos terjesztésére.

Engedély.

A sajtóról szóló 1914. évi XIV. t.c. 11. §-a és az 56203/1922. B.M. számú rendelet 1.§-a alapján megengedem, hogy Hegymegi Kiss Pál budapesti lakos a Független Kiszgazda Földmives és Polgári Párt által kiadott „A Független Kiszgazda Földmives és Polgári Párt szól a magyar néphez!” valamint a „Wass will die Partei der unabhengigen Kleinen Landwirte Ackerbau und Bürger” című és jelen engedélyhez fűzött falragaszokat az e tekintetben fennálló szabályok figyelembe vétele mellett az ország egész területén közszemlére kitétel, nyilvános helyen elhelyezés, illetve kifüggesztés útján terjeszthesse. Nevezett illetve megbízottja köteles ezt az engedélyt esetleg annak hiteles másolatát vagy az engedélyezett falragasznak a m.kir. belügyminisztérium pecsétjével ellátott egy példányát azon helyhatóságnak min-

denüzt bemutatni, hol az engedélyezett sajtóterméket a fent megjelölt módon terjeszteni szándékozik.

Budapest, 1922. évi április 27-én.

A miniszter helyett: Nádossy s.k.
országos főkapitány. P.H.

Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály. Iratgyűjtemény 78.1831.1.

5.

Bethlen István miniszterelnök korteslátogatása Kiskunfélegyháza, 1922. május 25.

Ünnepe volt szombaton városunknak. Ekkor érkezett hozzánk az ország miniszterelnöke, gróf Bethlen István. Különvonata délután 6 óra után néhány perccel futott be, s jóllehet, az idő szokatlan s nem alkalmas volt a fogadásra, városunk színejava kint volt az állomásnál, hogy jelen legyen az Egységes kormányzópart nagynevű vezérének érkezésénél, akivel együtt érkeztek meg: Gömbös Gyula államtitkár, az Egységes párt ügyvezető alelnöke, Preszly Elemér Pestmegye főispánja, báró Prónay György Halas város képviselőjelöltje és még több politikus.

A miniszterelnököt elsőnek a város nevében Dóczy Pál polgármesterhelyettes üdvözölte, utána pedig lelkes szavakkal dr. Hoffer József pártelnök köszöntötte. A miniszterelnök a következőkben válaszolt:

Azt mondják, hogy a korteskedés és a választás rontja az erkölcsöket. Van is ebben valami. Azonban mi nem azért jöttünk, hanem azért, hogy helyreállítsuk a lelkek harmóniáját és egyensúlyát. Enélkül nem leszünk képesek helyt állni az ellenségek sorozatával szemben, akik a határaikon állanak és megbontásukra törekednek.

A miniszterelnök ezután a megjelentek hangos éljenzése közben Porst Kálmán városunk egységes párti képviselőjelöltjével együtt, dr. Endre Zsigmond főszolgabíró virágokkal díszített négyes fogatába szállt, és a lovas bandérium vezetésével a polgárság sorfala között hajtattott a Piac-térre, hová a hosszú kocsisor is követte.

A Piac-téren a miniszterelnököt már beláthatatlan tömeg várta, és zúgó éljenzéssel fogadta. A népgyűlést dr. Sallay János volt nemzetgyűlési képviselő nyitotta meg lendületes szavakkal. Utána dr. Porst Kálmán az Egységes kormányzópart hivatalos képviselőjelöltje beszélt, és felkérte a miniszterelnök urat, hogy tájékoztassa a választóközönséget az Egységes párt programjáról.

A miniszterelnök nagy éljenzés- és tapsviharban emelkedett szólásra.

Azért járom az országot, – mondotta – hogy egy nagy és egységes táborba egyesüljünk. Ezt a pártot nem magamért akarom megcsinálni, hanem az országért. Ezt a pártot nem egy osztályért akarom megcsinálni, hanem az egész magyarságért. Ezt a pártot nem egy felekezetért akarom megcsinálni, hanem az összes keresztény magyarságért. (Éljenzés.)...

... A másik oldalon csak vádakkal illetik a magyar kormányt. Azt mondják, hogy nincs jogrend ebben az országban. Azt mondják, hogy a kormány azokat a sajnála-

tos cselekményeket, amelyek ebben az országban még mindig előfordulnak, nem akarja és nem meri megtorolni. Nem tudom, honnan veszik ezt a meggyőződést. A magyar kormány akarja is és meri is megtorolni e bűncselekményeket. A magyar kormány minden erejét arra fordítja, hogy ebben az országban a jogrend és a közbiztonság helyreálljon. (Úgy van! Úgy van! Lelkes éljenzés.)

A másik vád az, hogy mi protestáns kormány vagyunk, és protestáns királyt akarunk. Igenis, protestáns vagyok, (éljenzés) de magyar vagyok. A kormány nem tesz különbséget protestáns és katolikus között. Mi, protestánsok, tudjuk, mivel tartozunk a katolikus többségnek, és nekünk eszünk ágában sincs és nem is volt, hogy protestáns királyt hozzunk az országba...

...Azok a függetlenségiek, akik Károlyi Mihályt követték (Le velük!) 1918-ban nagyobbra becsülték saját uralmukat, mint a nemzet önállóságát és az ország egységét. (Úgy van!)

Ilyen függetlenségiekre nincs szükségünk. Ez nem függetlenségi, hanem radikális, romboló párt, amely a maga részéről csak a társadalmi egységet akarja megbontani, és újból osztályharcra izgat.

Ha azt akarjuk, hogy a nemzetet előbbre vigyük, akkor őrizzék meg az egységet, és tartsanak ki az egységes párt zászlaja mellett. (Hosszan tartó éljenzés.)

Olvasókönyv Kiskunfélegyháza történetéhez.

Szerk.: Iványosi-Szabó Tibor. Kecskemét, 1985. 361-362.old.

6.

Hirdetmény a választások ideje alatti szesztilalomról Budapest, 1922. május 29.

Szesztilalom a nemzetgyűlési választások tartamára.

A magyar kir. belügyminiszter a székesfővárosban megtartandó nemzetgyűlési képviselőválasztások tartamára és pedig május hó 31-én (szerda) este 6 órától június 3-án (szombat) reggeli 8 óráig, a székesfőváros egész területére szesztilalmat rendelt el.

Ez alatt az idő alatt tehát a székesfőváros területén szesz italnak árusítása, kiosztása vagy a közvetlen fogyasztás céljára egyéb módon való forgalombahozatala tilos.

Az, aki a jelen tilalmat megszegi vagy kijátssza, a magyar kir. kormány 2200/1922. M.E. rendeletének 93. §-a szerint tizenöt napig terjedhető elzárással, valamint kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Budapest, 1922. évi május hó 29-én

Folkusházy Lajos
alpolgármester

Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály. Plakáttár (I.sz.n.) 1922.

7.

**A szociáldemokrata párt választási kampánya
Budapest, 1922.**

A pártválasztmány után, hogy a szociáldemokrata párt résztvesz a választási küzdelemben, nagy apparátussal megindult a szervezés munkája. Ez a munka azonban lelket, lendületet, célt és irányt akkor kapott, amikor a jelölések megtörténtek. A szervezés és agitáció munkája rendszeressé ekkor vált igazában. Medret ekkor vájt magának a lelkesedésnek és a szocialista akaratnak a megindult áradása. A központi választási iroda munkája is ekkor szélesedett ki...

A már korábban fölállított lajstromos kerületi titkárságok nagyszerű megértéssel és páratlan buzgalommal simultak a központi titkársághoz; ugyanigy a vidéki választókerületi titkárságok is és az egész apparátus; a központi választási iroda, a kerületi irodák, a körzeti titkárságok, a párttitkárságok, a nőbizottságok a központi nőtitkárság irányítása mellett; a különböző szervezetek és pártszervezetek, a bizalmiférfirendszer, a pártnyomda a maga hatalmas és kiváló teljesítményével, a Népszava, amely hasábjainak nagy részét a választási küzdelemnek szentelte, mind együtt óraműszerkezet pontosságával, precizitásával működtek. Nem történt semmi hiba; mindenki a maga helyén állott teljes tudásával és lelkiismeretesen, fegyelmezetten végezte el munkáját...

A névjegyzékek összeállítása után – hogy e körül mi történt, arról sokat lehetne beszélni – elkezdődött az ajánlási iverk aláírása. A kormánynak és hatóságainak erőszakos föllépése itt jelentkezett legelsőbben is határozottabb körvonalakban. Már maga az a tény is, hogy az ajánlási iverket az állam nyomatta és az egységspárti jelöltek hamarabb kézhez kaphatták, mint az ellenzékiek, mutatta, hogy a kormány nem nagyon törődik még a látszattal sem, az aláírások összegyűjtése pedig valóságos háboru volt. A szociáldemokrata bizalmiférfiak, akik azt a munkát áldozatkészen magukra vállalták, valóságos harcot folytattak a csendőrökkel, az államhatalommal szemben. Az aláírást gyűjtő bizalmiférfiak lépten-nyomon beleütköztek az erőszakba, a fenyegetésekbe; azok, akik az ajánlási iverket aláírták, nem különben. Megfélemlítés, presszió egész tömegét azoknak, akik a szociáldemokratajelölt ajánlási iverét szerették volna aláírni, kényszerítette arra, hogy a kormányjelölt iverét írják alá. Adóhivatalokban, a jegyzői irodában, a vármegyeházán, szolgabíróóságokon erősen folyt a munka. És ha ezután mégis összegyűlt a szükséges számú aláírás, jött a rostálás. Öt kerületben a szociáldemokratajelölt éppen ezek miatt a hallatlan állapotok miatt nem tudta összegyűjteni a szükséges számú aláírást. Hatvan, Hajdunánás, Battonya, Csongrád és Alsóhangony azok a kerületek, ahol már a választási mozgalom legkezdetén is a terror a legmerészebben nyilatkozott meg. Sem gyűléseket, sem értekezleteket tartani nem lehetett...

A küzdelmet fölvevük 30 vidéki választókerületben és a Budapest és a budapestkörnyéki 4 választókerületben.

Elhódítottuk a *békéscsabai, debreceni, dorogi, hódmezővásárhelyi, miskolci, pécsi, salgótarjáni, soroksári, soproni, szegedi, tatabányai és győri* választókerületeket, összesen 12 kerületet.

A budapesti I. lajstromos kerületben 2, a II. lajstromosban 4, a III. lajstromosban 4 és a környéken 3, összesen 13 mandátumot hódítottunk.

A választási küzdelemben a párt vidéken és a fővárosban összesen 25 mandátumot hódított el...

Résztvettünk 12 vidéki választókerületben a pótválasztásokon és elhódítottuk a soproni és győri választókerületeket...

Pártunk a nemzetgyűlési választásokra kiadott

5-féle színes plakátot	35.000 példányban	
145-féle különböző plakátot	362.000	"
291-féle röpiratot	3,975.000	"
449-féle egyéb nyomtatványt	1,642.000	"
Összes kiadott nyomtatványok példányszáma	5,961 000	"

amely koronaértékben 3,000.000 korona....

A választási küzdelem alatt pártunk a főváros belterületén 267

A pestkörnyéki lajstromos kerületben 95

Vidéki városokban és falvakban 299

Összesen tehát: 661

népgyűlést tartott csak a szorosán vett választási időszakban. Ezenkívül rengeteg értekezletet tartott még, amelyről nincsen kimutatás.

A választási költségekre

befolyt összegekről az alábbi kimutatás számol be:

Választási bélyegekből 6.978.618,60

Önkéntes adakozásból 2.138.416,-

Összesen: . . . 9.117.034,60

A kiadásról még nincsen pontos kimutatás, most készül. De már így is megállapítható, hogy a befoly összeg nem fedezte a kiadásokat. Igen nagy differencia mutatkozik. Remény van azonban arra, hogy az elvtársak áldozatkészsége ezt a különbözetet el fogja tüntetni.

Szociáldemokraták a parlamentben. A Szociáldemokraták Párt választási küzdelmének dokumentumai.

Szerk.: Szakasits Árpád. Bp. 1922. 35-36. és 60-62.old.

8.

**Községi képviselőtestületi tagválasztás jegyzőkönyve
Jászkisér, 1923. december 7.**

Jegyzőkönyv

Felvétellett Jászkiséren, 1923. december 7-én a mai napon megtartott képviselő testületi tag választó III. sz. szavazatszedő bizottság által.

Jelen voltak: Alulirottak

Tárgy:

Tóth Miklós szavazatszedő küldöttségi elnök megállapítja, hogy d.e. 9 óra, tehát a szavazás kezdetét veheti és a kirendelt Balogh István, G.Szeremi Áron, id.Csomor Ferenc és Üveges Mihály bizalmi férfiak, valamint, Csonka Ferencz jegyző jelenlétében a szavazás tényleg kezdetét is vette, és tartott megszakítás nélkül d.u. 4.-óráig, amikor is a kitűzött záróra eltelte után az eredetben ide mellékelt szavazási névjegyzék szerint, leszavazott összesen 101. szavazó polgár.

A szavazás tartama alatt a bizottság hatáskörébe tartozó, avagy annak működését gátló esemény nem fordult elő.

A szavazás lezáratott d.u. 4. órakor.

Felolvasva aláíratott Kmft.

Csonka Ferencz jegyző

Tóth Miklós elnök

Csomor Ferencz, Szeremi Áron, Balogh István, Üveges Mihály bizalmi férfiak

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár. V.617.c.

Jászkisér nagyközség képviselőválasztási és tisztújítási iratai, 1923.

9.

**Részletek a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. törvénycikkből
1929. június 29.**

7.§. Törvényhatósági választójog és választhatóság.

(1) Törvényhatósági választójoga van annak, aki az országgyűlési képviselőválasztóknak a törvényhatósági választás évére érvényes névjegyzékébe a törvényhatóság területén fel vannak véve és legalább hat év óta lakik a törvényhatóság területén, vagy van ott lakása...

(5) A legtöbb adófizetők csoportjában azt is meg lehet választani, aki nem lakik a törvényhatóság területén...

9.§. A legtöbb adófizetők névjegyzéke.

(1) A legtöbb adófizetők névjegyzékét ötévenként, a választást közvetlenül megelőző szeptember hó 30-áig a községek, illetőleg a városi adóhivatalok kimuta-

tásai alapján, a számításba vehető adóösszegek nagyságának sorrendje szerint, az igazolóválasztmány állítja össze és teszi közzé.

(2) A legtöbb adófizetők névjegyzékébe csak azt a férfit lehet felvenni, akinek valamelyik törvényhatóság területén választójoga van és a választás évében 30. életévét betölti.

(3) A névjegyzékbe, az adóösszegek nagysága szerint következő sorrendben, vármegyében háromszor, törvényhatósági jogú városban hatszor annyi legtöbb adófizetőnek a nevét kell felvenni, ahány legtöbb adófizetők közül választott rendes tagja van a törvényhatósági bizottságnak...

10.§. A legtöbb adófizetők választása.

(1) A törvényhatósági bizottság legtöbb adófizető tagjait a törvényhatóság székházában a legtöbb adófizetők névjegyzékébe felvett választók választják...

11.§. Az összes választók névjegyzéke.

(1) A törvényhatósági választók névjegyzékét az igazolóválasztmány ötvenkint, a választás évében, május hó 31-ig állítja össze.

(2) A névjegyzék összeállításának alapjául az országgyűlési képviselőválasztóknak az összeállítás évére érvényes névjegyzéke szolgál.

(3) Az igazolóválasztmány a törvényhatósági választók névjegyzékét június hó 1-től június hó 15-ig közszemlére teszi ki, amely idő alatt az ellen az igazoló választmányhoz felszólalásnak, az erre hozott véghatározat ellen pedig a határozat kézbesítésétől számított tizenöt nap alatt a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye...

16.§. Szavazás és a szavazatok összeszámlálása.

(1) A bizottsági tagok választásánál, illetőleg kiküldésénél a szavazás titkosan, a hivatalból rendelkezésre bocsátott egyenlő szavazólapokkal történik. Minden választónak egy szavazata van. A választójogot csak személyesen lehet gyakorolni.

(2) A szavazás az országgyűlési képviselőválasztásokra megállapított szavazóköri körben történik...

17.§. A választás eredményének megállapítása és kihirdetése.

(1) Valamennyi szavazatszedő küldöttség jegyzőkönyvének beérkezése után a választási elnök az általa kijelölt jegyzőkönyvvezető, a szavazatszedő küldöttségek jelenlévő tagjai és az esetleg jelenlévő bizalmiférfiak előtt a jegyzőkönyvek alapján a szavazatokat összeszámlálja és az eredményt azonnal kihirdeti....

41.§. Községi választójog.

(1) Községi választójoga van annak, aki az országgyűlési képviselőválasztóknak a községi választás évére érvényes névjegyzékébe a község területén fel van véve, ha legalább hat év óta lakik a község területén vagy van ott lakása és saját maga, illetőleg férje legalább két év óta fizet a községben föld-, ház- vagy általános kereseti adót, beleértve az alkalmazottak kereseti adóját is...

42.§. Választhatóság.

(1) A községi képviselőtestület tagjává lehet választani azt a férfit, akinek a választás időpontjában az előző §. értelmében választójoga van, ha életének 30. évét betöltötte és megyei városokban: ha írni-olvasni is tud.

(2) Megyei városokban az előbb felsorolt feltételek mellett a községi képviselőtestület tagjává lehet választani azt a nőt is, aki a középiskolát elvégezte vagy aki- nek ezzel egyenlő értékű iskolai képzettsége van.

(3) Aki az előző bekezdésekben meghatározott kellékeknek megfelel, választható akkor is, ha a választók névjegyzékébe nincs felvéve....

Magyar Törvénytár. 1929. évi törvénycikkek. Bp. 1930. 349-369.old.

10.

Árajánlat választási nyomtatványokra
Nyiregyháza, 1929. október 5.

TISZAVIDÉK NYOMDAÜZEM ÉS LAPKIADÓVÁLLALAT R.-T.

Nyiregyháza, Bercsényi-u. 3. szám

Telefon 585.sz.

Tek[intetes] Szabolcsvármegye Alispáni Hivatala Nyiregyháza.

Hivatkozással 5-én történt felhívásukra készséggel tesszük meg az alábbi ár-
ajánlatunkat:

A várm[egye] legtöbb adót fizetőinek névjegyzéke	I. csop.	P. 30.-
	II.	30.-
	III.	30.-
Hatvanezer darab szavazólap (fehér)		326.-
Kettőszáz meghívó I. csop. (piros)		7.-
	II. (fehér)	7.-
	III. (zöld)	7.-
Kettőszázhetven drb. szavazó-lap (félives)	piros	7.-
	fehér	7.-
	zöld	7.-
(1/4 ives)	piros	5.-
	fehér	5.-
	zöld	5.-
		P. 473.-

Szállítását 1929. okt.8.

déli 12 órára vállalom. 929.X.7.

[pecsét és aláírások]

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár.
Szabolcs vármegye alispánja IV.B.411., 6564/1932. 809.dob.

11.

**A fővárosi választókerületek arányos kialakításáról, a választások titkosságának kiterjesztéséről
Budapest, 1931. május 11.**

— — — Az elnök bejelenti a közgyűlésnek, hogy dr. Vázsonyi János és bizottsági tagtársai azzal a kéréssel fordultak hozzá, hogy az országgyűlési választókerületek arányos beosztása, különös tekintettel Budapest székesfővárosra, valamint a választás titkosságának az egész országra való kiterjesztése ügyében a m.kir. kormányhoz intézendő felirat tárgyában benyújtott sürgős indítványuk tárgyalása végett rendkívüli közgyűlést hívjon össze.

A kérésnek eleget téve, az 1930. évi XVIII. t.-c. 30.§-ának 5. d) pontja¹ alapján a rendkívüli közgyűlést összehívta és bejelenti, hogy az indítványt az összehívók nevében dr. Vázsonyi János bizottsági tag fogja előterjeszteni.

Dr. Vázsonyi János bizottsági tag egy órán át tartott felszólalása után a következő sürgős indítványt terjeszti elő:

„Budapest székesfőváros törvényhatósági közgyűlése a m.kir. kormányhoz felirattal fordul, miután a közeledő országgyűlési választások időszerűvé teszik a m.kir. kormány által sok esztendővel ezelőtt, még a nemzetgyűlésen ígért új országgyűlési választókerületi beosztásra szóló törvény elintézését.

Budapest székesfőváros törvényhatósága sajnálattal kénytelen megállapítani, hogy a jelenlegi országgyűlési kerületi beosztás alapján az ország fővárosa háttérbe szorul s ugyanakkor amikor az egyéni választás alapján választó vidéki kerületek nagyrészen 3000, sőt ennél sokhelyen jóval kevesebb választó szavazata dönt az országgyűlési képviselő mandátum tekintetében, addig Budapest székesfővárosában egy-egy országgyűlési képviselői mandátum elnyeréséhez átlag több mint 10 ezer szavazat szükséges.

Miután ez a rendszer megfelelhet a politikai életben mindig domináló párturalmi törekvéseknek, de semmi esetben sem áll helyt az anyagi igazság követelményeivel szemben, valamint súlyosan megszegyenítő a székesfőváros egész lakosságára pártkülönbség nélkül, mert a főváros egész társadalma ismételten tanújelét adta, hogy áldozatkészségben, hazaszeretetben s sajnos a mai gazdasági életnek általános nyomorúságában nemcsak hogy semmivel sem marad az ország bármelyik része mögött, hanem minden tekintetben vezet a kötelességek teljesítésében, míg a jogok gyakorlása szempontjából a választókerületek beosztása és az ehhez hasonló intézkedések megkérdőjelezik és megszegyenítik, ezért a székesfőváros törvényhatósága kifejezést adva a lakosság szavazatokban megnyilvánuló többségi akaratának, felirattal fordul a m.kir. kormányhoz az irányban, terjesszen törvényjavaslatot a választókerületek arányos beosztása tekintetében az országgyűlés elé, akár oly módon, hogy a vidéki kerületek választói arányszámához mérten a fővárosnak szavazói száma szerint járó arányszám alapján Budapest országgyűlési képviselőinek számát felemelje, akár pedig oly módon s ez utóbbi mód felelne meg inkább a sajnos csonkaország jelenlegi helyzetének, hogy az ország minden részé-

¹ Az ún. fővárosi törvény Budapest székesfőváros, mint önálló törvényhatóság közigazgatásának rendezéséről szól.

ben ugyanaz az arányszám állapíttassék meg, mint a fővárosban, mely intézkedés által az országgyűlési képviselők száma megcsökkentett országunknak megfelelően lecsökkenne, s ennek folytán a benyújtandó törvényjavaslat egyaránt eleget tenne úgy a szükségszerű takarékoság szellemének, mint az anyagi igazságnak.

Az anyagi igazságnak megfelelően, miután Budapest székesfőváros csak jogait követeli, de kiváltságokat nem óhajt a maga számára, a m.kir. kormány által benyújtandó törvényjavaslattal egyidejűleg a választás titkosságának az egész országra való kiterjesztéséről szóló törvényjavaslat sürgős letárgyalása iránt is ugyanezen feliratban fordul a m.kir. kormányhoz.”

A közgyűlés dr. Usetty Béla bizottsági tag felszólalása után negyvennél több bizottsági tag által elrendelni kért névszerinti szavazás útján elhatározza, hogy az indítvány felett napirendre tér. — — —

Források Budapest múltjából.

Szerk.: Ságvári Ágnes. III.k. Bp. 1972. 295-296.old.

12.

Benyújtott ajánlási ívek felülbírálása Gyömrő, 1931. június 24.

Dr. LÁNYI Sándor ... pestvidéki kir. törvényszéki bíró, a gyömrői választókerület választási biztosa.

Az 1925:XXVI.t.c. 62. §-ának 17. bekezdése értelmében értesitem MÁTÉS József és BOGNÁR László, gyömrői lakos választókat, mint SCHRAMM Gyula képviselőjelöltjük ajánlásának benyújtóit, hogy a benyújtott ajánlási ívek felülbírálása után a Tápióság községbeli 83 aláíró közül 40, - a Mende községbeli 170 aláíró közül 71, - a Tápiósüly községbeli 7 aláíró közül 4, - a Gyömrő községbeli 35 aláíró közül 18, - a Szentmártonkáta községbeli 11 aláíró közül 4, - a Péteri községbeli 153 aláíró közül 33, - a Tápióság községbeli 122 aláíró közül 62, - a Szentlőrincskáta községbeli 74 aláíró közül 11, - az Uri községbeli 11 aláíró közül 7, - az Ecser községbeli 184 aláíró közül 64, - a Tápiószecső községbeli 140 aláíró közül 63 és végül a Maglód községbeli 112 aláíró közül 47 aláírónak a nevét az ajánlási ívekből töröltem. Töröltem pedig azért, mert a törölt aláíróknak választási jogosultsága a gyömrői választókerület hivatalos választói névjegyzéke alapján megállapítható nem volt, másrészt pedig azért, mert az aláírók közül többen más jelölt ajánlási ívét is aláírták, vagy egy jelölt ívét többször irták alá.

A most felsorolt törlésekkel SCHRAMM Gyula jelölt ajánlóinak száma 677-re csökkent és így a törvény által előírt mértéket nem üti meg, mivel a gyömrői választókerület hiteles választói névjegyzéke szerint a választókerület összes választóinak száma 11256, mihez képest a fent hivatkozott törvény negyedik bekezdése értelmében érvényesen legalább 1000 választó írásbeli ajánlása szükséges. -

Minthogy az ajánlás a törvény értelmében csak akkor fogadható el, ha a megkivánt számra vagyis 1000-re kiegészítetik, - figyelmeztetem, az ajánlási ívek átnyújtóit, hogy amennyiben a hiányzó aláírásokat pótolni kívánják, azt 36 óra

alatt egyizben pótolhatják. A pótlás határideje 1931 évi június hó 26.-án pénteken d.e. 10 órakor jár le.

Gyömrő, 1931 évi június hó 24.

Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály. Iratgyűjtemény 84.107.1.

13.

Kortes-nóta
Szombathely, 1931.

Dallama: „Megy a gózös, megy a gózös Kanizsára.”

Kortes-dalt írt Vargha Gábor vezérkara,
Pászthoryra azt mondják, hogy kommunista,
Pedig ez csak kortesfogás;
Elég volt már – ne higyj neki többé pajtás!

Vargha uram egy kicsit gondoljon vissza –
Úgy beszéljen, hogy ki volt a kommunista,
Ki is táncolt kommun alatt?
Az, aki május elsején köztük haladt.

A vezérhez hasonló a környezete,
Legtöbbjének megfordult a köpönyege,
Őnáluk az már nem ujság,
Ez aztán egy válogatott szép társaság.

Pászthory és társai jó hazafiak,
Hiveikkel s mindenkivel jót akarnak,
Bátran kiállnak a sikra,
Mert nekik a lekiismeretük tiszta.

Vargha, Holpert, mondjátok meg, hol voltatok?
Háborúban melyik fronton harcoltatok;
Pászthoryék verekedtek,
A hazáért meghaltak vagy elvéreztek.

Ők védtek meg benneteket kommun alatt,
– Burgenlandban megverték az osztrák hadat,
Nektek nem lehet szavatok,
Mert gyanusak, üres beszédüek vagytok.

Kényszerített mutatványok hányan vagytok,
De gyenge a rágalmazó kortes-daltok.
Pap maradjon az oltárnál,
A suszter meg maradjon a kaptafánál.

A független Pászthory csak maga harcol,
Mégis győztesen kerül ki majd a harcból.
Ő lesz követ Szentgotthárdon,
Pedig nem vesz szavazókat a vásáron.

*Éljen a független kisgazda, földmunkás és polgári agrárpárt!
Éljen Dr. Pászthory István!*

*Savaria Múzeum, Szombathely.
Helytörténeti dokumentumgyűjtemény III. 85.11.3.*

14.

**A főváros közgyűlésének határozata az általános titkos választójogról
Budapest, 1932. április 9.**

A magyar országgyűlés képviselőháza Nagyméltóságú Elnökének.

A folyó évi március hó 30-án tartott rendkívüli közgyűlésünkben Peyer Károly¹ törvényhatósági bizottsági tag az általános, egyenlő, titkos választójog törvénybeiktatása ügyében a következő indítványt terjesztette elő:

„Budapest székesfőváros törvényhatóságának 1932. március 30.-án megtartott rendkívüli közgyűlése kimondja, hogy az országgyűlési választásokról szóló törvény reformjának mielőbbi megalkotását sürgősen szükségesnek tartja és ennek megvalósítása érdekében felirattal fordul az Országgyűléshez.

Legfőképen szükségesnek tartja a székesfőváros közönsége, hogy a nyílt szavazás teljesen töröltessék el, az aránylagos képviselőlet biztosítsák, a választókerületek arányosítsassanak és hogy az ajánlási rendszer visszásságai küszöböltessenek ki.

Kéri a székesfőváros közönsége, hogy az Országgyűlés utasítsa a Kormányt az ily értelemben készítendő törvényjavaslat mielőbbi benyújtására.”

A törvényhatósági bizottság közgyűlése erre az indítványra a sürgősséget ki mondta és az indítványt egyhangúlag elfogadta.

Az elfogadott indítványt mint közgyűlési határozatot azzal a tiszteletteljes kérelemmel terjesztjük fel Nagyméltóságod útján a magyar országgyűlés képviselőházához, hogy a képviselőház a közgyűlési határozat értelmében intézkedni méltóztassék.

Ripka

főpolgármester-elnök

Források Budapest múltjából. Szerk.: Ságvári Ágnes. III.k. Bp. 1972. 319.old.

¹ Szociáldemokrata politikus, képviselő, ekkor a Szakszervezeti Tanács főtitkára.

15.

Községi választási szabálytalanság kivizsgálása

Makó, 1933. február 17.

Jegyzőkönyv.

Felvétellett Makón, 1933. évi február hó 17. napján az alispáni hivatalban Makó város igazoló választmánya által tartott ülésről...

Tarnay Ivor választási elnök jelentése a makói VIII. kerületben megejtett községi képviselőtestületi tagválasztásról s a választás ellen dr. Kiss Károly makói lakos részéről beadott fellebbezés.

Az igazoló választmány a Makó Város VIII. választó kerületben megejtett községi képviselőtestületi tagválasztás alkalmával működött két szavazatszedő küldöttség elnökei Micsák Márton és dr. Türk Marcell jelentései alapján megállapítja, hogy az 1932. évi december hó 11.-én megejtett választás alkalmával leszavazott összesen 389 választópolgár....

A választás ellen dr. Kiss Károly makói lakos részéről adatott be fellebbezés, kérvén a választás megsemmisítését azért, mivel a választás titkossága meg lett sértve.

Az igazoló választmány tárgyalás alá vevén a fellebbezést, ennek elutasításával a választást megerősíti s a megválasztottakat igazolt képviselőtestületi tagoknak jelenti ki.

A fellebbező abból az okból látja megsértve a választás titkosságát, hogy a szavazólapok részben szürke fogalmi, részben fehér papirosból készültek. Így a szavazólapok színe elárulhatta, hogy ki kire szavazott. A fellebbezőnek ez a kifogása azonban nem helytálló. A törvény ugyanis nem írja elő, hogy a szavazólapokat a hatóság állítsa ki s hogy csakis a választási hatóság bélyegzőjével ellátott szavazólapok az érvényesek. A választóknak tehát jogukban áll bárminő nagyságu és bármilyen színű szavazólapmal szavazni. Tekintve azt, hogy a kerület bármely szavazópolgárának joga van tetszés szerint bárkire szavazni s merő esetlegesség az, hogy a választás idejére rendszerint nagyobb pártok alakulnak ki előre megnevezett jelöltek személye körül, nem lehet állítani és következtetni arra, hogy a szavazólap színe vagy nagysága elárulja azt, hogy a választópolgár kire szavazott. Azonos színű szavazólap is tartalmazhat teljesen ellentétes neveket s még az esetleg vastagabb nyomású szavazólapból sem lehet joggal következtetni arra, hogy a szavazólap minő neveket tartalmaz. A nyomtatott betűvel kiállított szavazólapokon épügy lehetőséges változtatás, mint az írónnal vagy tintával írottakon.

A szavazás titkossága akkor volna megsértve, ha a jelentkező választópolgárt a választási helyiség előtt tartózkodó kortesek a kezébe nyomott szavazólapmal kísélnék a szavazóhelyiségbe, hogy a kézbe adott szavazólapot tényleg az urnába dobta-e. Hogy ez elő ne fordulhasson: a szavazatszedő küldöttségi elnök feladata, hogy ily visszaélés előfordult volna, ezt maga a fellebbező sem állítja. Aminthogy arra nézve sem hoz fel konkrét tény, hogy a szavazatszedő küldöttségi elnökök valamelyike a szavazólapokat betekintette s így az egyes választópolgárok állásfoglalását ellenőrizte volna. Az, hogy a kerületben lakó vasutasok kire szavaztak, a szavazás titkossága miatt nem állapítható meg. Arra nézve, hogy a hivatalfőnökök alkalmazottaikkal szemben, kényszer gyakoroltak volna, egyetlen adat sincs.

Mindez oknál fogva a felebbezést el kellett utasítani, mert állításait nem tudta bebizonyítani.

A megválasztott képviselőtestületi tagok megbízása 1938. évi december hó 31.-ig terjed.

Miről a vármegye alispánja, Makó város polgármestere, ... továbbá dr.Kiss Károly ügyvéd, felebbező jegyzőkönyvi kivonaton értesítettnek.

Csongrád Megyei Levéltár. Makó város polgármesteri hivatal 48/1932. sz.

16.

Zavargások a mezőkeresztesi választásokon Budapest, 1933. március 8.

Borsod-Gömör és Kishont Vármegyék Főispánjának, Miskolc (Bizalmas!)

Ulain Ferenc országgyűlési képviselő, az országgyűlés képviselőházának 1933 március hó 1-én tartott ülésén hozzám intézett interpellációjában a mezőkeresztesi képviselőválasztással kapcsolatban szóvá tette, miszerint Szentiványi főszolgabíró az első választást megelőző két nappal a Független Kisgazdapárt által a választókerülethez tartozó 18 községbe kijelölt 18 bizalmi férfit kiutasította. A kiutasítás annak dacára történt, hogy maga a főszolgabíró állította ki a Független Kisgazdapárt által kijelölt 18 bizalmi egyén részére igazolványokat, melynek alapján ők a részükre kijelölt községekben mint bizalmi egyének, tartózkodhattak.

Ugyancsak szóvá tetetett az interpelláció során az is, hogy a Független Kisgazdapártnak vitéz Gomba Kálmán lakásán berendezett pártirodájában félóránként jelentek meg a rendőrfőőrök annak ellenőrzésére, hogy nincs-e ott idegen, s amennyiben ott idegent találtak, úgy az illetőt szuronyok között szállították el.

Miután Ulain Ferenc országgyűlési képviselőnek interpellációjára adott válaszomban kilátásba helyeztem, hogy ezeket a konkrétumokat vizsgálat tárgyává teszem, felkérem Méltóságodat, miszerint a való tényállást megállapítani s annak eredményét hozzám mielőbb jelenteni szíveskedjék.

Budapest, 1933. március hó 8-án.

A miniszter rendeletéből

Boór

miniszteri tanácsos.

Deák Sándor-Gyimesi Sándor: Olvasókönyv Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc város történetéhez. Miskolc, 1965. 207.old.

17.

**Választási jelentés a nyilasok előretöréséről
Mecsér, 1935. március 26.**

Az országgyűlési választásokkal kapcsolatban tisztelettel jelentem, hogy Mecsér községben a mai helyzet szerint dr. Kühne Lóránt hivatalos egységpárti jelöltünk ajánlóinak végleges száma – pontosan nem tudjuk – körülbelül 160. A község összes szavazóinak száma 457.

A kisközze jelölt – Thüly József mosonszolnoki lakos – tudomásunk szerint visszalépett.

A lakosság hangulata nyugodt, sőt közömbösnek is mondható.

A nemzeti szocialista párt ekkora térhódítása abban leli magyarázatát, hogy a községben a szegénység elég nagy, illetve sok a szegény napszámos, akik a nemzeti szocialista sokat ígérő szívaloknak könnyen hívó sereget jelentenek. Ezekhez verbuválódnak az eladósodott kisközdek nem kis csapata, akik szintén a nemzeti szocialista ígéretek és szívaloknak bedőlve azt a csodát várják, hogy így adósságaiktól megszabadulnak.

A rendelkezésünkre álló héten, alulírott minden alkalmas eszközt meg fogok ragadni, hogy az ellenpárt sorait ritkítsam. Köztartozással-adósoknak fizetési halasztást és egyéb kedvezmények kilátásba helyezésével, amit természetesen komolyan kieszaközölni is törekedem.

[olvashatatlan aláírás]
községi jegyző

Válogatott dokumentumok a Győr-Sopron megyei munkásmozgalom történetéből (1929-1945). Szerk.: Pernes Gyula, Gecsényi Lajos. Győr. 1982. 414.old.

18.

**Levél a választási kortések ellentéteiről
Újdombóvár, 1935. március 29.**

Ártatlanságom tudatában a legnagyobb megdöbbenéssel vettem tudomásul, hogy Fehérváry József plébános úrnak az iskola épületében levő lakásán történő összejövetelek miatt, mintha engen felelősség terhelne.

Sajnos igaz, hogy az állami iskola tantestületének hivatalos tantestületi szobáját a plébános úr lakja már 5 év óta minden ok és ellenszolgáltatás nélkül, s hogy ez idő alatt eddig is, és a mostani választási napokban is olyan látogatásokat fogad, amilyen neki tetszik, s amibe nekem beleszólásom nincs.

Tudom, hogy a plébános úr Pallavicini őrgyőr főkortesze, a mint ilyen, mindent elkövet jelöltje érdekében, hogy segítők társai a kántor s valamennyi egyházatya, de ezeknek hivatalból is bejárásuk van a plébános úrhoz, de nekem ezt megakadályozni még akkor sincs hatalmam, ha ez a plébános úr lakásán történik.

Tudomásom van, hogy a helybeli és dombóvári Pallavicini kortesek felkeresték a plébános urat a lakásán, amiről értesíttem is pártunk vezetőségét, de ezek megakadályozására egyetlen orvoslás lenne, hogy a plébános úr rövid határ idő alatt legyen kilakoltatva a tantestület irodájából. Az iskola folyosóján az utóbbi napokban találtam idegen alakokat, kik a plébános úrra, vagy a kántorra vártak, ezeket leszidtam és kiutasítottam. A tanteremben, a folyosókon az iskola udvarán tudtom és felelősségem nélkül nem történhetett volna meg és nem is történt semmiféle politikai tanácskozás, de a plébános úr lakásán törtétekért a felelősséget rám hárítani lehetetlennek tartom.

Kérem nagyságodat¹ sziveskedjék ártatlanságom mellett tanúskodni, s oda hatni, hogy illetékes helyen megtörténjék a szükséges intézkedés, hogy a plébános úr most már rövid idő alatt elhagyja az épületet, amikor is az épület minden részecskéjében törtétekért készséggel vállalom a felelősséget. A plébános urat többször felkértem arra, de nem értem el eredményt.

A kormányt támogató magatartásomnak tanúi dr. Rajniss jelölt úron kívül, akit megnyitó beszédem alkalmával én mutattam be Újdombóvár község lakosságának, Dombóvár és Újdombóvár egész pártvezetősége.

Gábor Béla
igazgató-tanító

*Évszázadokon át. Tolna megye történetének olvasókönyve III.k.
Szerk.: K.Balog János. Szekszárd, 1990. 444-445.old.*

19.

Még a halottak is szavaztak Balatoncsehi², 1935. április

Tekintetes Kir. Ügyészség!

Az 1935. évi március hó 31. napján tartott országgyűlési képviselő választás alkalmával a *buzsáki szavazókörben ismeretlen tettesek által olyan törvénysértések követettek el, amelyek meghiusították a választás eredményének helyes megállapítását.* Ezen törvénybeütköző cselekedeteknek tetteseit megállapítani módomban nem áll, azért tisztelettel kérem A) alatti ügyvédem által a Tekintetes Kir. Ügyészséget, hogy az alább felsorolandó és büntettnek látszó cselekmények tettesei ellen a nyomozást lefolytatni és a nyomozás adatai alapján ezek ellen a vádat képviselni méltóztassék.

I. A Temple Rezső jelöltre szavazók választási jegyzőkönyvének adataiból megállapítható az, hogy *több egyén kétszer gyakorolta szavazati jogát, vagy legalábbis neve kétszer szerepel a jegyzőkönyvben.* Ezek a következők: [15 név felsorolva]

¹ A levél címzettje a vármegyei tanfelügyelő.

² Ma Ordacsehi

II. Tudomásomra jutott az a tény, hogy a választási jegyzőkönyvben Temple Rezsőre szavazók közt olyan egyének is szerepelnek, akiknek szavazati joguk nincs is, részint azért, mert lakhely változás folyán az új lakóhelyük szerinti szavazók névjegyzékébe felvéve még nem lettek. A választási jegyzőkönyvben ezen egyének neve után egy *költött* névjegyzékszámot írtak be, mely azonban természetesen nem helyes. [5 név felsorolva]

III. *Szerepelnek továbbá a választási jegyzőkönyvben még a választás napja előtt elhalt egyének is, kiknek elhalálozását az anyakönyv igazolja.* [11 név felsorolva]

IV. Sifter Lajosné (803) és Iváncsics István (350) Gaál Olivérre adták le szavazatukat és mégis a Temple szavazói között szerepelnek 455. és 457. sorszám alatt. Kérem őket az előadott tényre vonatkozólag meghallgatni.

V. László István (517) buzsáki lakost, mert a névjegyzékben, mint baromfikereskedő szerepel, holott e foglalkozással már felhagyott, elutasították, pedig azonossága kétségtelenül megállapítható, több hasonló nevű egyén a községben nem szerepel. László Istvánt még a választás előtt figyelmeztette a szavazatszedő küldöttség egyik tagja, hogy *nem lesz szavazati joga, ha nem Templére* szavaz. E tényre vonatkozólag kérem Hosszú Lajos borbély és neje lengyeltóti lakosokat meghallgatni.

VI. A szavazók névjegyzékében még szerepelnek, tehát szavazati joguk van, azonban a községből elköltöztek és a választás napján sem jelentek meg, hogy szavazati jogukkal éljenek, mégis mint Temple Rezső szavazói szerepelnek a választási jegyzőkönyvben. [7 név felsorolva]

VII. *Szerepelnek a szavazók névjegyzékében, de a községben teljesen ismeretlenek, a választás napján ilyen nevű egyének a szavazatszedő küldöttség előtt nem jelentek meg, mégis a Temple szavazó jegyzékében szerepelnek.* [3 név felsorolva]

A fenti két csoportra vonatkozólag kérem Rziha Jenő intéző, Magyar István és Hosszú Lajos földműves buzsáki lakosok kihallgatását, kik a választáskor, mint bizalmi egyének szerepeltek a Kisgazdapárt részéről.

VIII. *Szavazati jogukkal nem éltek és mégis Temple Rezső szavazói közt található:* [54 név felsorolva]. Az itt felsoroltakat tisztelettel kérem arra vonatkozólag meghallgatni, hogy szavazati jogukkal éltek-e, továbbá kérem a már fent hivatkozott egyének kihallgatását is foganatosítani, kik igazolni fogják, hogy nevezettek nem szavaztak.

IX. *A választás alkalmával a választók egy nagyobb tömege megakadályoztatott abban, hogy szavazatát leadja.* Ugyanis déltől kezdve a Gaálra szavazók közül senkit sem engedtek be a szavazóhelyiségbe, egy tömeg várta a számukra az elnök által kijelölt helyen s szavazásra bocsátást, azonban *ismeretlen helyről adott parancs folytán a csendőrök ezek közül senkit sem engedtek szavazásra. Amig Gaál Olivér szavazói, mint egy birkanyáj, csendőröktől körülvéve várakozott, addig Temple emberei egymásután jutottak a szavazóhelyiségbe egy hátsó ajtón keresztül, mely a szavazatszedő küldöttség elnökének lakásáról vezetett az irodába.* Kérem az itt felsorolandó és szavazásra nem bocsátott buzsáki lakosok kihallgatását foganatosítani az előadott körülményekre vonatkozólag. [92 név felsorolva]

X. A választás folyamán a küldöttség tagjai a következő törvényellenes magatartást tanúsították. A választási jegyzőkönyvben sorszámot déltől kezdve nem

írták és a már megtelt íveket így sorszámozatlanul egy másik szobába vitték át. A zárórát az elnök többször meghosszabbította törvényellenesen többször kijelentvén, hogy ez felsőbb parancsra történik. A zárórakor nem fűzték össze a jegyzőköny íveit és nem pecsételték azt le az elnök előtt, hanem az utolsó ívvel együtt abba a szobába távozott a küldöttség, melyben már a többi ívek is voltak. Ezen szabálytalanságok miatt a bizalmi egyének többször kifogással éltek és kérték a kifogásuk jegyzőkönybe vételét, azonban ez meg nem történt.

Megtörtént az az eset, hogy Skrinyár Sándorné, miután szavazatát Temple Rezsőre leadta, nem akart a teremből addig távozni, míg az ígért pénzt megadják neki. Kérem ezen X.-ik csoportban előadott tényekre vonatkozólag a már hivatkozott bizalmi egyéneket meghallgatni.

Tisztelettel Ifj. Gazdag Antal

*Kanyar József: Harminc nemzedék vallomása Somogyról.
Történelmi olvasókönyv. Kaposvár, 1967. 452-454.old.*

20.

A választást megelőző korteskedés idejének csökkentéséről Budapest, 1938. február 4.

Szigorúan bizalmas!
Saját kezéhez!

Tisztelt Barátom!¹

Az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvényjavaslat 54. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés értelmében a választás napját megelőzően a választási küzdelem céljára legkevesebb 20 nap állna a jelölt rendelkezésére.

Felvetődött az a gondolat, hogy ezt az időtartamot rövidítsük meg 15 napra.

Ennek a megfontolásnak az előnyét a gondolat felvetői abban jelölték meg, hogy a választási küzdelemre szolgáló idő megrövidítése pártunk részére csak előnyös lehet, mert a pártunkhoz tartozó jelölteknek – mint hogy a legtöbb esetben a kerületben jól ismert személyiségek – a rövidebb idő is elegendő lesz a kortéziára, viszont az idegen új jelöltek számára a választási kampány idejének megrövidítése hátrányos lesz, mert kevesebb idő alatt a kerület választóival a bensőbb érintkezést nem tudják felvenni.

Ezzel szemben mások azt hangoztatják, hogy 15 nap nagyon rövid idő arra, hogy a képviselőjelölt ez alatt egy népes – sok községből álló – kerületet be tudjon járni és meg tudjon dolgozni.

Ezek előrebocsátása után felkérlek, hogy a kérdést a most említett szempontokból megfontolás alá venni és annak eredményéhez képest sürgősen nyilatkozni

¹ A címzett Thuránszky László Tolna megye főispánja.

méltóztással arra vonatkozólag, hogy a választási küzdelem idejének megrövidítése tekintetében felmerült elgondolást pártunk szempontjából előnyösnek találod-e vagy sem.

Szivélyes üdvözlettel:

[Széll József belügyminiszter]

*Évszázadokon át. Tolna megye történetének olvasókönyve III.k.
Szerk.: K.Balog János. Szekszárd, 1990. 477-478.old.*

21.

Segédanyag a községi választás lebonyolításához Szombathely, 1938.

- 1/ A választás megnyitása.
- 2/ A bizalmi férfiak kijelölése
vagy kinevezése.
- 3/ A szavazás megkezdése előtt az üres urnát meg kell mutatni a bizalmiaknak és azután be kell zárni.
- 4/ A szavazatlapokat az elnök dobja az urnába.
- 5/ A leszavazottak névjegyzékébe a sorszámot, a nevet és a névjegyzékszámot kell beírni.
- 6/ A szavazóhelyiségben csak a bizalmiak, a helyettes bizalmiak (akik a pártok részére írják a leszavazottakat) és a kiküldöttek tartózkodhatnak, a rendőrség csak az ajtó előtt álljon és 10-20-as csoportokban engedje be a választókat.
- 7/ A szavazatlapok lehetnek bármilyen színűek és nagyságúak, összehajtva kell elfogadni. Az elnök dobja az urnába, ezáltal győződik meg arról, hogy nincs több lap összehajtva.
- 8/ A bizalmiak az asztalnál foglalhatnak helyet.
- 9/ Panaszt mindenki csak a maga nevében tehet, kifogást vagy észrevételt tenni (ha a személyazonosság vitás, vagy ha a kortesek a helyiségben erőszakoskodnak, cédulát osztogatnak stb. miatt:) csak a bizalmiaknak szabad. Ezeket az elnök saját hatáskörében intézi el.
- 10/ Ha az urna megtelt a nyílás előtt és le kell nyomni a lapokat, csak a bizalmiak jelenlétében szabad az urnát kinyitni és azonnal be kell csukni.
- 11/ A jegyzőkönyvnek a választás lényeges mozzanatait is tartalmazni kell, pl. ha valakit a rendőrrel ki kellett vezetetni, vagy ha a szavazást meg kellett volna szakítani, a választást az ebéd idejére sem lehet félbeszakítani.
- 12/ 4 óra előtt a választást befejezni nem lehet.
- 13/ 4 óra után senkit szavazásra bocsátani nem lehet, tehát még azt sem, aki már a szavazóhelyiségben tartózkodik.

14/ Több egyénre történt választásnál az alulírt nevek nem vétetnek számba (46 §.).

15/ Az összeszámlálást csak az elnök és helyettes elnök végezheti, a bizalmiak a lapokhoz hozzá nem nyulhatnak.

16/ A választási eredmény kihirdetendő.

17/ A leszavazottak névsorát és a szavazatlapokat be kell csomagolni és azt és a jegyzőkönyvet személyesen kell behozni a városházára.

Vas Megyei Levéltár. V. 173/c.

22.

A megválasztott képviselő mandátumátvétele Zalaegerszeg, 1939. június 1.

A vasárnap megválasztott Thassy Kristóf dr. a mai naptól már hivatalosan képviselője a zalaegerszegi választókerületnek. A szavazatok összeszámlálása ugyanis ma délelőttig elhúzódott, és déli 1 órakor a városházán adták át a mandátumot az új képviselőnek. Leadtak 14 368 szavazatot, s ebből Thassy Kristófra 7 659, Eitner Sándorra 6 709 esett, tehát Thassy Kristóf dr. 950 szótöbbséggel nyerte el a zalaegerszegi kerület mandátumát.

A megbízólevél átadása a polgármester hivatalos helyiségében történt több választópolgár jelenlétében. Telmann Sándor dr. választási elnök az erkélyről kihirdette a választás eredményét, és Thassy Kristótot megválasztott képviselőnek jelentette ki...

*Zalaegerszeg. Dokumentumok a város történetéből. Szerk.: Gyimesi Endre.
Zalaegerszeg, 1985. 335.old. – A Zalamegyei Újság cikke nyomán.*

23.

Jelentés a belügyminiszternek a zsidók választójogának kérdéséről Szekszárd, 1941. szeptember 22.

A zsidók országgyűlési, törvényhatósági és községi választójoga, valamint törvényhatósági és községi képviselő-testületi tagsága ügyében távbeszélőn kiadott rendeletére tisztelettel jelentem a következőket:

1. A vármegyében a zsidótörvény életbelépése előtt (1939. évi május hó 4.) az összes képviselőválasztói jogosultak száma 86 909 volt.

2. Az 1. pontban jelzett létszámból az 1939. évi IV. tc. alapján bejegyzett zsidók száma 2047.

3. Az 1939. évi IV. tc. alapján 1880 zsidó képviselő-választójoga szűnt meg.

4. Az 1939. évi IV. tc. életbelépése előtt a vármegyei törvényhatósági bizottsági tagok 387 volt.

5. Az idézett törvény hatálybalépése előtt a törvényhatósági bizottsági tagok között 14 rendes és 11 póttag volt zsidó.

6. Az említett törvény alapján 14 zsidó vesztette el rendes tagságát és 11 zsidó póttagsága szűnt meg.

7. A zsidótörvény hatálybalépése előtt a községi képviselő-testületi tagválasztók száma 76 574 volt.

8. A községi képviselőtestületi tagválasztók közül 1524 egyén lett az idézett törvénynek megfelelően bejegyzett zsidó.

9. A bejegyzett zsidók közül 1453 egyénnek szűnt meg a képviselő-testületi választójoga.

10. Az 1939. évi IV. tc. hatálybalépése előtt összesen 3462 képviselő-testületi tag volt.

11. A 10. pontban felvett képviselő-testületi tagok közül 153 egyén volt az idézett törvény hatálybalépése előtt zsidó.

12. A 11. pontban említett zsidók közül 125 zsidónak szűnt meg a községi képviselő-testületi tagsága.

Az e tárgyban f. évi szeptember 20. napján kiadott 91.798/1941. számú távirati rendeletre jelentem továbbá, hogy az 1939. évi IV. tc. alapján az országgyűlési képviselő-választók névjegyzékébe felvett zsidók száma a lajstromos névjegyzékben 2047, az egyéni névjegyzékben pedig 1867.

Szongott

alispán

*Évszázadokon át. Tolna megye történetének olvasókönyve III.k.
Szerk.: K.Balog János. Szekszárd, 1990. 544-545.old.*

**VI.
KOALÍCIÓS IDŐSZAKBÓL AZ EGYPÁRTRENDSZERBE
(1944–1960)**

1.

**Kecskemét küldötteinek megválasztása az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe
Kecskemét, 1944. december 16-17.**

Választási jegyzőkönyv

az ideiglenes Nemzetgyűlésbe Kecskemét városa által küldöttek megválasztásáról.

I., Jegyzőkönyv a jelölési eljárásról.

Felvétetett Kecskeméten, Óz utca 3. szám alatt a Kecskeméti Nemzeti Bizottság 1944. évi december hó 16. napján délután 3. órakor tartott üléséről.

Jelen voltak

A Független Kisgazdapárt részéről

Csikay Lajos
dr. Sándor József,

a Magyar Szociáldemokrata Párt részéről

Fekete Sándor
Kara Balázs,

a Magyar Kommunista Párt részéről

Kőnig Ferenc
Sztraka József.

A megjelentek, mint a megnevezett politikai pártok Kecskeméten működő szervezeteinek megbízottjai megalakítják a Kecskeméti Nemzeti Bizottságot, mint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front helyi szervét; a Bizottság elnökévé megválasztják dr.Sándor Józsefet.

Ezek után Kecskemét város küldöttjeinek az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe egyhangulag kijelölik

A Független Kisgazdapárt részéről

Balla Dömötör gazdálkodó,
dr.Révész László ügyvéd,

a Magyar Szociáldemokrata Párt részéről

Kovács Jenő gyári művezető,
Schmidt József szabó munkás,

a Magyar Kommunista Párt részéről

Básti Ágoston földmunkás,
dr.Molnár Erik ügyvéd

kecskeméti lakosokat és

mint pártonkívülit

vitéz Faragho Gábor vezérezredest.

A jegyzőkönyv aláíratott...

II., Jegyzőkönyv a választási eljárásról.

Felvétetett a kecskeméti városházán, ennek közgyűlési termében 1944. évi december hó 17. napján délután 3 órakor tartott választói gyűlésről.

Dr.Sándor József, a gyűlés elnöke, megállapítja,

hogy a választói gyűlés színhelyéről és időpontjáról Kecskemét város közönsége a Kecskeméti Hírlap 1944. évi december hó 16.-iki számában közzétett értesítéssel, továbbá a ma reggel kifüggesztett falragaszok útján tájékoztatott,

s hogy a városháza közgyűlési termében 6–700 főnyi választó közönség jelent meg Kecskemét városának minden társadalmi rétegéből és az itt működő összes demokratikus politikai pártokból;

ismerteti a Kecskeméti Nemzeti Bizottság által megejtett jelölési eljárást;

s miután feltett kérdésre a jelenlévő választó közönség közfelkiáltással jóváhagyta a jelölési eljárás eredményét,

kihirdeti, hogy Kecskemét város küldötteinek az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe egyhangulag megválasztottak

[ld. a jelölésnél lévő hét személyt]

A jegyzőkönyv aláíratott azzal, hogy a választási jegyzőkönyv 10 eredeti példányban állíttatott ki, melyek közül 7 példány az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe küldöttek megbízó leveléül szolgál, míg a további 3 példány közül egy az Ideiglenes Nemzetgyűlés Elnökéhez, egy a megalakítandó kormány Belügyminiszteréhez terjesztetik fel, egy példány pedig Kecskemét város levéltárában helyeztetik el.

Dr.Sándor József
elnök

König Ferenc
jegyzőkönyvvezető.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának
megbizottjai¹:

v. Faragho Gábor

Dr.Molnár Erik

Bács-Kiskun Megyei Levéltár. Fényképmásolatok (1944.)

¹ Az 1944. december 22-én Debrecenben megalakult ideiglenes nemzeti kormányban Faragho Gábor közellátásügyi, Dr.Molnár Erik pedig népjóléti miniszter.

2.

**A főváros képviselői a Nemzetgyűlésben
Debrecen, 1945. március 13.**

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés Politikai Bizottsága 1945. évi március 12-én tartott ülésében foglalkozott az Ideiglenes Nemzetgyűlés kiegészítésének kérdésével és arra a megállapításra jutott, hogy országépítő munkáját az ország szívének, Budapestnek, az idegen elnyomás alól való felszabadulása után, a Főváros képviselőinek a Nemzetgyűlésen való részvétele nélkül nem kezdheti meg.

A Politikai Bizottság felhatalmazást és megbízást adott részemre arra, hogy Nagy-Budapest képviselőit az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe hívjam. Nagy-Budapest képviselőinek létszámát 108 főben állapította meg.

Amidőn erről a Budapesti Nemzeti Bizottságot örömmel értesítem, van szerencsém felkérni arra, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe kiküldendő 108 képviselőt kijelölni, ezeket népgyűlésen, lehetőleg még e hó 20.-áig megválasztani, a megválasztott képviselőket megbízó-levéllel ellátni és a választás tényéről engem haladéktalanul értesíteni sziveskedjék.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés államépítő munkáját április hó első napjaiban fogja megkezdeni és e nagy munkára szeretettel várja Nagy-Budapest képviselőit.

Szívélyes üdvözetét küldi:

Dr. Zsedényi Béla
Az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke

Források Budapest múltjából. Szerk.: Ságvári Ágnes. IV.k. Bp. 1973. 63.old.

3.

**Részletek a nemzetgyűlési választásokról szóló 1945. évi VIII. törvénycikkből
1945. szeptember 16.**

1.§. (1) A nemzetgyűlési választásokat az egész ország területén e törvény hatálybalépésétől számított 60 (hatvan) napon belül meg kell tartani....

2. §. (1) A nemzetgyűlés megbízatása első összeülésétől számított 4 (négy) évre szól. A nemzetgyűlési képviselőket részben a pártok választókerületi lajstromain kell megválasztani általános, titkos, közvetlen, egyenlő és községenkénti választójog alapján, az érvényesen leszavazott választók arányában, úgy hogy 12.000 érvényes szavazatra essék egy képviselői megbízatás; továbbá 50 (ötven) képviselőt kell választani ugyanazzal a szavazással a pártok országos lajstromai alapján. Az így megválasztott nemzetgyűlés első ülésén, megalakulása előtt további 10 képviselőt választ tagjai közé az ország szellemi és közéleti vezető személyiségei közül.

(2) A választáson csakis olyan párt vehet részt, melynek részvételi jogát – a párt céljainak, vezetőinek és összetételének demokratikus szempontból való megvizsgálása alapján – az Országos Nemzeti Bizottság megállapítja. A pártok ezirányú kérelmüket jelen törvény hatálybaléptétől számított 5 (öt) nap alatt nyújthatják be.

4.§. (1) Nemzetgyűlési választójoga van minden magyar állampolgárnak, aki huszadik életévét betöltötte vagy a választói névjegyzék összeállításának évében betölti és 1945. évi szeptember hó 1-én Magyarország 1937. évi december hó 31-i határán belül lakott. Ez utóbbi kellék alól a minisztérium a belügyminiszter előterjesztésére felmentést adhat.

(2) Választójogosultság szempontjából magyar állampolgárnak kell tekinteni – ellenkező adat híján – azt is, aki Magyarország 1918. évi október hó 31-i területén belül született és Magyarország 1937. évi december 31-i határain belül lakik.

(3) Annak, aki a németek vagy fasiszták elleni harcban fegyveresen résztvett és ezt az Országos Nemzeti Bizottság az előterjesztett bizonyítékok alapján igazolja, választójoga van akkor is, ha tizennyolcadik életévét betöltötte, vagy a választói névjegyzék összeállításának évében betölti.

5. §. A választójogból ki van zárva:

1. aki elmebetegség miatt gondnokság alatt áll, s ezt a törvényszék gondnokság alá helyező határozata tanúsítja,

2. aki elmebeteg, még ha nem is áll gondnokság alatt, s ezt ideiglenes gondnokság alá helyező határozat vagy hatósági orvosi bizonyítvány tanúsítja,

3. aki büntett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt bírói határozat alapján előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban van, vagy szabadságvesztését tölti,

4. akit politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésére jogerősen elítéltek....,

5. aki ellen a népbíróság marasztaló ítéletet hozott, vagy aki ellen a népügyészség vádiratot bocsátott ki,

6. aki e törvény hatálybalépésekor rendőrhatósági őrizetben (internálva) van,

7. aki maga vagy vele közös háztartásban élő házastársa üzleténél vagy foglalkozásánál fogva erkölcsrendészeti ellenőrzés alatt áll,

8. aki a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és a földműves nép földhözjuttatásáról szóló 600/1945. M. E. sz. rendelet 5. §-a értelmében hazaárulónak, háborús vagy népellenes bűnösnek minősül, mert a német fasizmus politikai, gazdasági és katonai érdekeit a magyar nép rovására támogatta, vagy önkéntes jelentkezéssel német, fasiszta katonai vagy rendfenntartó alakulatba belépett, vagy valamilyen német katonai vagy rendfenntartó alakulatnak a magyarság érdekeit sértő adatokat szolgáltatott, vagy mint besúgó működött, vagy ismét felvette német hangzású családi nevét...

9. aki az 529/1945. M. E. sz. rendelet 3. §-ában említett egyesületben, pártban vagy szervezetben (1. Antibolsevista Ifjúsági Tábor, 2. Baross Szövetség, 3. EMSZO, 4. Etelközi Szövetség, 5. Ébredő Magyarok Egyesülete, 6. Honszeretet, 7. Kékek Klubja, 8. Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség, 9. Kettős Kereszt Vérszövetség, 10. Levente Egyesület, 11. Magyar Jövő Szövetség, 12. Magyar Országos Védő Egyesület (MOVE), 13. Magyar Élet Pártja, 14. Magyar Megújulás Pártja, 15. Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete, 16. Magyar Nemzeti Szocialista Párt, 17. Magyar Tudományos Fajvédő Társaság, 18. Magyar Ügyvédek Nemzeti Egyesülete, 19. Nemzeti Munkaközpont, 20. Népakarat Pártja, 21. Nyilaskeresztes Párt Hun-

garista Mozgalom, 22. Országos Vitézi Szék, 23. Országos Nemzetvédelmi Bizottság, 24. Turul Szövetség, 25. Zsidókutató Intézet), vagy az 1919. Júniusi Bajtársak Szövetségében, a Társadalmi Egyesületek Szövetségében (TESZ), a Magyar Keresztény Nemzeti Ligában, vagy Magyar-Német Társaságban tisztséget viselt és pedig a Baross szövetségben, Honszeretet és Levente Egyesületben csak az, aki országos vagy megyei vezető tisztséget töltött be, a többi egyesületben csak az, aki bármilyen tisztséget viselt; kivétel az, akit az igazolási eljárás során feltétel nélkül igazoltak, vagy aki tisztéről még 1941. évi június hó 22. előtt lemondott és azt követően antifasiszta magatartást tanúsított...

6. §. Nemzetgyűlési képviselővé választható, akinek a választás időpontjában választójoga van, tekintet nélkül arra, hogy a választói névjegyzékbe fel van-e véve. Nem választhatók képviselővé a honvédség és a rendőrség tényleges szolgálatot teljesítő hivatásos állományú tagjai...

*Magyar Törvénytár. 1943-1945. évi törvéncikkek.
Budapest, év n. [1946]. 110-113.old.*

4.

A Kisgazdapárt választási felhívása Budapest, 1945. szeptember 19.

Felhívás

A magyar nép életének döntő szakaszához érkezett. Választ Budapest és választ az ország. Ez a választás nemcsak a pártok erőpróbája, hanem az egész egyetemes magyarságnak is sorsdöntő küzdelme lesz a szabad magyar jövőöért. Félreérthetetlenül meg kell mutatni a világnak, milyen életformát kíván a nemzetnek, milyen rendszert az országvezetésnek. Olyan lesz az országunk, amilyennek mi magunk formáljuk.

A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt az osztályokon felülemelkedő magyar egységet akarja megvalósítani. Minden becsületesen dolgozó magyarnak becsületes megélhetést. A magántulajdon tiszteletben tartását, a családi élet tisztaságát, a hívő magyar élet lehetőségét. Szabadságot, rendet, nyugalmat és az ország egész gazdasági gépezetének szerves munkába állítását. A párt erkölcsi és anyagi támogatást kér és vár mindazoktól, akik magukat magyarnak érzik és megértik a Kisgazdapárt harcának jelentőségét. Sokszorozza meg erőnket a nagy cél. Fáradságot nem ismerhetünk, az áldozatokat vállalnunk kell.

Adjuk anyagi és erkölcsi erőnket a választásban a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Pártnak, az örök, nagy magyar eszményeket szolgáljuk áldozatunkkal. A gyűjtéssel megbízott tagjaink, valamint kerületi pártszervezeteink és a pártközpont az átvett összegek ellenében hasonló összegről szóló – az aláírásokkal ellátott – „Emlékiratot” tartoznak kiszolgáltatni.

TILDY ZOLTÁN pártvezér
NAGY FERENC orsz. elnök
VARGA BÉLA orsz. alelnök

Kis Újság, 1945. szeptember 19.

5.

**A két munkáspárt közös választási felhívása
1945. szeptember 27.**

Munkások! Polgárok! Magyarok!

Október 7-én választja meg Nagy-Budapest népe új önkormányzati testületeit.

A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt a választásokon közös listával indul.

A két munkáspárt – fenntartva szervezeti önállóságát – véd- és dacsövetséget kötött a reakció ellen az új, demokratikus Budapest kiharcolására.

A munkásegységnek, a dolgozók egységlistájának célja: végleg megsemmisíteni a régi városháza reakciós, fasiszta, antiszociális, népellenes szellemét. Biztosítani akarjuk, hogy a budapesti törvényhatóságokban és a pestkörnyéki önkormányzatokban a dolgozó nép érdekei érvényesüljenek! Új Budapestet akarunk! Azt akarjuk, hogy Nagy-Budapest a magyar demokrácia fellegvára legyen!

Ezért akarunk munkástöbbséget Budapesten!

A magyar demokrácia legszilárdabb támasza: a munkásosztály!

A dolgozó nép érdekeinek legkövetkezetesebb képviselői: szociáldemokraták és kommunisták. A magyar újjáépítés legáldozatkészebb munkásai: kommunisták és szociáldemokraták. A reakciónak, az újjáépítés szabotálóinak és elgáncsolóinak, a feketézésnek és korrupciónak legkérlelhetlenebb ellenfelei és üldözői: szociáldemokraták és kommunisták. A két munkáspárt a demokrácia belső rendjének, a termelő munka biztonságának legszilárdabb őre és védelmezője.

Ezért a munkástöbbség kivívása Nagy-Budapesten nemcsak munkásérdek, hanem érdeke minden dolgozó néprétegnek.

A munkásegység táborához kell csatlakoznia, a dolgozók egységfrontjára kell szavaznia minden kétkezi és szellemi munkásnak, a gyárak és irodák dolgozóinak, kisiparosnak és kiskereskedőnek, tanárnak és mérnöknek, tanítónak és orvosnak, közalkalmazottnak és szabadfoglalkozású értelmiséginek, nőknek és ifjúságnak!

Munkásegységgel – munkástöbbségért – a dolgozók új, demokratikus Budapestjéért!...

...A dolgozók egységfrontjának választási győzelme a záloga annak, hogy Magyarország fővárosa újjáépül és szebb lesz, mint valaha.

A romjaiból újjászülető Budapest nem a nyomortanyák és a dőzsölő fényűzés városa lesz, hanem az újjászülető magyarság büszkesége, a nemzeti kultúra központja, a dolgozók demokratikus Magyarországának gyönyörű fővárosa.

Budapest újjászületésére szavaztok, ha a dolgozók egységlistájára szavaztok!

Munkások! Polgárok! Magyarok!

A nagybudapesti választásokon nemcsak Budapest jövőjéről dönt a főváros népe. A nagybudapesti választás az országos választások főpróbája! A nemzet jövőjéről, a demokrácia sorsáról, a magyar újjáépítés sikeréről van szó! A magyar reakció-

ra kell megsemmisítő csapást mérni, mely befurakodva a demokratikus pártokba igyekszik megbontani a nemzeti egységet, alá akarja ásni Magyarország megszilárduló nemzetközi helyzetét, zavart és rendetlenséget akar előidézni, hogy elgáncsolja az újjáépítés művét. Aki a magyar demokráciát akarja megszilárdítani, szorosabbra akarja kovácsolni a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front sorsát, biztosítani akarja az újjáépítés sikerét a reakció hátbatámadásával szemben, meg akarja vetni a nemzet felemelkedésének alapját,

az október 7-én a dolgozók egységfrontjára szavaz!

Szociáldemokrata Párt

Magyar Kommunista Párt

Szakasits Árpád

Rákosi Mátyás

Szabad Nép, 1945. szeptember 27.

6.

Kisgazdapárti győzelem a választásokon 1945. november 6.

*Mindenütt nagy többséget kapott
a Független Kisgazda Párt!*

*A budapesti választások eredménye: Paraszt Párt 9314, Radikális Párt 4265,
Polgári Demokrata Párt 22.448, Kommunista Párt 112.388,
Szociáldemokrata Párt 125.895, Kisgazda Párt 293.376 szavazat*

Hosszu idő, talán évszázadok várakozása után, végre vasárnap megtörtént Magyarországon az első demokratikus választás. Az elnyomott magyar nép, amelyet mindig kisemmiztek a hatalom urai az ország irányításából, amelyet nem engedtek szóhoz jutni, belekergették felelőtlen kalandokba és lelkiismeretlen játékokba, amelyek tönkretették jelenét és bizonytalanná tették jövőjét, végre egyszer demokratikus módon, az igazi demokrácia méltó eszközeivel fejezhette ki akaratát és beleszólhatott saját életének irányításába.

Történelmi pillanat volt, amikor az első névtelen szavazó leadta szavazatát az urnánál. Szimbóluma volt ez az új életnek – a kezdésnek a szimbóluma. Ezzel a lépéssel kezdette meg a magyar nép boldogabb, szebb jövőjének kiépítését. Mindenki tudatában van annak, hogy nehéz idők jönnek ránk, sok szenvedéssel és sok bajjal terheltlen, de mindenki tudja azt is, hogy a szenvedéseken, nélkülözéseken túl kapu nyílt a szabadabb, emberibb életre, a demokratikus, szociális Magyarországra. Ennek az országnak a felépítését szolgálta az első igazán szabad magyar választás, melyet nem csendőrszuronyok és nem a hatalom kényszerítő eszközei dirigáltak. Az a tény, hogy a magyar nép az eddigi jelentések szerint is eddig soha nem látott mértékben vett részt a választásokon, mutatja, hogy a magyarság látja ennek a pillanatnak, ennek az aktusnak a fontosságát és minden erejével azon van, hogy odaálljon a demokratikus építés hívő munkásai közé.

A választások tisztán és szabadon zajlottak le. Mérhetetlen fontossága van ennek a ténynek, mert ez a tény nemcsak a belpolitikai erőviszonyokat tisztázza Ma-

gyarországon, hanem egyúttal lehetővé teszi számunkra a külföld elismerését is. Délkelet-Európában az első ország vagyunk, amely a demokrácia átmeneti formájából át tudott térni a demokrácia kiérettebb, tiszta teljességére és ez a tény nem fog nyomtalanul elmulni a nemzetközi politikában sem. Biztosak lehetünk afelől, hogy ennek a tiszta demokratikus választásnak meg lesz a külpolitikai eredménye is. Ez a választás módot fog nyújtani arra, hogy mai nehéz helyzetünkben megse-
gítsenek bennünket a világ gazdagabb, győztes népei is, és elesett, szegény sor-
sunkból fel tudjunk emelkedni arra a rangra, amely a szabad népek nagy családjá-
nak tagjait megilleti.

Kis Ujság, 1945. november 6.

7.

**Képviselőtestület újjáalakítása delegálással
Nagykanizsa, 1946. október 23.**

Jegyzőkönyv

Felvétetett 1946. okt. 23-án tartott Nemzeti Bizottsági gyűlésen, ahol jelen vannak: Hackler János elnök, Varga József polgármester, Csepregi Zoltán, Vass Imre, Pogány István, Kaufer Sándor, Hegyi János, Szabó István, Horváth 15 Lajos, Baj László, Dr Eichner Árpád és Siklósy János.

Hackler János elnök üdvözli a megjelenteket a gyűlést megnyitja:

Jegyzőkönyv hitelesítésére felk[ér]i: Vass Imre és Baj Lászlót.

Ezen N.B. gyűlést azért vált szükségessé, mert 1945 jun.22-én N.B. felhívta a Pártokat, hogy alakítsák meg a képviselőtestületet, ahol minden párt és Szakszervezet 17 mandátumot, míg a Kisgazdapárt 8-at kapott. Ezt az elosztást akarjuk megváltoztatni és többszöri tanácskozás után olyan megállapodásra jutottak a Pártok, hogy:

Kisgazda Párt	31 mandátumot
Szociál demok.	12
Komm.párt	12
Szakszervezet	14
Nemzeti Paraszt	7
<hr/>	
összesen	76

Ez tette lehetővé, hogy N.B. összeüljön és újra benevezett tagokkal újjáalakuljon.

Jelöléseket minden párt beadta. Nemzeti Paraszt Párt holnap reggelig 1 tagot módosít.

Közgyűlés hétfőn délután 3 órakor lesz.

Bizottságok arányszámának megállapítására holnap d.u. 4 órakor minden párt 1 taggal képviselve a Főjegyzői Hivatalba jelenjen meg.

Régi képviselőtestületi tagoknak le kell mondani és újakat kell bejelölni.

Hromatsek Vince kérte közellátási lisztben részesüljön. Polgármester nem javasolja és ehhez a N.B. is hozzájárul.

Más tárgy nem lévén az elnök az ülést bezárja.

Nagkanizsa 1946 okt. 23-án.

Hackler János
elnök.

Kaufér Sándor
jegyző.

Hitelesítők:

Vass Imre

Baj László

Zala Megyei Levéltár. Nagykanizsai Nemzeti Bizottság iratai 62/1946. sz.

8.

Választási megbízólevél
Budapest, 1947. augusztus 26.

Megbízólevél

A Magyar Kommunista Párt Főtitkársága és a Szociáldemokrata Párt Központi Titkársága megbízza

Lakatos Dezső elvtársat,
a Magyar Kommunista Párt tagját,

hogy a választás befejezéséig teljhatalmú megbízottként naponta üljön össze a testvérpárt megbízottjával és röviden tárgyalják meg a két párt között esetleg felmerülő vitás ügyeket és a közös tennivalókat. *Határozataikat csak együttesen hajthatják végre.*

A központi megbízottak feladata éberrel őrködni a választás tisztasága felett és vigyázni arra, hogy ne provokálják a munkáspártokat s ahol ilyen jelenségek volnának, azonnal helyszíni kiszállással izolálni és visszaverni azt.

A választás napjára a két párt a saját helyiségében, az ipari városok kivételével civilben mozgósítja a rendezőgárdát, hogy az esetleges provokációk meghíúsítására, a rend fenntartására felhasználhassa őket.

Ez a megbízatás szeptember 1-ig, a választás befejezéséig érvényes.

Budapest, 1947. augusztus 26.

Farkas Mihály
Magyar Kommunista Párt
főtitkár-helyettese

Marosán [György]
Szociáldemokrata Párt
főtitkár-helyettese

Dokumentumok Zala megye történetéből 1944-1947. Zalai Gyűjtemény 37.
Szerk.: Káli Csaba, Mikó Zsuzsa. Zalaegerszeg, 1995. 229. old.

9.

**„Kékcédulákkal” elkövetett választási csalások
Nagykanizsa, 1947. szeptember 3.**

A választási bizottság elnökének és a rendőrségnek fellépése megakadályozta a nagyarányú szavazási visszaéléseket Nagykanizsán

Az igazságügyminisztérium utasította az államügyészséget az ügy kivizsgálására

Tegnap délelőtt a nagykanizsai államügyészséget az igazságügy-minisztérium táviratilag utasította, hogy folytasson vizsgálatot a választási visszaélések felderítésére és a vizsgálat eredményéről azonnal tegyen jelentést. A jelentés megtétele után dönt majd a minisztérium, hogy milyen további lépéseket tesz ebben az ügyben. A vizsgálatot dr. Takács [József] államügyész az utasítás vétele után – értesülésünk szerint – azonnal megindította. Kihallgatta az ügyben a nagykanizsai választási bizottság elnökét. Most pedig röviden felsoroljuk, mi történt 1947. aug. 31. reggelétől fogva.

A rendőrség átveszi a két letartóztatott egyént

A választások vasárnap reggel rendben megindultak. 9 óra körül azonban a kanizsai központi választási bizottság telefonja megszólal s az V. választási kerület jelenti, hogy két választó, név szerint Juhász János és Sós József Zalaegerszegen és Keszthelyen kiállított kék névjegyzék-kivonattal leszavaztak. Az összehasonlításnál kiderült, hogy a két kivonatot ugyanaz a kéz állította ki. A két szavazó közül az egyik süketnek tetette magát, de ott kint kiderült, hogy hallása kifogástalan, s az igazolásukra felmutatott bejelentőlapok adatait összekeverték. Nyilvánvalóvá vált tehát, hogy csalók.

Zalaegerszeg-Keszthely-Szigetvárról jöttek Nagykanizsára

A két álnéven szavazó egyént letartóztatják és a rendőrségre kísérik. Időközben kiderül az is, hogy a Sós néven garázdálkodó „kékszavazó” egyénnél még van egy csomag kék színű névjegyzék-kivonat. Egy zalaegerszegi nyomozótiszt veszi át őket, felkíséri az államrendőrségre, ott megkezdik kihallgatásukat. Nyilván most is ott vannak letartóztatásban...

Vasárnap d.e. 9 órakor az V. kerület gyanús „kékcédulásokat” jelent

Az V. kerületi jelentést további panaszok követték, amelyek ugyancsak hasonló visszaélésekről szóltak. A kanizsai választási bizottság elnöke azonnal érintkezésbe lépett a rendőrkapitányság vezetőjével. Kiderült, hogy a reggeli órákban több csoport kékcédulás szavazóbriganti érkezett Nagykanizsára s ezek egy sor körzetben már le is szavaztak. Egy kilences csoport például Kiskanizsa mind a hat körzetében leadta szavazatát. A választási bizottság elnöke és a kapitányság vezetője ezután végigjárják a kerületeket, hogy a „kékcédulás” szavazási visszaéléseket ellenőrizzék.

Keszthely: Ilyen egyének nincsenek

Nagykanizsa választási bizottsága felhívja a keszthelyi központi összeíró bizottságot, hogy léteznek-e a keszthelyi keltezéssel megjelölt kivonatokon szereplő egyének a valóságban. A válasz először igenlő, a telefonáló azonban nem nevezi meg önmagát.

Egy óra múlva jelentkezik név szerint a bizottság elnöke és kétséget kizárólag közli, hogy ilyen nevek a keszthelyi választók névjegyzékében nem szerepelnek.

1/4 11: a kékcédulás szavazót leállítják

A kanizsai bizottság elnöke felhívja a zalaegerszegi főispánt, jelenti a visszaéléseket és utasítást kér. Ajánlatára Papp Andor kiadja a rendelkezést, a „kékcédulás” szavazást le kell állítani s csak délután 4 órakor lehet folytatni egy szavazóhelyiségben. Az intézkedést Kanizsa 15 választókerülete megkapja s a rendelkezés értelmében járnak el.

1/4 2: a belügyminiszter közbeszól

Időközben, negyed 2-kor megérkezik a belügyminisztérium távirata a kanizsai központi választási bizottsághoz: a választás menetét nem szabad meggátolni. Az előbbi főispáni rendelkezés tehát hatályát veszti, a cél azonban el van érve: a kékcédulás szavazóbrigantik továbbálltak Nagykanizsáról: a szabályellenes szavazás megszűnt.

Megállapítást nyert, hogy Nagykanizsán választási kivonattal 350 ember szavazott, ezek közül 158-at Keszthely és Zalaegerszeg jelzéssel állítottak ki ugyanazon írással, ezek tehát feltétlen törvényellenesen használt cédulák, de a jelek szerint kb. 200-250 ember szavazott le Kanizsán jogszerűen. Mindez alig két óra leforgása alatt történt...

Dokumentumok Zala megye történetéből 1944-1947. Zalai Gyűjtemény 37.

Szerk.: Káli Csaba, Mikó Zsuzsa. Zalaegerszeg, 1995. 230-232.old.

A Zalai Világosság cikke nyomán.

10.

**Beszérvázlat a Népfrent-gyűlések szónokai részére
Budapest, 1949. május 8.**

Egy hetünk van hátra a választásig. Május 15-én hazánk népe az urnák elé járul, hogy becsületes dolgozóhoz, jó magyarhoz méltó módon kinyilvánítsa szabad akaratát és megválassza az új országgyűlés tagjait.

Ma egy hete azonban valamennyien láthattuk, hogy a dolgozó magyar nép hatalmas lelkesedéssel sorakozik fel a Népfrent mögött. *Május elsején ünneplőbe öltözött az egész ország.* Az ország gazdái, a munkások, parasztok és értelmiségiek a teremtő munka nagy nemzeti ünnepén milliós számra sereglettek egybe, az elvégzett jó munka elégedettségével, a boldog, biztos jövő tudatával vonultak fel a Népfrent zászlai alatt. Városaink, virágdíszbe öltött falvaink sose láttak még ilyen lelkes, büszke, bizakodó népet. Május elseje igazi népszavazás, nagy hitvallás volt a népi demokrácia gazdag eredményei, ötéves tervünk és a béke mellett: hitvallás a Népfrent és nagy vezére, Rákosi Mátyás mellett...

Ez a nép megmutatta, hogy valóságos csodákra képes. Nem riadt vissza a nehézségektől; bátran nekivágott a harcnak is, munkának is. *Háborúsújtotta hazánkat szinte máról-holnapra nemcsak talpraállította, hanem újjá is teremtette. Az urak országának romjain a dolgozók hazája épült fel.* Amerre szemünk ellát, új

utak, hidak, gyárak, bevetett földek, szaporodó jószág, több mint százezer új parasztház hirdeti dolgos kezünk munkáját, eredményét.

Ezek az eredmények szólították május elsején ünnepi gyülekezésre a dolgozó parasztságot: egyfelől, hogy a jó munka után friss pecsétet üssön a munkás-paraszt szövetségre, másfelől, hogy jövő tennivalóinkat felmérve, a Népfront lobogója alatt még szorosabbra zárjuk a magyar dolgozók sorait.

Mert tennivalónk bőven akad. Magyarország most már a dolgozók hazája: *s a mi hazánkat a mostaninál is sokkalta szebbé, gazdagabbá, erősebbé akarjuk tenni*, hogy öröme teljék benne népünk minden fiának, lányának... S akinek szeme van láthatja, hogy ehhez a célhoz csak az az út vezet, melyen eddig is haladtunk, s melyen a Népfronttal visszük előre népi demokráciánkat. Ezért szavaz minden becsületes dolgozó magyar a Népfontra, s ezért van az, hogy hazaáruló, hitvány, aki nem szavaz le a Népfront mellett....

A képviselőjelöltek sorát Rákosi Mátyás vezeti, hazánk legelső építője. Mellette ott sorakoznak fel a demokratikus pártok kipróbált vezetői: *Dobi István, Erdei Ferenc* és a többiek, ott vannak az élmunkások, a mintagazdák, a tudósok, nevelők, a magyar nép legjava, kik jól gazdálkodnak az ország sorsával s biztos kézzel vezetnek bennünket a virágzó, boldog jövő felé.

Utunk előre vezet: eddigi eredményeinket továbbfejlesztve, ötéves tervünk megvalósításáért, független, szabad hazánkért és a békéért előre a Népfront zászlaja alatt. Győzni fogunk, mert biztosíték erre dolgos kezünk, igazi hazafiságunk s dolgozó népünk egysége, mert győzhetetlen ügyet szolgálunk: dolgozó népünk felemelkedésének, hazánk felvirágoztatásának, a boldog, erős, független Magyarországnak ügyét.

A Népfront-szónokok hangsúlyozzák ki beszédükben, hogy pártjuk azért csatlakozott a Népfronthoz, mert magáévá tette azokat a célkitűzéseket, amelyek a beszédben vannak és így egyesült erővel munkálkodnak a pártok azon, hogy az ötéves tervet megvalósítsuk, a békét megőrizzük.

Ismertessék pártjuk nevében azokat az indokokat, melyek miatt pártjuk az egységes Népfront-listán indul a választásokon. Ezenkívül népszerűsítsék a helyi képviselőjelölteket, beszéljenek a demokrácia, a hároméves terv helyi eredményeiről is.

Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály, Nyomtatványgyűjtemény 89.237.1.

11.

Az országgyűlési választások eredménye a fővárosban Budapest, 1949. május 19.

A belügyminisztérium választási csoportja jelenti:

Valamennyi választókerületi székhelyen a választás eredményének összeszámolása az összes szavazókörök jegyzőkönyveinek eredményei alapján végetért.

A május 15-i országgyűlési képviseléválasztáson az idén először jogosult 1928- és 29-es két új korosztállyal, a hadifogságból visszatértekkel és a választójogosultságukat 1947 óta visszanyertekkel együtt a névjegyzékbe felvett választójogosultak száma 6 053 972 volt.

A 6 053 972 választójogosultból

leszavazott 5 730 519 (az összes választójogosultak 94,7 százaléka)

a Népfontra szavazott 5 478 515 (az összes szavazók 95,6 százaléka)

ellene szavazott 165 283

érvénytelen 80 721

Az egyes választókerületek végeredménye:

Választókerület	Jogosult	Leszavazott	Népfontra szavazott
VIII. Nagybudapest	1 134 676	1 089 839	1 049 238
		ellene	érvénytelen
		28 281	12 320

Az egyes választókerületekben megválasztott képviselők száma a következő:

VIII. Nagybudapest 65 képviselő

Szerdán délben a Magyar Függetlenségi Népfront helyiségében a nagy-budapesti választókerület IV. kerületi választási bizottsága kihirdette a választás nagybudapesti eredményét. Nagybudapesten 1 134 676 szavazójogosult közül 1 089 839, azaz 96,04 százalék élt szavazati jogával. A leadott szavazatoknak 96,27 százalékát a Népfront kapta.

Bíró Mihály, a bizottság elnöke ezután a listán szereplő 130 képviselőjelöltnek átnyújtotta a képviselői, illetve pótképviselői megbízó levelet. – –

Források Budapest múltjából. Szerk.: Ságvári Ágnes. IV.k. Bp., 1973. 477-478.old. - A Szabad Nép cikke nyomán.

12.

Városi pártbizottsági jelentés a választásokról Zalaegerszeg, 1949. május 26.

Pártunk vezetése mellett a Függetlenségi Népfront zászalaja alatt lefolyt választási küzdelemben Zalaegerszeg város területén a szavazók 98,5 %-a a Függetlenségi Népfontra adta le szavazatát. Ez az eredmény azt mutatja, hogy a Zalaegerszegi Pártbizottság és az alapszervezetek a választási politikai kampány során hatalmas munkát végeztek és szép eredményt értek el.

Az előkészületek április 11-én az agitációs iskola vezetőinek kiképzésével kezdődtek, ahol az erre a munkára beállított hatvan elvtárs öt napon át odaadónan tanult. Április 19-től 23-ig, öt estén keresztül, 550 agitátorunk tanult lelkesen és szorgalmasan, a lemorzsolódás egészen kis százalék volt.

Ugyanerre az időszakra esett Május 1-ének előkészítése, amelynek során Zalaegerszeg város minden egyes rétege megmozdult soha nem látott tömegmozdulással, felvonulással és népünnepellyel ünnepelt. Május elseje megmutatta Pártunk vezető szerepét és erejét, megmutatta a város kis létszámú munkásosztályának hallatlan nagy mértékben való megerősödését; az egész város népét magunkkal tudtuk sodorni.

Május elseje után erőteljesebben indult meg az egyéni agitáció, sorozatos kisgyűlések tartása, a tömegek között végzett felvilágosító munka. Mint második nagy erőpróbáról kell megemlékeznünk Rákosi elvtárs május 7-i fogadtatásáról, melyre mintegy 4–5 ezer ember jött össze. A május 8-i celldömölki nagygyűlésre Zalaegerszegről mintegy 2600-2800 dolgozó vonult fel, köztük 300-400 fiatal.

A választás napja maga is népünnepély volt. Reggel hat órától éjfélig szünet nélküli mozgás, éneklés az utcán. Délelőtt az üzemek, hivatalok szín pompás felvonulása, délután a központi színpad előtt mintegy háromezer ember nézte végig a kultúrműsort. Akik leszavaztak, vidáman énekeltek, táncoltak a késő esti órákig. Rendzavarásra, provokációra sehol sem került sor, és megfelelő időben a szavazás véget is ért.

Az egyes osztályok, rétegek választás ideje alatti fejlődését, magatartását tanulmányozva messzemenően ki kell emelni a kislétszámú zalaegerszegi munkásosztályt, mely a választás sikere érdekében a legnagyobb áldozatot hozta. Ők fogadták legjobban a választási hármast, ők érték el az agitációban a legjobb eredményt, de az egész választási kampány alatti fizikai munkát is – lásd díszkapuk építése – ők végezték el. A városi kispolgárság, a közalkalmazotti réteg, a kisiparosság, a kiskereskedők és más foglalkozásúak, akik egyre inkább otthon érzik magukat a népi demokrácia légkörében, kezdik kivenni a részüket a legkülönbözőbb munkákból.

A városnak mintegy 8-9 %-át kitevő földművese és földmunkása volt a leggyengébben megközelíthető, részben mert a város külsőségein és a város közelében laknak szétszórt településeken, részben, mert a klerikális reakció erre a rétegre tudott leginkább befolyást gyakorolni. Parasztságunk szervezésében azonban eredményt tudtunk elérni a város határában lévő két tanyán, Nekeresdben és Neszelében. Mindkét tanya csoportosan vonult fel, és egyértelműen adta le szavazatát a Függetlenségi Frontra....

A választási kampány idején mintegy 120–130 területi és üzemi kisgyűlést tartottunk, melyeken hozzávetőleges becslés szerint 6000–6500 emberrel beszéltünk. Igen nagy szolgálatot tettek falujáróink, akik igen nagy áldozatokat hoztak, rendkívüli nagy erőpróbáról tettek tanúságot, amikor fáradságot nem nézve, nagyon sokszor éjjeli órákban tértek haza gyalogosan, esőben, sárban. Falujáróink megszerették magukat a falusi néppel. A falujáró munkában előnyösen vált be a szövetséges pártok tagjainak részvétele.

Államapparátusunk nagyjából kielégítően végezte munkáját. Súlyos hiba volt azonban, hogy a névjegyzékek pontatlanok voltak, sok olyan személy szerepelt bennük, akiket törölni kellett volna. Egyebekben közigazgatási szerveink helyüket megállották. Rendészeti szerveink munkájukat jól ellátták. A pedagógusok szülői értekezletek tartásával, szülői látogatásokkal segítették a Népfrontot. Budapesti elvtársaink, a választások alatt a Városi Pártbizottságnak odaadó munkájukkal nagy támogatást jelentettek...

Összegezve: megállapíthatjuk, hogy a választási kampány, a tömegek közt folytatott munka kétségkívül pozitívummal végződött. Az eljövendő időkben hibáink kijaví-

tásával, eredményeink megszilárdításával, a tömegek aktivizálásával, jó várospolitikával, a szövetséges pártok és tömegszervezetek jó irányításával Pártunkat méginkább vezető erővé, az élet minden területének irányítójává tudjuk tenni.

Seress János

Zalaegerszeg. Dokumentumok a város történetéből.
Szerk.: Gyimesi Endre. Zalaegerszeg, 1985. 434-436.old.

13.

**Szemponatok a kerületi, járási, városi tanácsok összetételére
Budapest, 1950. július 13.**

Kerületi, járási, városi Tanácsok tagjai:

A Tanácsban a párttagok arányszáma 60 % kell, hogy legyen. Ennél több nem lehet, de lefelé a párttagok arányszámának rovására el lehet térni a megadott számoktól.

40 % pártonkívüli

15-20 % 25 éven aluli legyen.

A kerületi és városi Tanácsok	30-32 %-a és a
Járásai Tanácsok	25-30-a legyen nő.

Szociális összetétel:

Budapest-kerületi és ipari jellegű városok Tanácsainál:

60-65 % munkás

15-20 % értelmiségi

15-20 % egyéb

A Budapest-i kerületi és az ipari jellegű városokban, ahol van mezőgazdaság, ott a lakosság arányának megfelelően erős képviselést kell kapni a parasztságnak, továbbá a fent megjelölt helyeken be kell vonni a kisiparosság képviselőit is a Tanácsba.

Mezőgazdasági jellegű városok Tanácsainál:

45 % munkás

40 % paraszt

8 % értelmiségi

7 % egyéb

A mezőgazdasági városokban az ipari munkásoknál irányt kell venni arra, hogy főleg a nagyipari munkások legyenek jobban képviselve.

A parasztság képviselői közül sehol sem lehetnek többségben a szociálista szektorokban dolgozók, hanem az egyéni gazdálkodóknak kell a helyi viszonylatnak megfelelő %-ban helyet foglalni a Tanácsban.

Az egyénileg dolgozó parasztok között megfelelő képviselést kell kapniuk a közepparasztoknak.

[? – Nyilván a munkás többségű helyi önkormányzatokról kellett volna itt szólni.]

55-60 % munkás
20-25 % paraszt
8 % értelmiség
7 % egyéb.

A következő ipari jellegű járásokban sem lehet több a munkások arányszáma, mint 60 %.

Ózd

Salgótarján

Tatabánya

Sajószentpéter stb.

Mezőgazdasági jellegű járások:

35 % munkás
50 % paraszt
8 % értelmiségi
7 % egyéb.

A kizárólag mezőgazdasági jellegű járásokban a parasztság számát emelni kell a helyi viszonylatnak megfelelően.

A parasztság képviselői közül sehol sem lehetnek többségben a szociális szektorban dolgozók, hanem az egyéni gazdálkodóknak kell a helyi viszonylatban megfelelő %-ban helyetfoglalni a Tanácsban.

A tanácsok összeállításánál törekedni kell, hogy lehetőleg minél több község kapjon képviselőket, de a nagyobb községeknek be kell kerülni a Tanácsba.

A szocialista szektorban dolgozó parasztoknál ügyelni kell arra, hogy a TSZCS-ken kívül az állami birtokokon, gépállomásokon dolgozók is bekerüljenek a Tanácsba.

A Tanácsokba helyes beválasztani a Járási Bizottság többségét, a nagy tömegszervezetek vezetőit, a rendőrség, a honvédség tagjai, a sztahanovisták, élmunkások, a mezőgazdaság legjobbjait, pedagógusok, orvosok közül a számaránynak megfelelően.

Városokban a tudósok, művészek, bírók közül a politikailag alkalmasabbakat.

A Tanácsba a V-B. tagjainak feltétlenül benne kell lennie, helyes a Tanácsba az osztályvezetőket is beválasztani.

A városokban ahol van az Á.V.H.-nak megbízottja, azt be kell választani a Tanácsba, esetleg a Végrehajtó Bizottságba.

A Végrehajtó Bizottság összetétele:

A Végrehajtó Bizottság általában 9-11 tagu.

El kell érni, hogy a legfontosabb 3 beosztás közül:

elnök
helyettes elnök
titkár

az egyik pártonkívüli és az egyik közülük a járási közigazgatás jelenlegi vezetője legyen, amennyiben alkalmas.

A Végrehajtó Bizottságnak legalább 1/3-a pártonkívüli kell, hogy legyen.

A Tanács 9-11 tagja közül legalább 3 ne az apparátusból kerüljön be. A másik vagy a rendőrség járási vezetője, vagy egy jó pedagógus, vállalatvezető, gépállomásvezető, tömegszervezet járási, városi vezetője.

Az osztályvezetők között általában helyes, ha a pénzügyi osztályvezető Végrehajtó Bizottsági tag, a mezőgazdasági városokban és járásokban a mezőgazdasági osztály vezetője, ha ipari jellegű város vagy járás, akkor az ipari osztály vezetője, és a harmadiknak az osztályvezető, aki politikailag a legalkalmasabb.

Helyes a Végrehajtó Bizottságba beválasztani a járási székhely közigazgatás vezetőjét abban az esetben, ha megfelel városi, vagy járási akkor az ipari osztály vezetője és a harmadiknak az osztályvezetője, aki politikailag a legalkalmasabb [?].

Helyes a Végrehajtó Bizottságba beválasztani a járási székhely közigazgatási tanácselnöknek [?].

A budapesti, kerületi Tanácsok összetételéért a budapesti Pártbizottság, a járási, városi Tanácsok összetételéért a Megyei Pártbizottságok felelősek, amelyeket a kerületi, járási, Városi Pártbizottság javaslatai alapján állítják össze a Tanácsokat és a Végrehajtó Bizottságokat, belevonva a Megyei Tanács elnököket ebbe a munkába.

A budapesti illetőleg a megyei Pártbizottságok a Tanács és a Végrehajtó bizottság összetételéről a kimutatást július 26-ig kell a Központi Vezetőség Káderosztályára felküldeni.

A kerületi, járási, városi Tanács elnökök a Központi Vezetőség hatásköri listájába tartoznak, tehát az azokra vonatkozó javaslatot a Megyebizottságnak fel kell július 22-ig terjesztani a Káderosztálynak.

A Központi Vezetőség Káderosztályának politikai munkatársai július 17-18-19-én kint lesznek a megyékben, tehát az elnökre vonatkozó javaslatokat az elvtársakkal közösen fogják megnézni.

Fel kell hívni a megyei titkárok figyelmét, hogy hazaérkezésük után szombaton, vagy legkésőbb hétfőn instruálják a városi és járási titkárokat az összetétel szempontjairól.

Budapest, 1950. július 13.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár.

SzM Tanács VB. igazgatási osztály választási iratok, 1950. sz.n.

14.

A Belügyminisztérium Választási Csoportjának tájékoztatója Budapest, 1950. október 16.

Tájékoztató

a községi választási bizottságok feladatairól.

A községi választási bizottság legkésőbb október 22-én 23 óráig megkapja a szavazatszedő bizottságoktól a szavazási jegyzőkönyveket és a szavazólapokat tartalmazó csomagokat. A jegyzőkönyvek alapján haladéktalanul, *de legkésőbb október 23-án reg-*

gel 1 óráig megállapítja a községi tanácsra nézve a választás végeredményét és összesíti a járási és megyei tanácsokra vonatkozó eredményeket. Mindezeket egy példányban összesítő kimutatásba (nyomtatvány) foglalja össze úgy, hogy abban a szavazási eredményeket szavazóköronként feltünteti. A községi tanácsra vonatkozó végeredményt egy példányban készítendő választási jegyzőkönyvbe (nyomtatvány) foglalja. Mind az összesítő kimutatást, mind a választási jegyzőkönyvet a választási bizottság valamennyi tagja aláírja. A választási jegyzőkönyvnek a kihirdetés megtörténte és idejére vonatkozó részét csak a választás eredményének kihirdetése után szabad kitölteni és aláírni.

A községi választási bizottság az összesítő kimutatást és a szavazási jegyzőkönyveket egy borítékba zárja és azon feltünteti a választási bizottság megnevezését, a borítékban lévő kimutatás és jegyzőkönyvek darabszámát, valamint a továbbítás idejét. A borítékot az erre a célra rendelkezésre bocsátott zárócimkével le kell zárni. Ha a szavazási jegyzőkönyvek – nagy számuk miatt – nem férnek a borítékba, a jegyzőkönyveket csomagolópapírba kell csomagolni, a csomagot kereszttekőttel át kell kötni és a zsinórt címkével le kell zárni. A szavazólapokat tartalmazó csomagokat a választási bizottság egybecsomagolja.

A szavazási jegyzőkönyveket tartalmazó borítékot, valamint a szavazólapokat tartalmazó csomagot a bizottság elnöke és a bizottság egy tagja karhatalmi kísérettel járművön (lehetőleg gépkocsin) haladéktalanul a járási választási bizottsághoz viszi és annak átadási-átvételi jegyzék ellenében legkésőbb *október 23-án reggel 3 óráig átadja*. Járműről a községi jegyző köteles gondoskodni. A karhatalmi kísérettel a községi előjáróság megkeresése alapján a rendőrség illetékes szerve biztosítja.

A választási jegyzőkönyvet a választás eredményének kihirdetéséig a bizottság magánál tartja. A választási bizottság mindaddig együttmarad, amíg a borítékot és a szavazólapok csomagját a járási választási bizottsághoz továbbítják.

A választás eredményének kihirdetése után a választási bizottság a választási jegyzőkönyvet megőrzés végett az október 24-én megalakuló községi tanács végrehajtóbizottságának adja át.

Budapest, 1950. október hó 16.

Dr. Érchegyi József

osztályvezető

*Vas Megyei Levéltár, XXIII. 777/le sorozat. Keléd község tanácsi iratai.
Vegyes külön kezelt iratok 1950–1967.*

15

**Dobolási hirdetmény a tanácsválasztás helyi tudnivalóiról
Keléd, 1950. október 21.**

Hirdetmény.

Holnap, október 22-én, vasárnap lesz a tanácsválasztás. A választási eljárás reggel 7 órakor kezdődik és este 8 óráig tart. Felhívjuk a választók figyelmét, hogy

mindenki még a délelőtti órákban szavazzon le. Minden 20 éves és azon felüli egyén szavazati joggal bir. A szavazás helye az állami általános iskola. Minden választó hazafias kötelessége, hogy a szavazáson részt vegyen.

x x x x

A tanács választás napján, október 22-én vasárnap egész nap szesztilalom van, szeszestital árusítása, kiosztása, forgalomba hozása tilos.

x x x x x x

Értesíti a választási bizottság a község lakosságát, hogy Borgáta község a vasárnapi tanácsválasztásra versenyre hívta ki Keléd községet a szavazás mielőbbi befejezésére. Felhívjuk ezért a választókat, hogy már a reggel órákban adják le szavazataikat, hogy mielőbb befejezést nyerjen a választási eljárás.

x x x x x x x

A tanácsválasztás tiszteletére minden háztulajdonos illetve lakó diszitse ki a ház utcára néző részét, hogy ezáltal is, hogy ez a nap a dolgozó nép ünnepe, a község külső képe is mutassa a történelmi eseményt.-

x x x x x x

kifejezésre juttassuk azt,

*Vas Megyei Levéltár, XXIII. 777/e sorozat. Keléd község tanácsi iratai.
Vegyes külön kezelt iratok 1950–1967.*

16.

Tanácsválasztási jegyzőkönyv Vencsellő, 1950. október 26.

Készült Vencsellő községben 1950. október 26-án a Földmivesszövetkezet mozihelyiségében a helyi Tanács megválasztásának ülésén.

Jelen vannak a Megyei Pártbizottság kiküldötte valamint a Járási Tanács kiküldötte Hajnal elvtárs. Smajda András a választási bizottság elnöke, Mátyás Gergely Függetlenségi Népfrent elnöke, valamint a Tanácstagság és póttagok.

A gyűlés megnyitása előtt felkéri a megjelenteket a Himnusz eléneklésére. A Himnusz eléneklése után Függetlenségi Népfrent elnöke üdvözli a megjelenteket és megtartja ünnepi beszédét, majd utánna felkéri Smajda András választási bizottság elnökét, hogy ismertesse a választás eredményét. Felkéri továbbá Hornyai László tanácstagot a jegyzőkönyv vezetésére, valamint Petrohai Jánosnét és Cserpák Gyula tanácstagokat a jegyzőkönyv hitelesítésére.

Smajda András választási bizottság elnöke felolvassa a választások eredményét, hogy Vencsellő község népe egy emberként szavazott a Függetlenségi Népfrent jelöltjeire. A választási bizottság elnöke a választási eredmény kihirdetése után kiosztja a tanácstagoknak a megbízóleveleket.

Mátyás Gergely a Függetlenségi Népfrent elnöke felkéri a tanácsstagokat, hogy mutassák fel megbízólevelüket, majd ennek megtörténte után a Tanácsot megválasztottnak nyilvánítja.

Az uttörők szavalatokkal és választási csasztuskákkal és énekkel szórakoztatják a közönséget.

A Népfrent elnöke javasolja a Végrehajtó Bizottság megválasztását. Felolvassa a javasoltak neveit. Mátyás Gergely, Türk László, Demjén Mihályné, Vagner József, Türk Józsefné, Győri Sándor, Dénes Sándor, Volf Borbála, Hengsperger György.

A Tanácstagság egyhangulag megválasztja a Végrehajtó Bizottságot és örömet nyilvánítja ezen Végrehajtó Bizottság kijelölése mellett.

Ezután szünet következik, mely alatt a végrehajtó bizottság elvonul, hogy megválassza az elnököt, elnökhelyettest és a titkárt.

Szünet után a Függetlenségi Népfrent bizottság elnöke kihirdeti a Végrehajtó bizottság választását, mely szerint Demjén Mihálynét elnöknek, Türk Lászlót elnökhelyettesnek, titkárnak Győri Sándort választotta meg.

A Tagság minden egyes névolvasáskor percekig tartó tapssal üdvözlik a megválasztottakat.

Elnök a VB nevében megköszöni a Tanácstagság bizalmát és igéri, hogy a Végrehajtó Bizottság mindenben a dolgozó népünk érdekeinek szem előtt tartásával fog dolgozni és tetteivel fogja megmutatni hogy méltó a bizalomra. Kérte a Tanácstagság támogatását.

Ismertette a Tanács közvetlen feladatait és biztosítja a Tanácsot és dolgozó népünket, hogy mindenben a Pártunk és Rákosi elvtárs utmutatása szerint fog dolgozni.

Uttörők köszöntik a megalakult Végrehajtó Bizottságot, majd Kovács Lajos elvtárs a Párt részéről köszöntötte és fogadta, hogy Pártunk irányvonalát követve segíteni fognak a VB nehéz munkájában. A Disz részéről. Pedagógusok, MNDSZ, TSZ, ÁMG részéről történnek köszöntések. Kérik, hogy a Tanács munkáját úgy vigye, hogy építhessük tovább népidemokratikus országunkat a szocializmus utján.

Utánna a Járási Tanács kiküldötte tart nagy beszédet, melyben pontosan rátért a Tanács feladataira, hogy milyen vonalakban kell, hogy dolgozzon a Tanács. Sok sikert kívánt ezen munkájukhoz.

Kovács elvtárs a Megyei MDP Bizottság kiküldötte üdvözölte a Tanácsot és szép beszédben foglalkozott a tanács munkájával. Politikai irányvonalat mutatott a Tanácsnak és kérte őket, hogy mindég tartsák szem előtt Pártunk irányvonalát és aszerint dolgozzanak, hogy így építhessük a szocializmust.

17.

**Munkaversennyel a választások sikeréért
1953. május 12.**

Tehenészek versenye

A választások előtti napokban mind lelkesebbé válik a termelőszövetkezetek tehenészeinek versenye. Vas megyében a *kemenesszentmártoni Uttörő tsz* kiváló fejőnői – a mozgalom elindítói – május 8-án például 177 literrel, május 10-én pedig már 240,3 literrel több tejet fejtek, mint április 9-én, amikor vállalásukat tették. Baranya megyében, az *ivándárdai Sarló és Kalapács tsz* tehenészei is becsülettel harcolnak, hogy valóraváltsák adott szavukat.

Hajba Dezsóné, a tsz munkaérdemrendes tehenésze nemcsak maga ér el jó teljesítményt, hanem a fejlett módszerek alkalmazására tanítja tehenésztársait is.

A jó munka eredménye, hogy a szövetkezetben a választási békeverseny megindulása óta csaknem két literrel nőtt az istállóátlag. Pest megyében, az abonyi *Uj Világ tsz* tehenészei a választási békeversenyben alkalmazták először a napi háromszori fejést. Az eredmény máris mutatkozik: egyetlen nap 25 literrel több tejet fejtek, mint azelőtt bármikor.

Az állami gazdaságok tehenészei sem maradnak el a szövetkezetek mögött. A választási békeverseny utolsó napjaiban a legjobb állami gazdaságok már túl is szárnyalták a kitűzött célt: a tízliteres istállóátlagot.

A balkányi állami gazdaságban már több mint 12 liter, a barabási állami gazdaságban pedig már 12 liter az istállóátlag.

Az újfahértói gazdaságban az asszonyok, leányok csatlakoztak elsőnek a tízliteres istállóátlagért indított mozgalomhoz. Azokat a teheneket, amelyek 15 liternél több tejet adnak, naponta négyszer fejkik. Az eredmény: 6,4 literről 10,7 literre nőtt az istállóátlag, s naponta sok-sok kannával több tejet indítanak útnak a vasútállomás, a városok felé.

x

Sztálinvárosi hőstett

Rákosi elvtárs vasárnapi beszéde után soha nem látott lelkesedéssel indult meg a munka hétfőn reggel a Sztálin Vasmű egyik büszkeségénél, a nagykohó építésénél is. Hűvös, esős reggel, csípős szél fogadta az építőket. De az országoshírű Szlobodnyik-brigád minden tagja tudta, hogy ezen a napon dől el felajánlásuk teljesítése. A brigád ugyanis megígérte, hogy június 3-a helyett május 12-re befejezi a nagykohó gáztisztítójának zsaluzását. Egy akarattal szembeszálltak a nehézségekkel. Nyolc méter magasságban dolgozott a brigád, az eső keményen vágott az arcukba, a szél egyre erősödött. Ilyen időben lehetetlennek látszott a munka. De a Szlobodnyik-brigád tagjait megacélozták Rákosi elvtárs szavai.

Percnyi megállás nélkül folyt a munka. A brigád két tagja lent válogatta a deszkákat. Hármat-négyet erősítettek egymáshoz, hogy a viharos szélben fel tudják húzni a deszkákat a magasba. Délutánra befejezték a gáztisztító födémzsaluzását. A viharos szél ellenére 200 százalékos teljesítményt értek el, szavukat valóra váltották.

Porubszky Lajos ifjúmunkás esztergályos: 847 százalék

A sztahanovista-mozgalom fellendítéséért, kiterjesztéséért dolgoznak a győri Wilhelm Pieck gyár sztahanovistái. Porubszky Lajos sztahanovista ifjúmunkás esztergályos május első dekádjában átlag 783 százalékot ért el, keresete erre az időre 1241 forint. Ugy készül első szavazására, hogy egyre emeli a maga és a mellette dolgozó ifjak teljesítményét. Hétfőn 847 százalékot ért el.

Szabad Nép, 1953. május 12.

18.

**Rákosi elvtárs szavaz
Budapest, 1953. május 18.**

A Thököly-úti Magasépítő-ipari Technikum előtt daloló, táncoló úttörők, a „Dózsa György” iskola leányai. Ajkukról csengve száll az ének: „*Úttörők vagyunk mi, vidám gyerekek. Szabadságban élünk, a részünk szeretet*”. Egy másik úttörő -csoport az iskolába, szavazni igyekvő dolgozóknak maga készítette békegalamb-jelvényt osztogat.

Ismerős kép ez, szerte az országban, vidáman, boldogan így szavaztak hazánk állampolgárai. Itt is árad a vidámság, az emberek boldog felkiáltásokkal üdvözlik egymást. A többi szavazóhelyiségtől eltérően azonban éppen nem sietnek a dolgozók. Egy öreg néni, aki a sorbanállók között már közvetlenül élre került, csendesen, észrevétlenül visszamegy a sor végére. - „*Még sohasem láttam közelről, csak képről*” - mondja mintegy válaszképpen a mosolygó tekintetekre. A járókelők megállnak az utcán, s aki eddig nem tudta, az is kitalálja, *meglátja* a derűsen komoly, boldog várakozással teli arcokon, hogy kit várnak ide.

Kilenc óra. Hirtelen csend, majd taps jelzi: megérkezett Rákosi Mátyás elvtárs és felesége. Mosolyogva szállnak ki a kocsiból, fürgén sietnek fel a lépcsőn. Rákosi elvtárs köszönve lép a folyosóra. Elhalad a szavazók sora mellett, s mindenki, azok is, kik most találkoznak vele először, úgy érzik, hogy már százszor, ezerszer látták, üdvözölték. A kis úttörők is, akik gyerek nagyságú csokraikat tartva izgatottan vártak, elfeledkeznek előbbi szorongásuktól, s úgy szaladnak Rákosi elvtárs elé, mint ahogy hazatérő édesapjukat szokták fogadni. A taps, amely a nagygyűlések megszokott, hatalmasan zúgó hangjától eltérően, itt szinte családi bensőséggel kísérte Rákosi elvtársékat, most elhallgat. Csendben hangzanak fel a szavak: „338. - *Rákosi Mátyásné*; 337. - *Rákosi Mátyás*”. Egy perc sem telik el, mosolyogva lépnek ki a szavazófülkéből, s előbb Rákosiné elvtársnő, majd Rákosi elvtárs az urnába dobja a borítékot.

A szavazatszedő bizottság elnöke Rákosi elvtárs kérdésére elmondja, hogy a körzet mintegy 540 választópolgárának többsége már 9 óra előtt szavazott. Rákosi elvtárs még egyszer kezét szorít az elnökkel, s a bizottság tagjaival. Végtelen szeretetet tükröz a sok szempár, amely őt kíséri.

Újra meggyorsul a szavazás. Egymásután állnak a szavazók az urnák elé. Meghottan büszkén helyezik el szavazataikat az Övé mellé.

Szabad Nép, 1953. május 18.

19.

**Képek Sztálinváros első országgyűlési választásáról
1953. május 18.**

Sztálinvárosban még sohasem volt országgyűlési választás. Négy évvel ezelőtt még maga a város sem létezett. Hirtelen keletkezett, még a pacsirták sem értek rá elszokni innen, most is ott trilláznak a magasban, az emberkéz formálta új táj: a város felett. S ma Sztálinváros is országgyűlési képviselőket választ.

x

Kora reggel van még – szelíd, csendes napsugaras reggel – de máris csoportosan sietnek az ünneplőruhás dolgozók a fellobogózott utcákon. Felemelő érzés itt szavazni, ahol akaratlanul is a jövő felé fordul a tekintet, ahol népfrontunk programja öltött testet minden egyes téglában, minden emelkedő gyárfalban, a város és a vasmű között serdülő ifjú fákból is, amelyek újjá változtatják még a levegőt is a dunamenti fennsíkon.

A szokatlanul széles, a jövő arányaihoz mért Sztálin-út még vakolatlan ötemeletes házsora előtt fiatal házaspár igyekszik a tíztantermes iskolában lévő szavazóhelyiség felé. A fiatalasszonyon tarka tavaszi ruha, a férfin vadontűj sötétkék ünneplő. Mellükön a „Sztálin Vasműért” emlékérem ezüst és bronz fokozata. Az óra még csak félhetet mutat és a szavazás hét órakor kezdődik. De az iskolaépület előtt máris szélesen áradóan hullámszik a tömeg. Mindenhol énekeszlányokat hoz a szél...

x

Bent a szavazóhelyiségekben egymás után lépnek az urnák elé a dolgozók a gondosan leragasztott borítékkal. Most egy naptól és széltől szinte feketére cserzett arcú építőmunkás lép előre. Mikor ujjai elengedik a borítékot, boldogan mosolyog. Mögötte idős munkásasszony áll. Haja régmódián, kontyba tűzve. Ünnepelesen komoly, majdnem szigorú, de neki is lelkesedés, ifjú tűz lángol a szemében. Mérnökök és vasasok, fiatalok és öregek, férfiak és nők – egyemberként vonul fel az egész Sztálinváros. Volt gazdasági cselédek, háztartásbeliek, egykor éhező bér rabszolgák, munkanélküliek. Ma – sokezer alkotó, sokezer építő, sokezer szabad munkás, valamennyien úgy érzik miután leadták szavazatukat: lendítettek egyet a jövőn.

A népfront programjára a sztálinvárosiak a választási békeversenyben több és jobb munkával válaszoltak. Most feleltek szavazataikkal is.

Déli 12 óráig leadta szavazatát az új város választópolgárainak 95 százaléka.

x

Adamski Lőrinc kormánykitüntetéses sztahanovista kőműves sok-sokmillió téglát épített bele az új városba. Délután kiült feleségével Sztálin-úti lakásuk erkélyére és széles mozdulattal az előttük kibontakozó képre, az épülő Sztálin Vasműre és a hatalmas városra mutatott:

– Látod, erre szavaztunk!

Szabad Nép, 1953. május 18.

20.

**Járási tanács VB-elnökének választási beszédvázlata
Ráckeve, 1958. november 4.**

5000000 millió [?] ember készül a választásra.

Mit jelentett régen a választás?

Be nem tartott programot
Be nem tartott ígéretések
A választók megfélemlítése

Kik lettek a képviselők?

Gróf Karácsonyi Imre nagybirtokos máltai lovag
báró Kaass Andor földbirtokos
Bajner Ernő nyugalmazott tábornok stb.

Kik és hogyan választottak?

Csak akik 6 évig egy helyben laktak, a munkás, a szegény paraszt így nem, mert az futott szegény a kenyere után.

A nők csak akkor, ha 30 évesek elmúltak és 3 élő gyermekük volt.

6 elemi elvégzése, mert [azt] sem tudta a parasztember gyermeke végig tanulni.

Csak aki meghatározott mértékű adót fizetett azért ahogy ők mondták, hogy a kódis ne avatkozzon a politikába.

A szavazás módja, nyílt szavazás volt, nem titkos, mert arra szerintük a magyar nép még nem volt elég érett, eléggé művelt.

Kik ültek a régi országgyűlésben?

Nagybirtokosok, gyárosok, papok, bankárok, és sok-sok ügyvéd, akik rendszerint valamelyik nagyvállalat jogtanácsosai voltak. Az ország ügyei felett a szegény nép dolgában azok hoztak törvényeket, akik kizsákmányolták ezek[et] a munkásokat, parasztokat. Olyanok is voltak a törvények. Ha megnéztük kik a bankok igazgatói, kik a vállalatok, gyárak vezetői és kik az 1000 holdas gazdák, azt láttuk, hogy ugyanezek ülnek a képviselőházban is. De még ebben a képviselőházban sem bíztak. Ennek a nyakára még ráültették a főrendi házat. Ebben csak a bárók, grófok családjainak a képviselői ülhetek. Tagja volt valamennyi püspök, a pannonhalmi főapát, a zirci apát, a szerzetesrendek főnökei, akik a papi birtok felett rendelkeztek.

A Hagyó Kovács parasztnyuzó jószágigazgató gazdája. Aztán 20-an olyanok, akiket a kormányzó életfogytiglan kinevezett. Egy köztük olyan, a Muzsa József, aki diszparasztként ült ott, de aki az urakkal pendült egy huron. Ez a főrendiház aztán mindent megakadályozott, ami a szegény nép érdekében történhetett volna.

Mit jelent a számunkra ma a választás?

Azt, hogy minden becsületes, tisztességes ember ebben az országban, aki betöltötte 18. életévét szabadon választhat.

Egy párt rendszer? /megmagyarázni/

Ezen a választáson nincs nekünk új programunk, mert a Munkás-Paraszt Kormány éppen 2 évvel ezelőtt világosan megszabta a tennivalóinkat egy

mondatban. „Munkásnak, parasztnak, értelmiségnek emelni az életszínvonalat, szebbé, jobbá tenni az életet.”

Ennél többet nem mondunk.

Kiket választunk, kikre szavazunk:

Nem Sándor Alberteket, aki önkényeskedett, emberek életébe, becsületébe ártott, hanem olyan becsületes munkába is élenjáró parasztokat, mint Becseics Lyubomir akit itt mindenki ismer, vagy Kudar Ignácot, akit az egész járásban becsülnék, Márkus Józsefeket, akinek a saját és családja léte nyitott könyv mindenki előtt. Aki bár rövid ideje dolgozik, de bebizonyította, hogy tud a néppel és a népért dolgozni Nagy István, Balog János, T.Szabó Bálint, Pirát Gyula.

Milyen legyen az új tanács?

Jobb, mint a régi. Ahogy a nagy költő József Attila megálmodta, „A dolgozó nép okos gyülekezete”. Nem a régi rend községi kupaktanácsa, hanem becsületes, tisztakezü emberek gyülekezete, akik nem a saját zsebük hasznát hanem az egész közösség érdekét tartják szemelőtt. Akik törődnek azzal, hogy a juttatásból mindenki egyformán kivegye a részét, de egyformán vállaljon terheket is, a közösség érdekében...

*Pest Megyei Levéltár. XXIII. 389. Ráckevei Járási Tanács iratai.
1958. évi tanácsválasztás iratai, 11.dob.*

21.

Országszerte befejezéshez közelednek a választási előkészületek 1958. november 14.

Az Országos Választási Elnökség tájékoztatást adott, milyen szavazólapokat kapnak a választók a vasárnapi országgyűlési és tanácstagi választásokon.

Az idevonatkozó kormányrendelet értelmében a szavazás hivatalos szavazólapokkal történik. Az országgyűlési választókerületi lajstrom és a különböző fokú tanácsok tagjainak megválasztására *más-más színű szavazólapok szolgálnak*, mégpedig:

Az országgyűlési választókerületi lajstrom választásásra *rózsaszínűek*; a fővárosi, a megyei és a megyei jogú városi tanácsok tagjainak választására *világoskék színűek*; a járási, a járási jogú városi és a városi kerületi tanács tagjainak választására *világosbarna színűek*; a községi tanács tagjainak választására *fehér színűek*.

Az országgyűlési képviselők és pótképviselők választására szolgáló szavazólapok tartalmazzák: az országgyűlési választókerület megjelölését, a választás évét, hónapját, napját, valamint az Országos Választási Elnökség által elfogadott országgyűlési választókerületi lajstromot, külön-külön feltüntetve a képviselőjelöltek és a pótképviselőjelöltek nevét.

A tanácstagok választására szolgáló szavazólapok tartalmazzák a megválasztandó tanács megjelölését (a megye, illetve a megyei jogú város feltüntetésével), a választás évét, hónapját és napját, a tanácsi választókerület sorszámát és a Hazafias Népfront választókerületi jelöltjének (jelöltjeinek) neveit.

Ezek szerint a szavazatszedő bizottság elnöke a választóknak *a községekben négy, a járási jogú városokban három, a fővárosban és a megyei jogú városokban ugyancsak három szavazólapot ad át.*

A szavazás vasárnap reggel 7 órakor kezdődik és este 8 óráig tart. Mint ismeretes, valamennyi választópolgárt már értesítették arról, hogy melyik tanácsi választókerület névjegyzékében szerepel, milyen sorszám alatt és melyik szavazóhelyiségben szavazzon. *Minden választópolgárnak nemcsak joga, hanem egyben hazafias kötelessége is, hogy részt vegyen az országgyűlési képviselők és a tanácsok tagjainak választásában.* A szavazás megkönnyítése érdekében a választók vigyék magukkal az értesítést, hogy gyorsan megállapíthassák, milyen sorszám alatt szerepel a választó. A szavazó személyazonosságát személyi igazolvánnyal igazolja, majd a szavazatszedő bizottság elnöke átadja a fent ismertetett szavazólapokat és egy borítékot a választónak. *A Hazafias Népfront jelöltjeire úgy szavazunk, hogy a szavazólapokat változtatás nélkül összehajtjuk, borítékba zárjuk, majd a borítékot az urnába helyezzük.*

A legújabb jelentések arról számolnak be, hogy a megyékben befejezéshez közelednek a választási előkészületek. Mint ismeretes, mindenütt kijelölték már a szavazóhelyiségeket.

Szolnok megyében társadalmi bizottságok alakultak a szavazóhelyiségek feldiszipítésére. A jársági termelőszövetkezetek dolgozói virágfüzéreket fonnak és azzal díszítik a szavazóhelyiségeket. *Zalában* 250 KISZ-művészcsopord köszönti műsorral a szavazásra érkezőket. *Komárom* megyében sok üzem védnökséget vállalt a lakóterületek szavazóhelyiségei felett. *Szabolcs-Szatmárban* pedig a nőtanácsok és a KISZ-szervezetek tagjai varázsolják otthonossá, barátságossá a szavazóhelyiségeket. *Borsodban*, a matyófalvakban és a bányavidékeken helyi érdekességekkel, népművészeti alkotásokkal, bányászlámpákkal és jelvényekkel teszik ünnepélyessé a szavazás helyét.

Budapesten is megtették az előkészületeket a választások törvényes, zavartalan lebonyolítására...

Magyar Nemzet, 1958. november 14.

22.

Tanácselnöki hangulatjelentés a választásokról Salgótarján, 1958. november 16.

a./ Hogyan indult be a szavazás?

Az egész megye területén a lakosság igen nagy érdeklődést tanusít, amit bizonyít, hogy a szavazókörök helyiségei előtt állandóan csoportosan várakoznak a szavazók. A szavazatszedő bizottságok alig győzik fogadni a választókat.

b./ Milyen a hangulat?

A lakosság hangulata lelkes. A lakosság hangulata mellett említésre méltó a tömegszervezetek kiváló mozgósító munkája. Igen sok helyen az ifju választók csoportosan mentek szavazni. Salgótarján város területén a KISZ. vezette a fiatal választókat zászlókkal a választóhelyiségek elé. Több helyen a KISZ. fiatalok a sza-

vazóhelyiségek előtt kulturműsort /népi táncokat, mozgalmi dalokat/ adnak elő, Csécse, Ecseg, stb. községekben.

A KISZ. fiatalok mellett az uttörők is köszöntik a a szavazókat. Patvarc községben pl. diszóréséget állnak a szavazóhelyiség bejárata előtt. Más helyeken, így Hugyagon is indulókat énekelnek a szavazóhelyiségek környékén.

A KISZ. fiatalok csoportos szavazásán kívül nagyon sok helyen az asszonyok is a nőtanács vezetésével szavaznak. Mátranovák, Kazár községben reggel 7 órakor az asszonyok zászlókkal vonultak szavazni.

Több községben választókerületenként közösen mentek szavazni az egyénileg dolgozó parasztok is. Pl. Magyarnándor és Szügy községben.

A rétsági járás területén több olyan szavazó nyilatkozott a szavazóhelyiségek bejárata előtt, akinek a múltban nem volt szavazati joguk. Ez igen jó hatást váltott ki, különösen a fiatalok körében.

Vannak községek, ahol az állami gazdaságok, pl. Magyarnándor, - a termelősövetkezetek, pl. Dejtár, együtt vonulnak fel szavazni. Ludányhalászi községben egy idős asszony a szavazóhelyiségben kijelentette, hoigy azért szavaz a népfrent jelölteire, mert jobb élet biztosítását reméli.

Berkenye községben szintén egy munkás úgy nyilatkozott, hogy a hazafias népfrent jelölteire való szavazás boldog jövőt biztosít.

Szinessé tette a szavazást, hogy a legtöbb községben népi zenekarok köszöntik a választókat.

Cser Gyula s.k.
megyei vb. elnök

Nógrád Megyei Levéltár, XXIII.6. 1958. 94.d.

2

VII. VÁLASZTÓJOGI REFORM: TÖBBES JELÖLÉS – PLURALIZMUS NÉLKÜL (1960–1989)

1.

Jelentés a képviselők és tanácsstagok választásának előkészületeiről Szeged, 1963. január 16.

Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának

Szeged

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa által 1963. február 24-re kitűzött országgyűlési képviselői és tanácsi választások politikai előkészítéséről és szervezési munkáiról szóló beszámoló jelentésemet az alábbiakban teszem meg.

1. Politikai előkészítő munka

A politikai előkészítő munkát, a választások politikai irányítását az illetékes pártbizottságok megyei, járási, városi szinten üléseiken tárgyalták meg és hoztak határozatot a választási munka politikai előkészítésével kapcsolatban.

Az illetékes szervek párt és tanács V.B. a Hazafias Népfrent Bizottságok és az egyéb tömegszervezetek munkatervet készítettek a választási munka lebonyolításával kapcsolatosan. E munkatervek képezik a választási szervező és politikai munka alapját.

Ezt követően az illetékes pártszervek mintegy 4100 fő propagandistát képeztek ki, akik szintén aktívan részt vesznek a választások politikai és szervező munkájában.

2. Választási – szervező munka

A tanácsok végrehajtó bizottságai javaslatai alapján 407 városi és 162 járási választókerületet alakított ki a megyei tanács Végrehajtó Bizottsága 1962. november hó 13-i ülésén. Egyidejűleg a megyei választókerületek számát 69 polgári, 1 HM és 1 BM választókerületben javasolta megállapítani az Elnöki Tanács felé.

1962. november hó 22-én a járási tanácsok végrehajtó bizottságai megállapították a községi választókerületek számát. E szerint a megye területén összesen 2514 községi választókerület kialakítása történt meg.

Mindezeket figyelembe véve a megye területén összesen 3154 választókerületet alakítottak ki a végrehajtó bizottságok, illetve a megye vonatkozásában a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, az 1958. évi 3205 választókerülettel szemben. Ez a szám 51-gyel kevesebb, mint az 1958. évi választások során kialakított választókerületek száma...

A jól szervezett összeírási munka eredményeként városaink és községeink 4 nappal a megadott határidő előtt már 1962. december 18-án hozzáfoghattak az ideiglenes névjegyzék leírásához és 1962. december hó 27-én Hódmezővásárhely Városi Tanács V.B. választási csoportja már azt jelentette, hogy az ideiglenes névjegyzék leírása 95 %-

ban megtörtént. Ugyanebben az időpontban Csongrád város 50 %, Szentes város 20 %, míg Makó város 10 %-ban haladt előre az ideiglenes névjegyzék leírásával...A választási hirdetmények február 12-én lesznek a községekbe és városokba kifüggesztve.

1962. december hó 28-án valamennyi tanácsszinten kialakították a szavazóköröket. E szerint a járások területén 267, ezen belül a szegedi járás területén lévő községekben 141, a szentesi járáshoz tartozó községek területén 79 és a makói járás területén lévő községekben 47 szavazókör lett kialakítva.

A városok 184 szavazókört alakítottak ki, amiből Hódmezővásárhelyen 85, Makón 40, Szentesen 33 és Csongrádon 25 szavazókör lett felállítva... A választási szervező munka legjelentősebb szakasza a jelölőgyűlések szervezése a megye egész területén valamennyi tanácsszinten folyamatban van. Összesen 3154 jelölőgyűlést és több száz csatlakozó gyűlést kellett szervezni a tanácstagi választókerületekben, emellett 14 országgyűlési, – és 7 országgyűlési pótképviselő jelölőgyűlést is meg kellett szervezni.

A jelölőgyűlések eddigi tapasztalatairól a következőkben számolok be:

Általánosságban elmondható, hogy a nagyszámú jelölőgyűlések a megye egész területén rendben, megfelelő előkészítés mellett folynak. A választók nagy többsége részt vesz a jelölőgyűléseken, bár néhány helyen, különösen a külterületeken ebben a vonatkozásban hiányosságok vannak...A jelölőgyűlések szervezése és megtartása terén a legjobb eredményt a makói járás mutatta fel, ahol a jelölőgyűlések beindulásának első napján, január 10-én 60 községi, 3 járási és egy megyei jelölőgyűlést tartottak, összesen 2615 résztvevővel. Az átlagos megjelenési arány 67,8 %. Ez a legjobb eredmény eddig a megye területén.

A jelölőgyűlések szervező munkáját az 5 tagú megyei választási csoporton kívül 34 fő megyei tanácsi dolgozó segíti, akik a választás napjáig részt vesznek a szervező munkában és a választás napján segítik az alsóbb tanácsi szerveket...

Szeged, 1963. január hó 16.

Dr.Bozó Sándor s.k.
vb-titkár

*Csongrád megye évszázadai. Történelmi olvasókönyv III.
Legújabb kor 1919-1975. Szerk.: Nagy István. Szeged, 1986. 209-212.old.*

2.

7 086 596 szavazat a Népfront jelöltjeire 1967. március 22.

*349 országgyűlési képviselőt és 84 508 tanácstagot választottak meg
Pótválasztás lesz negyven tanácsi választókerületben
Az Országos Választási Elnökség közleménye*

Március 19-én az országgyűlési képviselők és a tanácstagok megválasztása a törvény előírásainak megfelelően, rendben folyt le.

A névjegyzékbe és pótnévjegyzékbe felvett választójogosultak száma összesen 7 215 408. Ebből 7 131 151 választópolgár – 98,8 % – élt szavazati jogával. Az országgyű-

gyűlési képviselőjelöltekre leadott szavazatok közül érvényes 7 105 709, érvénytelen 25 442 (0,4 %). A leadott érvényes szavazatok közül a Hazafias Népfront jelöltjeire 7 086 596, az összes szavazók 99,7 %-a, ellenük 19 113 fő (0,3 %) szavazott.

Összesen 349 országgyűlési képviselőt választottak meg, 9 országgyűlési választókerületben két jelölt indult. Ezekben az első helyen jelöltek nyerték el a mandátumot.

A megválasztott tanácstagok száma 84 508. Két vagy több jelölt 686 tanácstagi választókerületben indult. 560 választókerületben az első, 119-ben a második, 1 választókerületben a harmadik helyen jelöltet választották meg; 6 választókerületben egyik jelölt sem kapta meg a szavazatok többségét.

Pótválasztást kell tartani összesen 37 községi, 1 járási és 2 járási jogú városi tanácsai választókerületben, mivel a jelöltek nem kapták meg a megválasztáshoz szükséges számú szavazatot.

Népszabadság, 1967. március 22.

3.

**Tájékoztató jelentés az országgyűlési és tanácsai választásokról
Monor, 1967. március 25.**

MSZMP. Járási Végrehajtó Bizottságának!

Járásunk területén az országgyűlési és tanácstagai választások 1967. március 19.-én a törvényes előírásoknak megfelelően rendben, szervezeten, jó politikai hangulatban befejezést nyertek.

A választás napját mintegy 5 hónapos előkészítő munka előzte meg. Az előkészítő munka során minden szinten a párt és népfront szervek elbeszélgettek a tanácstagokkal, az addig végzett munkáról és a jövő feladatairól. Köszönetet mondtak a 4 éves eredményes tevékenységért.

A társadalmi szervek aktivái - járásunk területén mintegy 240 fő - kellő időben rendben és szervezeten számbavették a választásra jogosult személyeket. Az összeírás szerint járásunkban 95.800 lakos közül 68.467 személy - a lakosság több mint 72 %-a - volt jogosult választani.

Az összeíróbiztosok - kisebb hiányosságoktól eltekintve - eredményes, jó munkát végeztek, melyért elismerés illeti őket.

Járásunk területén a választási törvény intézkedéseinek megfelelően kialakítottuk a különböző szintű választókerületeket: így 3 országgyűlési választókerületet, Monor, Vecsés, Gyömrő székhellyel, 12 megyei, 60 járási, 782 községi tanácstagai választókerületet.

A népfront szervek - a párttal egyetértésben - létrehozták a különböző választási szerveket, a választási Elnökségeket, választókerületi és szavazatszedő bizottságokat, különböző szinteken járásunk területén összesen mintegy 2700 fővel.

A választási szervek várakozáson felüli érdeklődést és aktivitást tanúsítottak a választási munkával kapcsolatban. Eredményesen szervezeten és fegyelmezett

módon látták el feladatukat, munkaterületükön biztosították a törvényes rendet, a jelölőgyűlések eredményes végrehajtását, a választás napján pedig a szavazás eredményes lebonyolítását.

A jelölőgyűlések szervezésében a 2700 fős választási szervén kívül mintegy 3300 párt, tanácsi és más tömegszervezeti aktiva, összesen 6000 aktiva vett részt. Munkájukat lelkesedéssel és nagy odaadással végezték.

A jelölőgyűléseken 3 országgyűlési képviselőt, 12 megyei, 60 járási, 782 községi tanácstagot jelöltek. Kettős jelölés csak községi szinten volt: Monoron 1, Vecsésen 1, Gyömrőn 2.

A jelölőgyűlések iránt a lakosság nagy érdeklődést tanúsított. Az összesen 847 jelölőgyűlésen a választópolgárok mintegy 24 %-a, 26 888 fő vett részt. Az elhangzott felszólalások száma: 2294, melyből 1329 közérdekű bejelentés. A bejelentések főleg utak, járdák létesítésére, javítására, vizellátásra, villanyhálózat bővítésére, iskola, kulturház bővítésére, kereskedelmi hálózat, szolgáltató-javító ipari tevékenység javítására vonatkozott...

A választásokkal kapcsolatos adminisztratív és technikai feladatok ellátására megalakult a Járási Választási Iroda. Az Iroda irányította a járás egész területén a választási eredmények gyors összegyűjtését, továbbítását, a községi felelősi hálózatot és futárszolgálatot.

A választás megfelelő előkészítése eredményeképpen március 19-én a választási apparátus feladatainak ismeretében megfelelően felkészülve, megkezdte munkáját, a szavazóhelyiségek, a választás ünnepélyességének megfelelő külsőségek között várták a választópolgárokat. A szavazás valamennyi szavazóköri reggel 7 órakor megkezdődött, 9 órára leszavazott a választópolgárok mintegy 30 %-a, 11 órára mintegy 65 %-a, 17 óráig pedig 98 %-a. A szavazás elsőként fejeződött be járásunk területén Csévharaszton (11. óra), Bénye, Káva, Uri (13. órára), 17 órakor 12 községben szavazott le valamennyi állampolgár.

Járáskunk lakosságának, választópolgárainak az egész nap folyamán jó volt a politikai hangulata. Községeink zömében külön gondot fordítottak az új választók köszöntésére, több községben ünnepélyesen emléklapot adtak át részükre. Tápiósáp községben pedig az uttorók virággal köszöntötték az első szavazókat. Több helyen olyan választópolgárok is, akik az elmúlt választás során csak nehezen adták le szavazatukat, most időben, ünneplő ruhában jelentek meg, s adták le szavazatukat a szavazóhelyiségekben.

Járáskunk területén a választási szervek törvényes keretek között végezték munkájukat, törvénysértés, bejelentés, észrevétel nem történt. Rendellenesség, ellenséges megnyilvánulás az egész nap folyamán nem volt járáskunk területén.

Járáskunk területén az 1967. évi országgyűlési és tanácsági választások összesített eredménye az alábbiak szerint alakult:

Választójogosultak száma	68.467,	
leadott szavazatok száma:	67.976,	99,2 %

A Hazafias Népfrent jelöltjére szavazott:

Országgyűlési képviselőre a választópolgárok	99,6 %-a
megyei tanácstagokra "	99,3 %-a
a járási tanácstagokra "	99,6 %-a
községi tanácstagokra "	99,2 %-a

A járásunk területén az országgyűlési és tanácstagi választásokat a párt vezetésével, a hazafias népfrent égisze alatt, a különböző választási szervek aktív, lelkes közreműködése mellett bonyolítottuk le. A járás lakosságának, választópolgárainak politikai hangulata és a választási munkában aktív közreműködése igen jó volt.

A járási, községi, párt, népfrent, tanács, tömegszervezetek szervezői, irányító munkája eredményeként sikeresen hajtottuk végre a választási munkát.

Kérem tájékoztató jelentésem elfogadását.

Monor, 1967. március 25.

/Szijjártó Lajos/
vb. elnök

Pest Megyei Levéltár. XXIII.328-a. Monori Járási Tanács VB titkársági iratai
1967-001/58.sz.

4.

**A jelölőgyűlések legfontosabb témái
Salgótarján, 1971. április 8.**

Minisztertanács

„Szigorun titkos!”

Tanácsi Hivatala

Budapest

A Minisztertanács Tanácsi Hivatal elnökének 5-3/1971. Vál. TÜK. számú utasításának 25/b pontjára hivatkozással, a jelölőgyűlésen elhangzott bejelentésekről szóló 2. sz. melléklet szerinti jelentésemet az alábbiakban terjesztem fel:

A/	a/ A jelölőgyűlésen megjelentek száma összesen:	90.684
	b/ Elhangzott felszólalások száma összesen:	11.887
B/	A felszólalások közül közérdekű bejelentésnek volt tekinthető:	9.962
	E közérdekű bejelentések közül:	
	1. Községfejlesztéssel kapcsolatos kérdésre vonatkozott	
	összesen:	6.949
	Ezen belül:	
	a/ ut, járda, csatorna:	3.571
	b/ kut, vízellátás	823

c/ kulturház, iskola:	390
d/ közvilágítás, villanyhálózat:	844
e/ egyéb:	1.321
2. Kiskereskedelmi hálózatra, áruellátásra vonatkozott:	708
3. Szolgáltató, javító-kisipari tevékenységre vonatkozott:	270
4. Házkezelésre vonatkozott:	160
5. Közlekedésre vonatkozott:	522
6. Munkaerőgazdálkodási kérdésre vonatkozott:	31
7. Kulturális intézmények működésére vonatkozott:	269
8. Egészségügyi, szociális ellátásra vonatkozott:	622
9. Mezőgazdasági termelésre vonatkozott:	122
10. A tanácsi apparátus és a tanácsi intézmények működésére, ügyintézésére vonatkozott:	175
11. Egyéb (egyik pontba sem sorolható)	134
C/ A felszólalások közül egyéni panasznak volt tekinthető összesen:	418

Salgótarján, 1971. április 8-án.

Géczi János
megyei vb. elnök

.....
Nógrád Megyei Levéltár. XXIII.3. 20.d. 3/1971.sz.
.....

5.

Hogyan szavazzunk? – tanácstagra 1973. április 15.

*A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a helyi tanácstagok általános választását
1973. április 15. napjára tűzte ki.*

Minden választópolgárnak joga, egyben hazafias kötelessége is, hogy részt vegyen a tanácstagok megválasztásában.

A szavazás reggel 6 órakor kezdődik és este 6 óráig tart.

Mindenki az állandó lakóhelye szerinti illetékes szavazóköri szavaz: Valamennyi választópolgár értesítést kapott arról, hogy melyik tanácsi választókerület névjegyzékében, milyen sorszám alatt szerepel és melyik szavazóhelyiségben szavazzon. A szavazás megkönnyítése érdekében kérjük, hogy az értesítést minden választó vigye magával és adja át a szavazatszedő bizottság elnökének.

Aki állandó lakóhelyét időközben megváltoztatta, az a tanács végrehajtó bizottságától kérjen igazolást és az igazolás alapján az új lakóhelye szerinti tanács végrehajtó bizottságától legkésőbb április 14-ig kérje a választók névjegyzékébe történő felvételét.

Szavazati jogát mindenki csak személyesen gyakorolhatja.

A szavazó személyazonosságát személyi igazolvánnyal igazolja.

A szavazás titkos. A szavazás a szavazófülkében történik.

Egy jelölt esetén a jelöltre úgy szavazunk, hogy a szavazólapot változtatás nélkül borítékba zárjuk, majd a borítékot az urnába helyezzük.

Több jelölt esetén a szavazás úgy történik, hogy a szavazó áthúzza annak (azoknak) a jelölt(eknek) a nevét, aki(k)re nem kíván szavazni és csak annak a jelöltnek a nevét hagyja meg, akire szavaz.

Érvénytelen a szavazat, ha több jelölt esetén a szavazó a szavazólapon egynél több jelölt nevét meghagyta.

Szavazzunk a Hazafias Népfront programját képviselő tanácsstag jelöltekre!

*A Hazafias Népfront Országos Tanácsának
Elnöksége*

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár. XXIII. Szolnok Megyei Tanács VB. Igazgatási Osztály általános iratok 1973. számnélküli. – Választási hirdetés.

6.

Hogyan szavazzunk? – országgyűlési képviselőre 1975. június 14.

Holnap országgyűlési képviselőket választ az ország. Elkészültek a szavazólapok, mindenütt megalakultak a szavazatszedő bizottságok. Ma berendezik a szavazóhelyiségeket, felállítják a szavazófülkéket. Ismeretes, hogy a szavazás módját és rendjét a választójogi törvény írja elő. Miután vasárnap milliók élnek állampolgári jogukkal, s vesznek részt országgyűlési képviselők megválasztásában, érdemes felidézni a választójogi törvényben szabályozott néhány közérdekű tudnivalót a *szavazás rendjéről és módjáról*.

Mindenki csak *személyesen* és érkezési sorrendben szavazhat. A szavazás reggel 6 órakor kezdődik, de ha a helyi körülmények ezt indokolják és a választási elnökség engedélyezi, a szavazás 5 órakor is elkezdődhet. A szavazás este 6 óráig tart, ha azonban a névjegyzékbe felvettek jelentős része 6 óráig még nem szavazott, a szavazatszedő bizottság este 7 óráig meghosszabbíthatja a szavazás idejét. S a fontos aktus előbb is befejezhető, ha a névjegyzékbe felvett valamennyi választó leszavazott.

A szavazáshoz mindenkinek magával kell vinnie a *személyi igazolványát* és azt az értesítést, amit a tanácstól kapott, hogy felvették a választók névjegyzékébe; ez az *értesítés* azt is tartalmazza, hol, melyik szavazóhelyiségben szavazhat.

E két okmány alapján állapítja meg a szavazatszedő bizottság, hogy a választó a névjegyzékben szerepel-e. Akik a névjegyzék elkészítése után állandó lakóhelyüket megváltoztatták vagy holnap, a szavazás napján előreláthatólag nem tartózkodnak állandó lakóhelyükön, a lakhely szerinti tanács végrehajtó bizottságától kérhették választójoguk igazolását. Ezzel az igazolással legkésőbb a mai napig kell jelent-

kezniük új állandó lakóhelyükön, illetve tartózkodási helyük tanácsánál és kérniük felvételüket a választók névjegyzékébe. Aki tehát eddig ezt elmúasztotta, ma még pótolhatja, a tanácsok ügyeletet tartanak. Kivételesen a szavazatszedő bizottság is felveszi a választót holnap a névjegyzékbe, ha az illető az említett igazolást bemutatja. Például üdülők vagy egyéb okból másutt tartózkodók vasárnap is jelentkezhetnek az említett igazolással a legközelebbi szavazóhelyiségben.

Szavazni a szavazófülkében kell, hogy a szavazatszedő bizottság így is biztosítani tudja a szavazás titkosságát. A szavazás ideje alatt a fülkében a szavazón kívül senki sem tartózkodhat, de aki valamilyen testi fogyatékosága miatt segítségre szorul, igénybe veheti másik választójogosult segítségét. A lakásukon fekvő betegeket – kérésükre – a szavazatszedő bizottság legalább két tagja felkeresi és így lehetővé teszi az ő számukra is a szavazást. Fontos feltétel viszont, hogy a szavazás titkosságát ilyenkor is biztosítani kell. Ha valaki a szavazás során nem ért egyet a szavazatszedő bizottság valamely intézkedésével, kifogást tehet annál a választási elnökségnél, amelyhez a szavazatszedő bizottság tartozik.

Ismeretes, hogy jó néhány választókerületben két jelöltet is állítottak az állampolgárok. Ha az országgyűlési választókerületben csak egy jelölt van, arra úgy lehet szavazni, hogy a szavazólapot a jelölt nevének áthúzása nélkül borítékba zárjuk és azt az urnába helyezzük. Két jelölt esetén a szavazás módja az, hogy az *egyik jelölt nevét*, vagyis akire nem kívánunk szavazni, *áthúzzuk*, a *másik* nevet *változtatlanul* hagyjuk, majd a szavazólapot borítékba zárjuk és elhelyezzük az urnában. Vigyázat: két jelölt esetén egy nevet feltétlenül ki kell húzni, mert ha mindkét jelölt neve érintetlenül marad a szavazólapon, a szavazat érvénytelen. Különösen ezekre a választókerületekre vonatkozik, hogy a választójogosultnak ismerniük kell az érvényes szavazás módját. Ebben a szavazatszedő bizottságoknak kell segítséget nyújtaniuk. Olvasóink lapunkban láthatnak két – nem létező személyek nevével nyomtatott – szavazólapot. Az egyik *kettős* jelölést tüntet fel. Mint látható, a jelöltek neve ilyenkor ABC-sorrendben szerepel, tehát a sorrend semmiképpen sem a jelöltek rangsorolását jelenti.

A külföldön tartózkodók nem szavaznak.

A szavazatszedő bizottság nem engedi szavazni azt a választót, aki nem tudja hitelt érdemlően igazolni személyazonosságát. Az így visszautasított választónak azonban, ha már megfelelően tudja igazolni magát, joga van ismét megjelenni a szavazóhelyiségben és szavazni.

Nem szavazhatnak végül is azok, akik nem szerepelnek a választói névjegyzékben és igazolásuk sincs; illetve, akik szerepelnek ugyan a névjegyzékben, de személyazonosságukat nem tudják igazolni és a szavazatszedő bizottság egyik tagja sem ismeri őket.

A szavazás hazánk minden választójogosult polgárának alkotmányos joga és erkölcsi kötelessége. Az állampolgárok milliói minden bizonnyal élnek is majd holnap ezzel a fontos jogukkal.

Népszabadság, 1975. június 14.

7.

**Jelentés a képviselő és tanácstag választásokra történő felkészülésről
Hódmezővásárhely, 1985. március 8.**

Bizalmas!

Jelentés

*az országgyűlés képviselő és a tanácstagi választásokra
való felkészülés városi feladatairól.*

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1985. június 8-ra országgyűlési képviselő és helyi tanácstagi választásokat tűzött ki. Ezek lebonyolítására a választási rendszer továbbfejlesztését is jelentős, 1983. évben megalkotott új törvény (1983. évi III.tv.) és annak végrehajtási rendelkezései alapján kerül sor. A továbbfejlesztés lényege, hogy a jól bevált alkotmányos elvekre és szabályokra alapozva a társadalmi, állami élet fejlődéséhez igazodóan lényeges előrelépés történjen a szocialista demokrácia továbbfejlesztésében, a népképviselői testületek tevékenységének hatékonyabbá tételében. Bővüljön az állampolgári jogok gyakorlásának lehetősége, erősödjék a népképviselői testületek társadalmi-politikai szerepe, egyszerűsödjék a választások előkészítése és lebonyolítása. Ezen főbb célkitűzéseket a törvény a következő legfontosabb új rendelkezésekkel kívánja elérni:

- országgyűlési képviselők és tanácstagok kötelező többes jelölése
- pótképviselő, illetve póttanács tag intézményeinek bevezetése
- országgyűlési képviselők választásáról országos választási lista bevezetése
- választójogból kizártak körének csökkentése
- eljárás egyszerűsítése (visszahívás, választók nyilvántartásával kapcsolatos kifogások szabályozása, országgyűlési választókerületi bizottság megszüntetése stb.)

A fenti kiemelésből is érzékelhető, hogy a felkészülés, az előkészítő munka a korábbiaknál nagyobb feladatokat, fokozottabb politikai felelősséget és aktivitást kíván mind a párt-, állami és népfront szervek, mind az előkészítésben közreműködő egyéb szervek és állampolgárok részéről is....

A felkészítés, előkészítés helyzete, feladatai:

Az előkészítő munkálatok a vonatkozó központi és megyei párt és állami határozatokban, állásfoglalásokban és előírásokban megfogalmazott célkitűzések figyelembevételével indultak meg és vannak folyamatban. A munkálatokat az MSZMP Városi Bizottsága irányításával, a Hazafias Népfront és a Városi Tanács közreműködésével végezzük. Az MSZMP Városi Bizottság az irányító, koordináló és ellenőrző tevékenység ellátására városi operatív bizottságot hozott létre. A Városi Tanácsnál 5 tagú választási csoport alakult és kezdte meg működését... Kiemelt szervezési feladat a jelölőgyűlések előkészítése, amely a napokban kezdődött meg. A kerületi párt és népfront szervek vezetői most készítik javaslataikat a jelölőgyűlések helyére, idejére, a levezető elnök és a javaslattevő személyére. Különösen az utóbbi két személy kiválasztására igényel nagy körültekintést, nagy odafigyelést, amelyre a szükséges iránymutatást megadtuk. Ezt követően kerül sor az előadók és jegyzőkönyvvezetők kijelölésére. Így fog elké-

szülni a jelölőgyűlések ütemterve, amely április 15-től május 15-ig folyamatosan tartalmazni fogja a rendezvényeket.

A képviselői jelölőgyűlésekre a tanácsstagi jelölőgyűléseket megelőzően fog sor kerülni, a közelebbi időpont még nem ismeretes.

A helyi tanácsai választókerületben egy, az országgyűlési választókerületben legalább két jelölőgyűlést kell tartani. A jelölőgyűléseket követően kerülhet sor a jelöltek részéről a tevékenységüket és elképzeléseiket választóikkal ismertető gyűlések szervezésére.

Az egyéb szervezési és technikai jellegű feladatok végrehajtására (választók nyilvántartása, módosítása, kiegészítése, szavazóhelyiségek kialakítása, berendezése, különböző hirdetések közzététele, gépkocsik, nyomtatványok biztosítása stb.) a Cs[ongrád]m[egye]-i Tanács Elnöke részletes utasítást adott ki, amelynek alapján a tanácsai választási csoport folyamatosan végzi az esedékes tennivalókat.

A helyi tanácsstágok kiválasztásával kapcsolatos kádermunka alapját a kádermunkáról szóló párthatározatokban foglalt elvek képezik. Már a kezdeti időszakban is érezhető a kötelező kettős jelöléstől való idegenkedés. Úgy tűnik, hogy a közvélemény „bukott emberkénti” megítélésétől tartva nehéz lesz minden esetben két megfelelő jelölt állítása, különösen a párt és állami vezetők „melletti” indulás biztosítása, illetve előkészítése kíván rendkívüli körülmények között kiválasztó és meggyőző munkát.

A jelöltek szociális összetételénél a felsőbb iránymutatásokból is adódóan alapvetően tartani kellene a fentebb már említett, a legutóbbi választások során kialakult arányokat. Indokolt a nők és fiatalok arányának lehetőség szerinti növelése, különösen az utóbbiak vonatkozásában (megyei arány 19,7 %, városi arány 15,6 %).

A jelenlegi tanácsstágok tevékenységének áttekintése megtörtént, a velük való elbeszélgetés a közeljövőben fog megkezdődni. A jelöltekre vonatkozóan személyi javaslatot kértünk a jelentősebb ipari, mezőgazdasági üzemektől, a körzeti párt és népfront szervezettől, a KISZ Városi Bizottságtól. Az elbeszélgetések és a javaslatok figyelembevételével kerül sor - a lakóterületi elv szemelőttartásával - a jelöltek kiválasztására...

Hódmezővásárhely, 1985. március 8.

Csizmadia Sándorné
tanácselnök

dr. Kissné Borbás Éva
HNF titkár

.....
Csongrád Megyei Levéltár. HNF Hódmezővásárhelyi Városi Bizottság iratai
.....

8.

Jelölőgyűlések országszerte 1985. április 15.

Az országgyűlési képviselők és a helyi tanácsok jelölési rendje

Az országgyűlési és a helyi tanácsstagi választókerületekben április 15. és május 15. között tartják meg a választópolgárok *jelölő gyűléseit*. A gyűlések minden választókerületben két vagy több személyt jelölnek.

A jelölő gyűléseket a Hazafias Népfrent bizottságai szervezik a Hazafias Népfrentba tömörült politikai, társadalmi, érdekképviseleti szervek bevonásával. Ezen a választókerület lakosai és a választókerület területén levő vállalatok, szövetkezetek, hivatalok, intézmények dolgozóinak képviselői vehetnek részt. A jelöltekre javaslatot tehetnek a jelölő gyűléseken a Hazafias Népfrent szervei, a politikai, társadalmi, érdekképviseleti szervek, a munkahelyek dolgozóinak képviselői és bármely választópolgár.

Az országgyűlési képviselők jelölésére választókerületenként két vagy több jelölő gyűlést kell tartani. A korábbi jelölő gyűlésen elhangzott valamennyi személyi javaslatot – ha a javasolt személy ott szavazatot kapott – a későbbi jelölő gyűlésen is szavazásra kell bocsátani. Ha a későbbi jelölő gyűlésen újabb jelöltet fogadtak el, a már megtartott jelölő gyűlést nem kell újból összehívni. A képviselő-jelöléshez valamennyi jelölő gyűlésen megjelent összes választó harmadának igenlő szavazata szükséges, függetlenül attól, hogy a jelöltet melyik gyűlésen javasolták.

A helyi tanács tagjának jelölésére választókerületenként egy jelölő gyűlést kell tartani. Azokban a községekben, ahol a lakosok száma ötszáznál nem több, a választókerületek jelöltjei összevont jelölő gyűlésen is jelölhetőek, ha ezzel a jelölő gyűlésen jelenlevő választók egyetértenek. Helyi tanácsstagjelöltek azok lesznek, akik megkapták a jelölő gyűlésen megjelent állampolgárok harmadának szavazatát.

Az országgyűlési képviselő és tanácsstag jelölésének törvényes feltétele, hogy a jelöltnek legyen választójoga, s fogadja el a a Hazafias Népfrent programját.

A jelölés mind az országgyűlési választókerületekben, mind a helyi tanácstagi választókerületekben nyílt szavazással történik. A jelöltekre vonatkozó javaslatokat – elhangzásuk sorrendjében – egyenként kell szavazásra bocsátani. A jelölő gyűlésen részt vevő polgárok több személyre is szavazhatnak.

A jelölő gyűlés lefolytatásával kapcsolatban bármely választópolgár kifogást emelhet. A kifogást a tanácstagi jelölő gyűlés megtartásától számított három napon belül a helyi választási elnökséghez, országgyűlési képviselő jelölése esetén a választókerület székhelyén működő választási elnökséghez lehet benyújtani. Az illetékes választási elnökség a kifogást haladéktalanul elbírálja, és véglegesen határoz. (MTI)

Népszabadság, 1985. április 15.

9.

Kádár János beszéde a csepeli választási nagygyűlésen Budapest, 1985. június

Tisztelettel köszöntöm a nagygyűlés elnökségét és minden résztvevőjét. Élve az alkalommal, köszöntöm a televízió nézőit, a rádió hallgatóit. Az itt jelenlevők személyében köszöntöm Csepel, Budapest dolgozóit, köszöntöm a magyar munkásosztályt, a szövetkezeti parasztságot, az értelmiséget, az alkalmazottakat, a választásra készülő, szocializmust építő magyar népet.

Az utóbbi hónapokban politikai életünk nagyon mozgalmas volt. Nemrégiben zajlott le a Magyar Szocialista Munkáspártnak, társadalmunk vezető erejének nagy

fontosságú XIII. kongresszusa. Azt követően méltóan megemlékeztünk hazánk felszabadulásának negyvenedik évfordulójáról. Megünnepeztük május elsejét, a munkásosztály, az internacionalizmus nagy nemzetközi ünnepét, és közben megkezdődött a választási kampány. E politikai események során szó esett a bennünket vezérlő elvekről, politikánkról, céljainkról, helyzetünkről, nehézségeinkről, a követendő útról, a megoldandó feladatokról. Minden lényeges kérdésről a tömegek iránti bizalommal, nyíltan beszéltünk. Most ennek az eseménysorozatnak, a választási politikai munkának az utolsó szakaszában vagyunk. A lezajlott jelölő- és választási gyűléseket nagyfokú politikai aktivitás jellemezte. Ezeken mintegy másfél millióan vettek részt, a választóknak több mint 20 százaléka.

Számunkra természetesen nagyon fontos, hogy az állampolgárok milliói hogyan fogadták kongresszusunk határozatait és a Hazafias Népfront állásfoglalását, amelyben magáénak vallotta pártunk országépítő programját. Felelősséggel és örömmel szólok arról, hogy az emberek nemcsak nagy érdeklődéssel, hanem megértéssel, támogatással és tettekre-készséggel fogadták törekvéseinket, s ezt szavakban is kifejezték. Hiszen csak a választásokkal kapcsolatos gyűléseken kétszáz ezer ember felszólalt, és nyíltan állást foglalt. Ez óriási fontosságú. De ennél is fontosabb állásfoglalás fejeződik ki a mindennapi munka, a pártkongresszus és hazánk felszabadulásának negyvenedik évfordulója alkalmából meghirdetett szocialista munkaverseny eredményeiben. A bányászok és a többi szakma dolgozói is sokszor túlórákat vállalva, szabad szombaton, kommunista műszakon, teljes erővel dolgoznak, hogy a szocialista céljaink eléréséhez annyira fontos idejüket népgazdasági tervet minél jobb eredménnyel teljesítsük. Ezért ezeket a mind szavakban, mind tettekben megnyilvánuló állásfoglalásokat nagyon nagyra értékeljük, az egyik legfontosabb előrevívő erőnek tartjuk.

Június 8-án, szombaton lesznek az országgyűlési képviselő- és tanácstagválasztások. Ennek szintén megvan a maga nagyon nagy jelentősége. Büntetőjogi szankció természetesen nem sújtja azt, aki nem szavaz. De úgy gondolom, hogy a közügyekben gondolkozó s népünk felemelkedését szívükön viselő emberek előtt világos: a választásokon való részvétel milliók állásfoglalása politikánk fő iránya mellett. Amint az előttem szóló csepeli fiatalasszony is mondta, a szavazópolgárok is megértik, hogy ezen a választáson aktívan részt venni, és a szavazatukkal is kifejezésre juttatni az egész nép alapvető politikai törekvéseivel való egyetértést - ez erkölcsi és politikai tett. A szavazás a politikánk, a rendszerünk, a népi hatalmunk, a szocializmus, a béke és az építő programok melletti kiállást, állásfoglalást jelent....

Június 8-án, szombaton, választás lesz. Azt kérjük állampolgárainktól, választópolgárainktól, honfitársainktól, hogy szavazzanak a szocializmusra, a békére, rendszerünkre, politikánkra, s mint ahogy eddig is, a társadalmi igazságosság nagyobb fokú érvényesítésére. A választási előkészületeket idén egy új elem is élénkítette: most nemcsak szavazunk, hanem a politikánk, a közügyek képviselőjére vállalkozó jelöltek közül választunk is. Ezt segíti elő a kötelező többes jelölés. Legalább két jelöltet mindenütt állítottak, de némelyik országgyűlési választókerületben hármas, sőt négyes jelölés is történt. A tanácstag jelölteknél még nagyobb arányban fordult elő többes jelölés. Mindez egy lépést jelent előre nemcsak a választás, hanem egész szocialista rendszerünk demokratizálása útján. Mert igaz - és ez helyes is -, hogy a jelöltek mindnyájan vállalták a Hazafias Népfront országépítő, szocialista programját, de nagyon fontos, hogy az egyéni választókerületek-

ben a lakosság valóban kiválassza azokat az embereket, akik a legalkalmasabbak a közéleti tisztségre, és akikben a legjobban bízunk. Olyan Országgyűlésre és tanácsokra van szükségünk, amelyek képesek hatékonyan előmozdítani népünk alapvető törekvését, a szocializmus építését, békénk és biztonságunk védelmét ...

*Kádár János: A szocializmus megújulása Magyarországon.
Válogatott beszédek és cikkek 1957-1986. Kossuth K. Bp. 1986. 367-376. old.*

10.

„A választás népünk egységét bizonyította” 1985. június 29.

– Megtisztelő kötelességem, hogy az Országos Választási Elnökség megbízásából beszámoljak az új választójogi törvény alapján június 8-án megtartott országgyűlési képviselői és tanácstagi, valamint a június 22-i pótválasztásokról – kezdte beszédét Papp Lajos.

– Jelentem az Országgyűlésnek, hogy a választások a törvényes előírásoknak megfelelően, rendben, a korábbinál nagyobb közéleti érdeklődés mellett, *jó politikai légkörben*, sikeresen befejeződtek.

– Az új választójogi törvény politikai céljait a választások igazolták: a nagyobb társadalmi aktivitás tovább szilárdította a nemzeti egységet, fokozta a választások népfeljáróját, szélesített választási rendszerünk demokratizmusát...

– A kötelező többes jelölés következtében a választási események között megnövekedett a jelölő gyűlések szerepe. A Hazafias Népfront-bizottságok a pótválasztást megelőző újabb jelölőgyűlésekkel együtt 846 országgyűlési képviselői és több mint 43 ezer tanácstagi jelölő gyűlést szerveztek. Ezekon több mint másfélmillió választópolgár jelent meg, és élénk vita, konkrét személyre szóló véleménynyilvánítás mellett, felelősséggel döntött a jelöltek személyéről. Az országgyűlési választókerületekben indult 873 képviselőjelölt közül 78-ra a választópolgárok tettek javaslatot. A tanácstagi választókerületekben 89 796 jelölt indult, s közülük 3639-et javasoltak a választópolgárok. Összesen 78 olyan képviselői és 2554 tanácstagi választókerület volt, ahol kettőnél több jelölt neve került fel a szavazólapra. Ezek a számok mutatják, hogy a népfeljáró javaslatok nagy többségükben találkoztak a választók elképzeléseivel...

– A választások összegzett eredménye alapján megválasztottak az országos listán 35, a 352 országgyűlési képviselői választókerületben 351, összesen 386 országgyűlési képviselőt és 326 pótképviselőt, 42 731 tanácstagot és 31 668 póttanácstagot.

– A Zala megyei 5. számú országgyűlési választókerületben a három jelölt közül utólag kettő visszalépett, ezért ott pótválasztást nem tarthattak. Három tanácstagi hely is üresen maradt. Egy esetben az egyik jelölt visszalépett, két esetben pedig a jelöltek azonos számú szavazatot kaptak. Az üresen maradt választói kerületekben a legközelebbi időközi választás alkalmával kerül sor a mandátumok betöltésére.

Magyar Nemzet, 1985. június 29.

**A többpártrendszer első csírái
1989. augusztus 7.**

A szombati döntés

Nincs értelme a csűrésnek, csavarásnak, a hétvégi három pótválasztás közül kettőn egyértelmű eredmény született. Mindkét helyen a Magyar Demokrata Fórum jelöltje, következésképpen *az ellenzék győzött*. Alulmaradt velük szemben mind az MSZMP, mind a Hazafias Népfront embere. Ez egyfajta *ítélet*, a szavazók véleménye az országos politikai viszonyokról is. Lehetne persze különböző árnyaló szempontokat is figyelebe venni. Például azt, hogy sem Szeged, sem Kecskemét *nem Magyarország*, sőt még e két városban is nem a teljes közösség döntött, hanem csupán két választókerület jogsultjai. Ebből tehát messzemenő következtetéseket levonni, még inkább irányzatokra törvényszerűségeket alkotni *túlzás volna*.

Igaz is, meg nem is. Nem mellőzhetjük ugyanis azt a széleskörű nemzetközi visszhangot, amely ezt a szombati eredményt máris kísérte, és – ami nagyon fontos – zömében olyan fővárosokból érkezett, ahol a többpárti választási rendszernek nagy hagyományai vannak, tapasztalataik is megszívlelendők. Az sem mellékes persze, hogy Nyugaton az ilyen pótválasztásokból akkor szoktak tanulságokat elemezni, ha a körzet valóban *reprezentatív*, mint csöppben a tenger tükrözi a lakosság összetételét, foglalkozási, jövedelmi megosztottságát, politikai meggyőződését, tehát csakugyan mintának tekinthető. Nos, ez sem Szegedről, sem Kecskemétről, még kevésbé a néhány ezer szavazatról nem mondható el. Nem mintavétel tehát, de mindenképpen *tanulság*.

Szívderítő volt vasárnap este a tévéhíradó nyilatkozataiból hallani, hogy egyik győztes sem - sem *dr. Raffay Ernő*, sem *dr. Debreczeni József* – nem diadalittasan, a győzelem mámorában nyilatkozott, hanem *higgadtan, megfontoltan*, az ország nagy feladataira tekintve. Azt egyik sem mellőzhette hangsúlyozni, hogy az ő felülkerekedésük az elmúlt negyven esztendő elítélése, a választóik véleményét mondták az MSZMP hullámzó, a válságért döntő felelősséget viselő politizálásáról, és ezt kétségbevonni aligha lehet. Olyannyira nem, hogy a rádió vitaműsorában ugyanígy vélekedett az MSZMP képviselője is. A jövő programjai még csak most alakulnak, jószerivel csak akkor lesznek készen, ha már ismert az igazi általános választások időpontja, így csak arról lehetett ítélni, *mi volt a rossz*, arról kevésbé, *mi volna a jó*. Márcsak ezért is csak a részleges tanulságok a hitelesek, nincs helyük az általánosításoknak. A kommunista reformkörök most forronganak, most alakítják saját pártjuk jövőjét is, és maguk is csupán részletekben tudják megmondani, mit tennének, ha az október elején esedékes kongresszusukon megszerzik a többséget, végképpen maguk mögé utasítják a visszarendeződést kívánókat. De – ez is fontos a mostani szombat után – azzal fölfegyverkezve készülhetnek, hogy a *régi módon semmiképpen sem mehet tovább*, mert íme, mi lesz abból, ha a nép úgy érzi, ez az MSZMP nem tudja megújítani önmagát. Alighanem az is egyik intelme a szegedi és a kecskeméti döntésnek, hogy *hiteles kommunista csak is a reformkommunista lehet*. Féreértés ne essék, ez nem a két helyi vesztes jelöltre érvényes, ők megtették, amit tudtak, inkább szintén általános törvényszerűségként megszívlelendő.

De okulásuk lehet a győzteseknek is. Igazuk van abban, hogy magukat csak az „*első fecskéknek*” tekintik, hiszen olyan parlamentben foglalhatnak majd helyet néhány hét múlva, ahol ők lesznek a *többpártrendszer első képviselői*. És közülük is mindössz-

sze hárman. De ezzel az új *helyzettel megváltozott az egész ellenzék viszonya a politikához...* A szombati választások csak nyomatékosabbá tették, hogy végre elérkezett az idejük a *komoly politikai tárgyalásoknak*. Tekinthesz akár úgy is, hogy az eddigi tanácskozások csak mintegy szárnypróbálgatások voltak, tapogatózások, kinek meddig, milyen feltételekig terjed a türelme. Most már mindennek higgadtabbnak is, megfontoltabbnak is kell lennie. Érvényes ez *mindhárom félre*: az MSZMP-re, az ellenzékre és a harmadik oldalra egyaránt. A többpártrendszer győzött, hangzott el vasárnap több ízben is, *most mindannyiunknak kell győznünk* – akár önmagunk fölött is.¹

x x x

Az Országos Választási Elnökség közleménye

(MTI) 1989. augusztus 5-én három országgyűlési választókerületben volt pótválasztás. A választások a törvényes rend szerint történtek meg.

A *Bács-Kiskun megyei 3. számú választókerületben* (Kecskemét) a névjegyzékbe felvettek száma 19 930 fő. A választáson részt vett 11 430 fő, a választójogosultak 57,35 százaléka. Az érvényes szavazatok száma 11 186, az érvényteleneké 244. Dr. Debreczeni József 7876 (70,41 százalék), dr. Kiss István 2147 (19,19 százalék), Varga László 1100 (9,83 százalék) szavazatot kapott. Valamennyi jelölt ellen szavazott 63 (0,57 százalék) fő. *Az új képviselő dr. Debreczeni József.*

A *Bács-Kiskun megyei 8. számú választókerületben* (Kiskunfélegyháza) a névjegyzékbe felvettek száma 26 008. A választáson részt vett 12 654 fő, a választójogosultak 48,65 százaléka. Az érvényes szavazatok száma 12 373, az érvényteleneké 281. Fekete Pál 3601 (29,10 százalék), dr. Garai István 4775 (38,59 százalék), dr. Vas László 3885 (31,40 százalék) szavazatot kapott. Valamennyi jelölt ellen szavazott 112 (0,91 százalék) fő. A választáson *a választópolgároknak több mint a fele nem vett részt, ezért időközi választást kell tartani* az 1983. évi III. választási törvény rendelkezései alapján.

A *Csongrád megyei 1. számú választókerületben* (Szeged) a névjegyzékbe felvettek száma 21 938. A választáson részt vett 11 119 fő, a választójogosultak 50,68 százaléka. Az érvényes szavazatok száma 10 921, az érvényteleneké 198. Dr. Dobozy Levente László 1747 (16 százalék), Miklós Károly 2395 (21,93 százalék), dr. Raffay Ernő 6720 (61,53 százalék) szavazatot kapott. Valamennyi jelölt ellen szavazott 59 (0,54 százalék) fő. *Az új képviselő dr. Raffay Ernő.*

A hivatalos eredmények a Magyar Közlönyben jelennek meg. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Bács-Kiskun megyei 8. számú választókerületben az időközi választást későbbi időpontban tűzi ki.

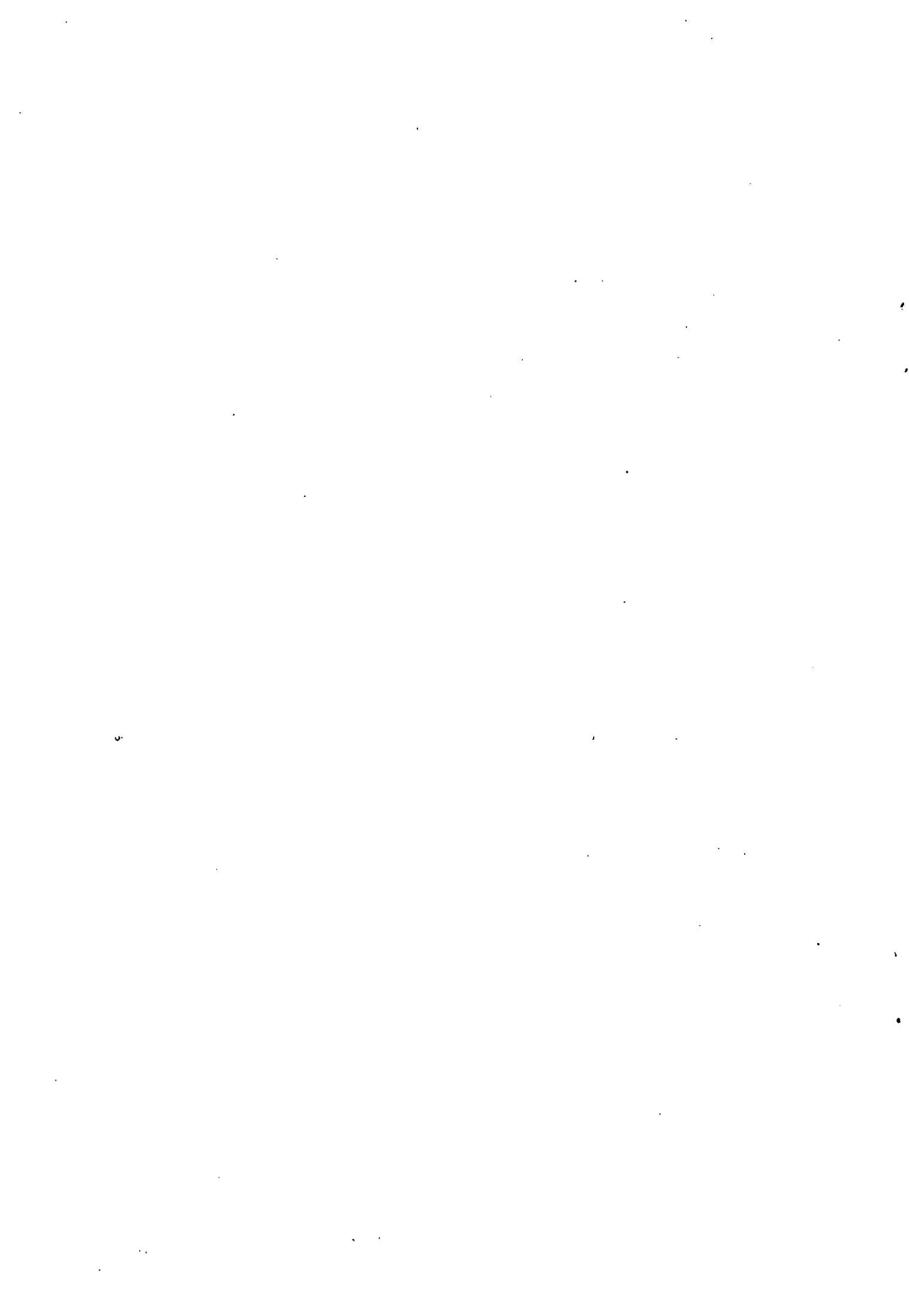
Budapest, 1989. augusztus 5.

Dr. Papp Lajos
az OVE elnöke

Dr. Kukorelli István
az OVE titkára

.....
Magyar Nemzet, 1989. augusztus 7.
.....

¹ Várkonyi Endre vezércikke

VIII. ÚJ VÁLASZTÓJOGI TÖRVÉNY – RENDSZERVÁLTOZÁS (1989–1994)

1.

Részletek az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1989. évi XXXIV. törvényből

Első rész

A választójog

1. § A választójog általános és egyenlő, a szavazás közvetlen és titkos.

2. § (1) A Magyar Köztársaságban az országgyűlési képviselők választásán választójoga van – a (2) bekezdésben említettek kivételével – minden nagykorú magyar állampolgárnak (a továbbiakban: választópolgár).

(2) Nincs választójoga annak:

a) aki cselekvőképességet korlátozó vagy kizáró gondnokság alatt áll;

b) aki a közügyek gyakorlásától eltiltó jogerős ítélet hatálya alatt áll;

c) aki szabadságvesztés büntetését tölti;

d) aki büntetőeljárásban jogerősen elrendelt intézeti kényszergyógykezelés alatt áll.

(3) Mindenki választható, aki választójoggal rendelkezik és állandó lakóhelye Magyarországon van.

(4) A szavazásban akadályozott az, akinek nincsen állandó vagy ideiglenes lakóhelye Magyarországon.

3. § A választójog gyakorlása a választópolgár szabad elhatározásán alapul.

Második rész

A választási rendszer

I. fejezet

Országgyűlési képviselők

4. § (1) Az országgyűlés képviselői száma összesen háromszáznyolcvanhat.

(2) Százhetvenhat országgyűlési képviselőt egyéni választókerületben, százötvenkettőt megyei, fővárosi választókerületben (a továbbiakban: területi választókerület) listán választanak. Az egyéni és a területi választókerületben mandátumot el nem ért, országosan összesített szavazatok alapján a pártok országos listáiról további ötvennyolc kompenzációs mandátum kerül betöltésre.

(3) A megyékben és a fővárosban az egyéni választókerületek számát és területi választókerületenként a megszerezhető mandátumok számát, továbbá a választókerületek kialakításának elveit e törvény melléklete tartalmazza.

(4) Az országgyűlési képviselők jogai és kötelezettségei azonosak....

2.

**Részletek a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek
választásáról szóló 1990. évi LXIV. törvényből**

I. fejezet

A választójog

1. § A választójog általános és egyenlő, a szavazás közvetlen és titkos.

2. § (1) Minden nagykorú magyar állampolgár, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye Magyarországon van, az önkormányzati választásokon választó és választható. A választójog megilleti a Magyarországra bevándorolt – a magyar jog szerint nagykorú – nem magyar állampolgárt is (a továbbiakban együtt: választópolgár).

(2) Nincs választójoga annak:

a) aki cselekvőképességet korlátozó vagy kizáró gondnokság alatt áll...

(3) A választópolgár a választójogát szabad elhatározása alapján, – az e törvényben foglaltak kivételével – lakóhelyén gyakorolja.

(4) Az a választópolgár, aki lakóhelye mellett legkésőbb a választás kitűzését megelőző napig tartózkodási helyet létesített, igazolással választójogát tartózkodási helyén gyakorolhatja.

3. § Nem választható az önkormányzati képviselőtestület tagjának (továbbiakban: képviselő) és polgármesternek az, aki nem magyar állampolgár.

II. fejezet

Választókerületek

4. § A 10.000 vagy ennél kevesebb lakosú település – kislistás választási rendszerben (13.§) – egy választókerületet alkot, amelyben a képviselők száma:

a/ 100 lakosig 3,

b/ 600 lakosig 5,

c/ 1.300 lakosig 7,

d/ 3.000 lakosig 9,

e/ 5.000 lakosig 11,

f/ 10.000 lakosig 13.

5.§ (1) A 10.000-nél több lakosú településeken és fővárosi kerületben a képviselőket vegyes választási rendszerben (15-16. §) választják...

6. § (1) A településeken belül az egyéni választókerületeket úgy kell kialakítani, hogy választókerületenként a lakosság száma megközelítőleg azonos legyen.

(2) Az egyéni választókerületek kialakításánál figyelemmel kell lenni a nemzeti-ségi, vallási, történelmi és egyéb helyi sajátosságokra is....

3.

**Start 19 pártnak, 1614 jelöltnek
1990. március 1.**

Az Országos Választási Bizottság tegnap délután dr. Németh János elnökletével újabb ülést tartott, de a jelöltállítás végleges eredményét még mindig nem tudta megállapítani. Az egyéni választókerületekben induló jelöltek teljes névsorát eddig még nem is bocsátották az OVB rendelkezésére.

Az ülésen a BM választási irodájának vezetője, dr. Csiba Tibor adott tájékoztatást a február 28-ig beérkezett, összesített, de a pontatlanságok miatt véglegesnek még nem tekinthető adatokról...

Az első adatokból rögtön kiderült, hogy az országos listát állító tizenkét párt közül mind a húsz területi választókerületben a következő pártok jelöltállítására kampánya volt sikeres: MSZP, MDF, SZDSZ, Fidesz, Független Kisgazdapárt, Hazafias Választási Koalíció. Összesen 19 párt tudott az országban megyei listát állítani, bár e tekintetben igen nagy a szóródás. Figyelmet érdemlő tény, hogy a legtöbb párt – szám szerint tizennégy – Somogy megyében versenghet majd a képviselői mandátumokért, míg a fővárosban kilenc párt vette sikerrel ezt az akadályt. A választási iroda munkatársai már azt is kiszámították, hogy a képviselőjelöltek átlagos életkora 46 év. Az egyéni jelöltek száma, nem végleges adatok szerint 1614, s a jelöltek 10 százaléka nő...

Ami viszont a választások további menetét illeti, a nem végleges adatok is jelzik, hogy a továbbiakban mely pártok versenyezhetnek még a mandátumokért. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy az a párt, amely a megyei választókörzetben nem tudja majd elérni az összes pártra leadott szavazatok 4 százalékát, most hiába állított megyei és országos listát, egyiken sem juthat mandátumhoz. A jelöltállítás tehát a választások kimenetele szempontjából nem értékelhető túl, legfeljebb jelzi, hogy melyek ma Magyarországon a meghatározó politikai erők. A tömegtámogatás tényleges rangsorát azonban nem a jelöltállítás sikere, csak a választópolgárok szavazata dönti el. A szavazópolgár a szavazóhelyiségben két szavazólapot kap, egyikkel személyre szavaz, a másikkal a megyei listán szereplő pártokra. A közhiedelemmel ellentétben az országos pártlistákra külön nem kell szavaznunk. Az viszont már ma is bizonyos: a több mint 1600 egyéni jelölt és a több száz pártlistán szereplő pályázó között a szavazás után 386 képviselői mandátumot lehet szétesztani.

Népszabadság, 1990. március 1.

4.

**Kampánymondatok
1990. március 5.**

A hét vége ismét a választási nagygyűlések jegyében telt. A szónokok beszédeiből az MTI alapján idézünk.

„A választási küzdelem voltaképpen már eldőlt, hiszen a szavazók előtt világos, hogy kik ellen kell voksolniok.” „A Szocialista Párt jelenleg élvezi egy kormányzópárt minden előnyét, ugyanakkor az ezzel járó hátrányokat nem vállalja fel. A

kormány rossz döntése miatt igenis a kormányzópártnak kell viselnie a felelősséget.” (Orbán Viktor, a Fidesz választmányi tagja.)

„Jól tudjuk, a nemzeti magántőke gyenge, a megváltásként várt külföldről pedig végre mondjuk ki: létéből fakadóan könyörtelen, s a profit érdekében nem lesz tekintettel munkásra, nyugdíj előtt állóra, dolgozó nőre és fiatal pályakezdőre.” (Thürmer Gyula, az MSZMP elnöke.)

„Háború előtti csendben élünk, csak egyetlen szikra hiányzik valamiféle társadalmi robbanáshoz. Nem véletlen, hogy a hétfőre tervezett nagymértékű áremelést a napokban leállították.” „Az MDF az SZDSZ-t agresszivitása, az MSZP-t pedig köpönyegforgatása miatt utasítja el.” (Raffay Ernő, az MDF országgyűlési képviselője.)

„Taktikát vált a Hazafias Választási Koalíció a kampány második fordulójában. Míg eddig a koalíció hangja alig hallatszott a marakodó pártok zajában, most erőteljesebb, aktívabb politizálásba kezd.” (Asztalos László, a koalíció elnöke.)

„Nem az a fontos, hogy balról vagy jobbról nézünk ugyanarra a csódtömegre, a lényeg, hogy mentjük a menthetőt.” „Mi történjék a hatalommal a választások után? Világossá kell tenni, melyik vezetői tisztség betöltéséhez szükségesek politikai, s melyekhez szakmai követelmények. Ha a kormányok gyakran váltják egymást, s ugyanilyen gyakran cserélik ki a vezetőket, az ország széthullik.” (Nagy Tamás, az Agrárszövetség országos választmányának elnöke.)

„Az állambiztonsági szolgálat bizonyos valótlanosságok állításával még a saját kormányát is félrevezette a BM-es provokátorok és ügynökök révén.” „Kormányválságot kirobbantani pár héttel a választások előtt nagyfokú felelőtlenség lenne.” (Tamás Gáspár Miklós, SZDSZ-üggyvivő.)

„Az agonizáló hatalom és az ellenzéki elit között folyik a hatalom előzetes újrafelosztása. Amíg a parlamentben lesz szociáldemokrata frakció, míg a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak én leszek az elnöke, Magyarországon nem lesz egymillió munkanélküli.” (Petrasovits Anna, az MSZDP elnöke.)

„Az MDF figyelemmel kísérte a Magyar Szocialista Párt fejlődését és elismeri, hogy a reformkommunisták vagy reformszocialisták történelmi szerepet tölthettek be, amikor belülről igyekeztek megváltoztatni és lebontani a pártállamot. A Magyar Szocialista Párt elmúlt hónapokban és mostanra kialakult képe azonban azt mutatja, hogy az MDF számára nem megfelelő koalíciós partner.” (Antall József, az MDF elnöke.)

Népszabadság, 1990. március 5.

5.

Antall József beszédéből a szabad választás „előestéjén” Budapest, 1990. március 23.

Nekünk ez a választás sokféle tanulsággal szolgál, különösen azért, hogy bejártuk az országot és volt alkalmunk összehasonlítani Budapestet, a nagyvárosokat, a kisvárosokat, a falvakat. Ez az ország egyet akar és egységes tulajdonképpen akkor is, ha mi magunk úgy érezzük, hogy három magyar ötfélét akar....

Ez azt jelenti, hogy mi arra vállalkozunk, hogy az egyéni képviselők mellett a listán igyekszünk még képviselőket bejuttatni - lehetőleg minél nagyobb számban - a parlamentbe, és ez azt jelenti, hogy március 25-én, reméljük, a parlamenti helyek közül nemcsak a listás helyek jelentékeny részét fogjuk megkapni, hanem az egyéni kerületekben is már az első fordulóban szép számmal kerülnek be jelöltjeink, hogy azután a második fordulóban, április 8-án még többen, hogy egy olyan parlament üljön össze Budapesten, amelyik alkalmas lesz arra, hogy hatékonyan dolgozzon, erőteljes kormányt alakítson. Különben ebből a válságból semmilyen körülmények között nem fogjuk tudni az országot kivezetni, és azon a bizonyos pillán nemigen fogunk könnyen átérni, nem érünk könnyen át a túloldalra, ha ezt nem tudjuk egyenletesen tenni

Az országot járva, azt hiszem megerősítik barátaim, érezzük a különbséget, ami Budapest és a kis falvak, a tanyák népe között van. Nem abban, hogy ők nem akarják a változást, nem abban, hogy nem örülnek, hanem abban, hogy itt a fővárosban mi egymás között ebben a tömegben erőt érzünk, és úgy érezzük, hogy már mindenem majdnem túl vagyunk. Itt már szép sorban a szimbólumokat is leemeljük és egyre előbbre jutunk.

Bizony elszorítja a szívét az embernek a félelem, amit nem egy helyen tapasztaltunk. Kétkedő szemek, kézszorítások jelzik, vigyázzanak, ezek még itt vannak. Ne higgyenek, ne gondolják, hogy már feladták. Félelmek vannak még. Érdekszövetségek, helyben még nem dőlt el mindenütt a harc. És valóban helyi hatóságok, üzemek, egyéb vállalkozások összefonódott kiskirályságai állnak még vidéken. És az emberek szemében félelem van és hitet kell nekik adni, és nekünk kell a hitet adni, mert különben nem érzik és félnek. És félelemmel nem lehet új országot építeni, dermedtséggel nem lehet újrakezdeni. Márpedig nekünk a legfontosabb, hogy újra tudjunk mindent kezdeni ...

Sok minden hangzott el most a választási küzdelemben. Sokféle vádaskodás. Sokféle kritika egymás iránt. Ez a magyar közvéleményt nemegyszer szinte ingerelte, néha bennünket is. Nem örültünk annak, hogy politikai pártok, amikor vételkednek, egymással szemben kicsinyességet mutatnak, vagy állandó méricskéléssel vizsgálják egymás helyzetét. De bele kell nyugodnunk abba, hogy a többpártrendszernek is vannak hátrányai.

Sok minden nem fog Önöknek tetszeni ezután sem, nehezen szokjuk meg. Nehezen szokjuk meg a választási kampányt is. A pártok természetesen a maguk hitével, maguk önbizalmával mondják mindazt, amit szeretnének. Biztos mi is így vagyunk. Bízunk abban, hogy a magyar választók, a magyar nép meg fogja tudni különböztetni egymástól azokat a pártokat, amelyek a mi hitünk szerint jobban szolgálhatják. Mi nem tehetünk mást, magunkat ajánljuk és magunkat hisszük a legalkalmasabbnak arra, hogy az ország szolgálatába szegődjünk....

Antall József: Modell és valóság II.k. Athenaeum Ny.Rt. Bp., 1994. 31-34. old.

6.

**Történelmi lecke a szavazófülkében
1990. március 24.**

Vasárnap éjjel vagy legkésőbb hétfőn megtudjuk, milyen lesz személyi és pártösszetételében az új magyar országgyűlés. Sajnos a választásra komoly árnyékot vetnek azok a nemzetközi fejlemények, amelyekkel a felkészülési kampányidőszakban a pártok nem a makacs tényeknek megfelelő, hanem a magyar belpolitikai kívánalmak, mondhatnám illúziók szellemében foglalkoztak. És a pártok verejtékes bemutatkozása a tömegtájékoztatási intézményeken keresztül inkább hasonlított a vándorcirkuszi olcsó produkcióra, semmint a világszintű légtornászok lélegzetelállító mutatványaira.

Legszívesebben fátylat borítanánk e korántsem dicsteljes időszakra, de a közvéleménynek számolni kell azzal, hogy az ellenzéki pozícióból tett kijelentéseket visszaidézik majd, ha a kormányzati, államvezetői felelősség helyzetéből kell nyilatkozni a legsürgősebben megoldandó kérdésekről.

Ha a parlamentről és az ott szereplő politikai pártokról esik szó, akkor leggyakrabban a „parlamentek anyjára”, az angol törvényhozásra szokás hivatkozni. Érdeemes tehát kicsit utánaalapozni, annak, hogy a parlamentarizmus fejlődése során egyes angol politikusok és bölcselek miképp vélekedtek a pártokról. Bolingbroke, a 18. századi tory politikus a pártot egyenesen politikai rossznak minősítette. John Stuart Mill, a 19. századi filozófus a következőket mondta: „A rend vagy stabilitás pártja és a haladás vagy reform pártja az egészséges politikai életnek egyaránt szükséges elemei”...

Szigorú szemmel nézve azt lehet mondani, hogy minden idézett vélekedésben van igazság... mégis a legrokonszenvesebbnek tűnik John Stuart Mill álláspontja. Mert ez foglalja össze a kétpárti parlamenti váltógazdaság elvét. Vagyis azt az évszázadok során kialakult rendszert, ami máig működőképesnek bizonyult....

Nálunk a többpártrendszer sajátos alakja fejlődött ki. Ennek jellemzője: egy nagy vezető párt és körülötte a bolygóként keringő kis politikai pártok pályáíve. A kiegyezéstől kezdve az egymást közező magyar parlamentek erre az alapra épültek fel. A Deák Ferenc és Andrássy Gyula által létrehozott párt – a balközép beolvadása után Szabadelvű Párt – biztos többséggel kormányzott a fejbőlintó „mamelukok” segítségével Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Bánffy Dezső és Tisza István vezetése alatt, uralmát csak néhány évre törte meg a többpárti koalíció. Az első világháború során Tisza István a Nemzeti Munkapárt vezéréként vasmarkában tartotta a hatalmat 1917-ig. A történelmi Magyarország összeomlását követő időkben, sem a Károlyi-forradalomban sem a Tanácsköztársaságban nem alakultak ki igazi pártviszonyok.

A két világháború közötti korszakot lényegében ugyanolyan struktúra jellemezte – formálisan –, mint a háború előtt. Hangsúlyozom: formálisan. Mert amíg 1918 előtt a kormányzópárt mellett valódi politikai pártok működtek, addig 1920-tól, főleg miután Bethlen István megteremtette az Egységes Pártot, a parlamentben az ellenzéki pártok statisztaszerepre kényszerültek. Az ellenzék – őfelsége nem lévén – őkormányzósága ellenzéke gyanánt tevékenykedett.

A második világháborút követő első, tagadhatatlanul szabad választáson 1945-ben a nép nem valamire, hanem valami ellen szavazott. S ez okozott szinte döbbenetes elkeseredést a kommunista, de még a többi baloldali párt körében is. Az abszolút többséget szerzett párt vezetőit az emberek alig ismerték. De tudat alatt, ösztönösen érezték, hogy a kommunistákkal szemben az egyetlen lehetséges erőre kell szavazniuk

Ez már átvezet a második megközelítésre, amely hozzásegít az átlag magyar szavazó *lelki alkatának* jobb megismeréséhez. Mert most nem valami ellen kell felsorakozni – hiszen az állampárt már szétesett –, hanem valami mellett kell leadni a voksot. De a szavazó valójában nem igazodott el a programokban.

Akkor mit tegyen a szavazófülkében? Pártokra szavazzon-e elsősorban vagy személyekre? Ha az utóbbit részesíti előnyben, akkor a parlament többségében olyan emberekből áll majd, akik bírják a helyi közösségek bizalmát, de kérdéses, megvan-e bennük a tartás a népszerűtlen intézkedések vállalásához, s rendelkeznek-e azzal a látókörrrel, amely az ország nemzetközi és belpolitikai ügyeinek intézéséhez elengedhetetlen. Ha pedig pártra szavaz, akkor melyiknek az élén látja azt a karizmatikus vezetőt, aki egy államférfi képességével vezetheti majd az országot...

A történelem félelmetesen nehéz lecke elé állította a magyar választókat. Mert az áhított Európa közben megváltozott... A Jalta–Potsdam-rendszer összeomlásával egy *merőben új Európa* körvonalai rajzolódnak ki. Nemcsak a magyarságnak, de a kontinens minden népének újra kell fogalmaznia a maga Európa-ház koncepcióját, mert az egységes Németország és az átalakulás roppant nehézségeivel küzdő Szovjetunió egy egészen más Európa-képet vetít elénk. De a NATO, a Közös Piac és a semlegesek elé is. Olyan folyamat indult meg, amelyet már a világhatalmak sem tudnak irányítani vagy kezelni.

Ha valamikor, akkor most kell megnyilatkoznia a nemzet államalkotó és államfenntartó tehetségének, józan ítélőképességének, lelki szilárdáságának és szellemi bátorságának.

Magyar Nemzet, 1990. március 24. – Pethő Tibor vezércikke.

8.

„T. állampolgár”

1990. április 12.

Tanul az ország. Ezúttal nem esti iskolán, ötletszerű, összeeszkábált gyorstalpaló tanfolyamokon, hanem autodidaktaként, egyénileg és közösségben. *Tanulja a demokráciát,* a médiából, a könyvekből, a röpiratokból, a plakátokból, az előadásokból, a vitákból – és a viselkedésből.

Tanulja a volt ellenzék, a választás győztese a kormánypártiságot, a kormányzást és a koalíciót, a volt uralkodó párt pedig az ellenzékiiséget, ami hiányzott a neveltetéséből. Ha a második legnagyobb párt ellenzékben marad, az sem folytathatja ott, ahol abbahagyta – aminek tudatában is van. Más arcot kell öltenie a parlamentben, mint amelyet a választási kampányban mutatott; az inkvizitor kér-

lehetetlenségét, a mindenáron való tagadás egyirányú kilengését fel kell, hogy váltsa az együttműködés és az elhatárolódás ingamozgása.

Szerencsés országok politikusai mindkét szerepkörre felkészültek: a kormányzásra és az ellenzékiiségre is. A kormánypártok sikeres döntések esetén is idővel megfáradnak, megkopnak, rutinból élnek. Ilyenkor egy kisebb botrány szele is elfújja őket, hogy ellenzékként nyerhessék vissza testi-szellemi erejüket. Újjászületve ismét kormányzásra alkalmassá válnak; és most már a megbuktatott politikusok vonulnak fiatalító kúrára az ellenzék padsoraiban. Ez ugyan egyszerűsítés, mert nem mindendenütt csak két párt uralja a terepet, új formációk is keletkezhetnek, új erők is megjelenhetnek a politikai arénában. Ám, nekik sem kell mindent előlről kezdeniük. Elvégre már letöltötték parlamenti tanulóidejüket, illetőleg hamar beletanultak a szerepükbe, mert gyakorlott politikusok közé kerülnek. Az elitcsere terjedelme és módszere is kialakult már, és az új kormánypárt nem vágja maga alatt a fát. Ügyel arra, hogy társulatában friss erőket, ígéretes politikai sztárokat szerződtessen, de a szürke eminenciások megmaradnak. Az ország kormányozhatósága nem kerül veszélybe.

Magyarország t. kormányának helyzeti energiát ad a rendszerváltás, amelyben tetemes része volt – ezért bizalmi tőkét is szerzett –, de az új politika és szemlélet még alig hatolt be a gazdaságba. A választók kevesellnék, ha a kormány csak a válságot menedzselné, a kilábalás megtervezését és irányítását várják el tőle. Első vizsgálója a *kormányprogram* lesz, amely az *ellenzék megmérettetése* is. Konstruktív voltát úgy bizonyíthatja, ha a gazdasági stratégia kidolgozásában és az attól elválaszthatatlan szociálpolitikai feladatok kidolgozásában részt vesz.

A zord idő, a válság, tehát kormány és ellenzék együttműködését követeli. Ám a konszenzus veszélye az, hogy a szilárd kormányzás a *hatalom kisajátításába* toroklik. Erre történelmünkben nem egyetlen példa van, miként az egypártrendszer sem csupán importtermék volt. E veszély elhárítása mindenhol az ellenzék dolga. Nálunk ez új lecke.

Az állampolgár tehát tanul, mint ezt a neve előtt a *t* betű jelzi. Eddig is róla volt szó, mert nemcsak a választó, a választott is állampolgár. A választók már túl vannak az első vizsgán. Sikeresen. Megőrizték a nyugalmukat, és úrrá lettek az indulataikon. Nemigen méltányolták azon politikusok igyekezetét, akik *helyettük* ragadtatták el magukat. A választók *mérlegeltek*. Melyik párt adja a legnagyobb biztonságot, hol a legkisebb kockázata a restaurációnak. Ez volt az elsődleges meggondolásuk. Ily módon a magyar politikai életben *újonnan jelentkező politikai csoportosulások* nyerték el a szavazatok többségét. A képviselőjelöltek személyét is ezekkel a követelményekkel szembeállították. Jobbára a *múlt ellen* szavaztak. Ez érthető.

Szándékukat erősítette az a választási kampány, amely okkal-ok nélkül, a régi rendszerrel való rokonsággal vádolt pártokat és személyeket. A győztes párt úgy vált ki a többiek közül, hogy náluk nagyobb *nyugalmat, és nemzeti önbecsülést* kínált. A választók a jobb jövő egyéb feltételeivel kevésbé számoltak, főként a *tulajdonviszonyok tisztázatlansága* folytán. A képviselők összeköttetéseire, befolyására sem tekinthettek, mert kapcsolataikat a politikai és gazdasági hatalmasságokkal csak a jövőben alakíthatják ki. A *hagyományőrzésnek* –, miként a szavazatok arányából kitetszik – a vártnál jóval kisebb szerepe volt.

A T. állampolgár most a *nehézebb* vizsgára készülhet. A tétel: az önkormányzati választás. Ez már testközeli küzdelem: A jelölteket ismerik; a személyes, a helyi közösségi érdekek *konkrétan* jelentkeznek. A rokonszenv és a bizalom elsősorban emberekhez kötődik. Óhatatlanul puskaporos lesz a levegő. Csak annyi remélhető, hogy a választók nem felejtik el, amit tanultak. Sőt, gyarapítják ismereteiket. És továbbra is kiérdemlik bel- és külföldön a tiszteletet, miként erre a „t” betű, az állampolgári cím előtt utal.

Magyar Nemzet, 1990. április 12. - Kovács Judit cikke.

9.

Etikai kódex a TV 20 működéséhez a választások időszakában Budapest, 1994. április 5.

Jelen dokumentum aláírója, Pestszenterzsébet-Soroksár Önkormányzatának Képviselő-testülete, illetve az ahhoz csatlakozó pártok minden erejükkel biztosítani fogják a TV 20 közszolgálati kábeltelevíziós csatorna működését úgy, hogy a kerület lakossága valóságghú, pártatlan tájékoztatást kapjon, hogy az 1994. évi országgyűlési és önkormányzati választás, valamint annak előkészületei törvény szerintiék és etikusak legyenek. Elsősorban arra törekszenek, hogy valamennyi műsorban az állampolgárokat a választáson való részvételre és döntéshozatalra ösztönözzék.

1.: A TV 20 minden műsorában egyenlő arányú nyilvánosságot biztosít a jelölteknek, kiemelt céljainak és programjainak.

2.: Az azonos jellegű és súlyú eseményeket igyekszik azonos módon bemutatni (választási nagy-gyűlések, stb.)

3.: Elkerüli a bújtatott választási propagandát.

4.: Megakadályozza, hogy a kampány során a politikai szereplők vitája a programok helyett a magánéletéről szóljon. A jelöltek személyére vonatkozó közlések nem sérthetik a közízlést, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát és a személyiségi jogokat. Ilyen közléseknek csak akkor lehet helye, ha az befolyásolja a jelölt közéleti alkalmasságának megítélését. A jelöltek teljes politikai múltja ismertethető.

5.: A fizetett választási hirdetések, közlemények „Politikai hirdetés” állandó felirattal különüljenek el a műsoroktól és a többi hirdetéstől. Nem közölhető olyan hirdetés,

– amelynek megjelentetése sérti a közízlést, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, az ország törvényeit és a személyes jogokat,

– amely törvényesen bejegyzett párt, szervezet rendezvényét megzavaró, vagy bojkottjára felhívó.

6.: A közvélemény-kutatások eredményeinek közlésekor közölni kell a kutatást végző szervezet vagy cég nevét, a feltett kérdéseket, a megbízó szervezet nevét, az adatgyűjtés időpontját és módját, a minta nagyságát és az ebből következő hiba lehetséges mértékét. Ha a közölt anyag azonos a kutatást végző szervezet által adott kutatási jelentéssel, a kutatás eredményéért és hitelességéért a kutatást végző szervezet teljes felelősséggel tartozik és vállalja a betekinthetőséget az adatokba. Ha párt vagy szervezet kéri a közlést, ugyanezzel a felelősséggel tartozik. A politikai tartalmú közvé-

lemény-kutatásokat 1994. április 20. és 1994. május 31. között, valamint az önkormányzati választások első fordulójára előtt két héttel és a második forduló között nyilvánosságra hozni nem lehet.

7.: A TV 20 munkatársai tartózkodnak minden olyan megnyilvánulástól, amely a kampány eldurvulását válthatná ki. E szándéknyilatkozat aláírói önmagukra nézve ezen szabályok betartását vállalják, megsértőinek megítélését a nyilvánosságra bízják....

*Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály.
Nyomtatványgyűjtemény, 1994. évi választások (vegyes)*

10.

Először Választó Társaim! Szeged, 1994. május 8.

Talán még Te is emlékszel a gyermekkorból a felnőttkorba vezető első lépéseidre, amikor először mentél egyedül iskolába, boltba, orvoshoz, először utaztál egyedül vonaton. Talán emlékszel Te is arra a büszke pillanatra, amikor átvetted életed első személyi igazolványát. Akkor kezdted érezni, hogy nemcsak a családhoz és barátaidhoz tartozol, hanem egy nagyobb közösségnek, a társadalomnak is tagja vagy.

Azóta felnőttél, fokozatosan téve meg azokat a lépéseket, amelyek során megtanultad, hogyan irányíthatod önállóan az életedet. Nagykorú lettél, ami nemcsak azt jelenti, hogy tetteidért már magadnak kell vállalnod a teljes felelősséget, hanem azt is, hogy jogaiddal szabadon élve csak rajtad áll, merre kormányozod sorsod hajóját.

Ám az utolsó lépés még hátra van! Még van egy jogod, amivel eddig nem élhettél, s amivel most élned kell, ha érezni akarod, hogy végre te is a felnőtt társadalom teljes jogú tagja lettél, és végre nemcsak alkalmazkodnod kell hozzá, hanem magad is beleszólhatsz alakulásába.

Talán unalmasnak tartod a politikát, de nem maradhatsz közömbös Te sem, hiszen most dől el, hogy milyen lesz a jövő, amelyben majd élned kell. Végre egy meccs, ahol nemcsak szurkolhatsz, hanem labdába is rúghatsz, és este a TV-képernyőn villódzó számadatokban és -oszlopokban a magad voksát is láthatod!

Amikor szavazólapodat – amely Tiéd, és csak a Tiéd – a ládába dobod, érezni fogod, hogy talán életedben először nemcsak magadért, hanem országodért, fiatal demokráciánk erősítéséért is cselekedtél valamit.

Tedd meg az utolsó lépést!

Szavazz!

*Bácsi Zoltán,
a József Attila Tudományegyetem
biológus szakának másodéves hallgatója*

*Magyar Nemzeti Múzeum Legújabb Kori Főosztály.
Nyomtatványgyűjtemény, 1994. évi választások (vegyes)*

AJÁNLOTT IRODALOM

- A magyar országgyűlés története 1867–1927. [szerk. Balla Antal]. Bp. 1927.
- A magyar parlament 1944–1949. Tanulmányok. [szerk. Hubai László és Tombor László]. Gulliver Könyvkiadó, Bp. 1991.
- A többpártrendszer kialakulása Magyarországon 1985–1991. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1991.
- Alkotmánytan. [szerk. Kukorelli István]. Bp. 1995.
- BALOGH SÁNDOR: Választások Magyarországon 1945. A fővárosi törvényhatósági és nemzetgyűlési választások. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1984.
- BALOGH SÁNDOR–IZSÁK LAJOS: Pártok és pártprogramok Magyarországon 1944–1948. Tankönyvkiadó, Bp. 1979.
- BEÉR JÁNOS: A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon 1945–1960. Bp. 1962.
- BOGDÁN TIBOR–SZILÁGYINÉ FARKAS ZSUZSA–TÓTH ZOLTÁN: Pártok és választások. A pártokról és választásokról szóló törvény magyarázata. Bp. 1990.
- BÖLÖNY JÓZSEF: Magyarország kormányai 1848–1992. Akadémiai Könyvkiadó, Bp. 1992.
- CSIZMADIA ANDOR: A magyar választási rendszer 1848–1849-ben. Az első népképviselési választások. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1963.
- CSIZMADIA ANDOR–KOVÁCS KÁLMÁN–ASZTALOS LÁSZLÓ: Magyar állam- és jogtörténet. Tankönyvkiadó, Bp. 1978.
- GERŐ ANDRÁS: Az elsőprő kisebbség. Népképviselés a Monarchia Magyarországon. Gondolat. Bp. 1988.
- DEZSŐ MÁRTA–BRAGYOVA ANDRÁS: A választási rendszerek általános vonásai és a jelölések a nyugat-európai országokban. MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, Bp. 1990.
- IZSÁK LAJOS: A koalíció évei Magyarországon 1944–1948. Kozmosz könyvek, Bp. 1986.
- IZSÁK LAJOS: Polgári ellenzéki pártok Magyarországon 1944–1949. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1983.
- IZSÁK LAJOS–PÖLÖSKEI FERENC–ROMSICS IGNÁC–SZERENCSES KÁROLY–URBÁN ALADÁR: Magyarország minisztereinek 1848–1990. Cégér Könyvkiadó, Bp. 1993.
- KAJTÁR ISTVÁN: Magyar városi önkormányzatok (1848–1918). Akadémiai Kiadó. Bp. 1992.
- KUGLER GÉZA: A képviselőház a múlt és jelen időszakban. Bp. 1901.
- KUKORELLI ISTVÁN: Az alkotmányozás évtizede. Közjogi, politikai tanulmányok, parlamenti jegyzetek. Bp. 1995.
- Magyarországi pártprogramok. [szerk. Gergely Jenő, Glatz Ferenc és Pölöskei Ferenc]. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1991.
- MÉREI GYULA: A magyar polgári pártok programjai 1867–1918. Akadémiai Kiadó, Bp. 1971.
- Országgyűlési emlékkönyv. [szerk. Farkas Albert]. Pest, 1867.

- Országgyűlési kézikönyv. [szerk. Soltész István]. Parlamenti Módszertani Iroda, Bp. 1992.
- Országgyűlési választások Magyarországon 1848–1990. [szerk. Ihász István]. Kiállítási katalógus, Bp. 1992.
- Önkormányzati választások 1990. [szerk. Bóhm Antal–Szoboszlai György]. MTA Politikai Tudományok Intézete, Bp. 1992.
- Önkormányzati választások 1994. Politikai szociológiai körkép. [szerk. Bóhm Antal–Szoboszlai György]. MTA Politikai Tudományok Intézete, Bp. 1996.
- Parlamenti képviselőválasztások 1920–1990. Magyarország XX. századi választási atlasza. Tanulmányok. [szerk. Földes György és Hubai László]. Politikatörténeti Alapítvány, Bp. 1994.
- Parlamenti választások 1990. [szerk. Szoboszlai György]. MTA Társadalomtudományi Intézete, Bp. 1990.
- Parlamenti választások 1994. [szerk. Bóhm Antal, Szoboszlai György]. MTA Politikai Tudományok Intézete, Bp. 1995.
- RUSZOLY JÓZSEF: A választási bírászkodás Magyarországon 1848–1948. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1980.
- SARLÓS BÉLA: Közigazgatás és hatalompolitika a dualizmus rendszerében. Akadémiai Kiadó. Bp. 1976.
- Szabadon választott. Parlamenti almanach, 1990. [szerk. Somfai Péter, Király Ferenc és Lasz György]. Bp. 1990.
- SZATMÁRI MÓR: Hűsz esztendő parlamenti viharai. Bp. 1928.
- SZIVÁK IMRE: Országgyűlési képviselőválasztás és curiai bírászkodás codexe. Bp. 1901.
- Választási füzetek 1–32. Sorozat [szerk. Tóth Zoltán]. BM Választási Iroda, Bp. 1994–
- VÁZSONYI VILMOS: Miért kell és milyen lesz a választójog reformja? A választójogi javaslat általános indoklása. Bp. 1918.
- VIDA ISTVÁN: Koalíció és pártharcok 1944–1948. Magvető Könyvkiadó, Bp. 1986.
- VUTKOVICH SÁNDOR: A kötelező szavazás. Pozsony, 1903.

A választási füzetek eddig megjelent számai

1. Országos Választási Bizottság elvi állásfoglalásai, időközi országgyűlési választások
2. A társadalombiztosítási képviselők választása
3. Tájékoztató a pártok és független jelöltek részére az országgyűlési képviselők 1994. évi választásáról
4. Módszertani ajánlás a Választási Információs Szolgálat felállítására és működtetésére
5. Tájékoztató a szavazatszámláló bizottságok részére az országgyűlési képviselők választásához, 1994. május 8.
6. Tájékoztató az OEVK jegyzői számára
7. Tájékoztató a települési jegyzők feladatairól
8. Pénzügyi tájékoztató füzet
9. Jogszabálygyűjtemény az országgyűlési képviselők 1994. évi választásához
- 10–11. 1994. évi országgyűlési képviselő-választás jelöltjei (I–II. forduló)
12. Országgyűlési választások 1994.
13. **Az 1994. évi országgyűlési képviselőválasztások hivatalos végeredménye**
14. Tájékoztató az 1994. évi kisebbségi önkormányzati képviselők és polgármesterek 1994. évi választásához
15. Jogszabálygyűjtemény az önkormányzati képviselők és polgármesterek 1994. évi választásához
16. Választási információs szolgálatok az önkormányzati és kisebbségi választásokon 1994.
17. Végrehajtási rendeletek az önkormányzati képviselők és polgármesterek 1994. évi választásához
18. Tájékoztató a pártok, társadalmi és kisebbségi szervezetek, továbbá független jelöltek részére polgármesterek, az önkormányzati és kisebbségi képviselők 1994. évi választásához
- 19/1–9. Az informatikai rendszer működése (az egyes modulok üzemeltetési leírása)
20. Tájékoztató a helyi választási munkacsoportok részére a polgármesterek, önkormányzati és kisebbségi képviselők 1994. évi választásához
21. Tájékoztató a szavazatszámláló bizottságok részére az 1994. évi önkormányzati választásról
22. Tájékoztató a kisebbségi szervezetek és független jelöltek részére a polgármesterek, az önkormányzati és kisebbségi képviselők 1994. évi választásához
23. Az 1994. évi önkormányzati és kisebbségi választások jelöltjeinek statisztikai összesítése
24. Pénzügyi tájékoztató füzet
25. A Legfelsőbb Bíróság határozatai az Országos Választási Bizottság döntései elleni kifogások tárgyában. Az OVB állásfoglalásai
26. Az 1994. évi önkormányzati képviselőválasztás országosan összesített végleges adatai
27. A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek fővárosi és országos önkormányzatainak választása 1995.
28. A Választási Kódex eljárási szabályait előkészítő szakmai konferencia (1995. június 22.)
29. Kisebbségi önkormányzati választás, jogszabályok és jelöltadatok 1995. november 19.
30. 1994. és 1995. évi helyi kisebbségi önkormányzati választások összefoglaló adatai
31. Választási és népszavazási kérdésekben hozott alkotmánybírósági határozatok
32. Útmutató és segédanyag a választási ismeretek oktatásához
33. A választójog gyakorlásának néhány feltétele a fogyatékos emberek esetében

Country HUNGARY civil

Year _____ Language HUNGARIAN

Description ELECTION READER -
Excerpts from Hungarian
Parliamentary and Municipal
Election History

IFES developed/sponsored? _____